

Partycypacyjne opracowanie rekomendacji do aktualizacji polityki integracji cudzoziemców oraz przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych w Krakowie – Partycypacyjne opracowanie aktualizacji Programu Otwarty Kraków.

Diagnoza sytuacji migrantów przymusowych na terenie Krakowa

Centrum Zaawansowanych Badań Ludnościowych i Religijnych,
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Zespół autorski:

Konrad Pędziwiatr

Wiktor Magdziarz

Sylwia Szkołut

Svitlana Luchik-Musiyezdova

Raport opracowano w ramach zadania publicznego:

„Partycypacyjne opracowanie rekomendacji do aktualizacji polityki integracji cudzoziemców oraz przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych w Krakowie – Partycypacyjne opracowanie aktualizacji Programu Otwarty Kraków.”.

Zadania publiczne jest finansowane ze środków Miasta Krakowa.

Publikacja na licencji CC BY-SA 4.0 PL

stowarzyszenie
żydowskie
czulent

Żydowskie Stowarzyszenie Czulent

ul. Św. Sebastiana 36/1, 31-051 Kraków

www.czulent.pl

Kraków 2023

Spis treści

4	Wstęp
5	Status prawny imigrantów przymusowych
8	Migranci przymusowi w Krakowie – ile jest takich osób?
9	Osoby aplikujące o ochronę międzynarodową i objęte nią
13	Osoby którym przysługuje prawo do ochrony tymczasowej
18	Rynek pracy
18	Obecna sytuacja migrantów przymusowych i ich integracja na polskim rynku pracy
26	Sytuacja migrantów przymusowych w Krakowie i ich potrzeby
32	Mieszkalnictwo
32	Potrzeby uchodźców związane z zakwaterowaniem
34	Statystyki dotyczące rozlokowania migrantów przymusowych w różnego typu miejscach zakwaterowania
36	Miejsca zakwaterowania zbiorowego
39	Zamieszkanie wraz z osobami, które zdecydowały się gościć uchodźców u siebie w domach, bądź w lokalach udostępnianych przez osoby prywatne i firmy
40	Komercyjny rynek najmu mieszkań i dostęp do mieszkań socjalnych Zabezpieczenie miejsc zakwaterowania i zamieszkania dla migrantów przymusowych, a polityka publiczna Krakowa
47	Edukacja
52	Integracja społeczno-kulturowa
59	Podsumowanie
60	Bibliografia
64	Wykaz tabel i wykresów
65	Aneks A: Zestawienie wyników polskich badań dotyczących zakwaterowania uchodźców
67	Aneks B: Osoby przebywające w miejscach zakwaterowania zbiorowego ujętych w małopolskiej Bazie Zakwaterowania Systemowego, stan na 14 czerwca 2023 r.
68	Aneks C: Lista wywiadów przeprowadzonych na potrzeby diagnozy

WSTĘP

Niniejsze opracowanie przygotowane zostało przez Centrum Zaawansowanych Badań Ludnościowych i Religijnych (CASPAR) Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, na zlecenie Żydowskiego Stowarzyszenia Czulent, w ramach realizacji zadania publicznego: „**Partycypacyjne opracowanie rekomendacji do aktualizacji polityki integracji cudzoziemców oraz przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych w Krakowie - Partycypacyjne opracowanie aktualizacji Program Otwarty Kraków**”. Poniższa analiza towarzyszy diagnozie sytuacji migrantów ekonomicznych i diagnozie sytuacji mniejszości narodowych i etnicznych, jako jedno z trzech opracowań badawczych, które przygotowują grunt dla ewaluacji Programu „Otwarty Kraków” za lata 2016 – 2022. Szczegółowym celem badania, które wykonano na potrzeby przedstawianej w tym dokumencie diagnozy, jest **analiza sytuacji społecznej, ekonomicznej i kulturalnej migrantów przymusowych w Krakowie wraz z rozpoznaniem w powyższych obszarach potrzeb, które mogą zostać uwzględnione przy projektowaniu miejskich polityk publicznych, w szczególności przez program „Otwarty Kraków”**.

Wskazawszy na zmiany w liczbie osób z doświadczeniem migracji przymusowej osiedlonych obecnie w Krakowie, dokument ten przedstawia przekrojowo sytuację migrantów przymusowych przebywających w Krakowie w odniesieniu do kilku, kluczowych obszarów polityki społecznej i naświetla perspektywę przyszłego napływu osób z doświadczeniem uchodźczym do miasta. Kolejno, niniejsza diagnoza odnosi się do statusu prawnego osób wysiedlonych i następstw tegoż, opisuje sytuację takich osób na rynku pracy, ich dostęp do zakwaterowania warunki w jakich zamieszkują, dostęp do systemu edukacyjnego i uczestnictwo w nim, by w końcu omówić zagadnienie integracji społecznej osób uchodźczych i ich relacji ze społecznością lokalną Krakowa. Diagnoza podsumowuje i strukturyzuje dostępną wiedzę na temat lokalnego doświadczenia i sytuacji osób uchodźczych, zwracając przede wszystkim uwagę na gwałtownie zwiększającą się obecność osób uchodźczych w mieście, a zarazem, z perspektywy polityki miejskiej Krakowa, na relatywnie większą istotność kwestii uchodźstwa. W analizie wskazuje się, że zarówno dziś, w obliczu wojny w Ukrainie, jak i w przyszłości, w kontekście przyszłego, prawdopodobnego napływu osób z doświadczeniem migracji przymusowej do miasta, będzie dla Krakowa kwestią ogromnej wagi, aby mieć na podorędziu odpowiednie, skalowalne mechanizmy reagowania kryzysowego w razie wybuchu potencjalnego kryzysu uchodźczego, jak i długoterminowe, systemowe mechanizmy wsparcia i włączania osób uchodźczych w miejską tkankę społeczno-ekonomiczną.

Raport opiera się przede wszystkim na analizie danych zastanych, biorąc pod uwagę wyniki prowadzonych w ostatnich latach (zwłaszcza od lutego 2022) badań jakościowych i ilościowych, uwzględniając dane rozpowszechniane w komunikacji lokalnych i regionalnych instytucji publicznych, informacje przekazywane w publikacjach medialnych, jak i w literaturze przedmiotu m. in. raportach, analizach i opinie publikowanych w ostatnich latach przez organizacje trzeciego sektora w Krakowie i w Polsce. Na potrzeby diagnozy, uzupełniająco, przeprowadzono też 8 wywiadów eksperckich z osobami zaangażowanymi w organizację wsparcia dla osób z doświadczeniem uchodźstwa w Krakowie (w tym 2 wywiady grupowe – łącznie przeprowadzono wywiady z 11 osobami), co pozwoliło przede wszystkim zidentyfikować w analizowanych obszarach polityki publicznej problemy kluczowe z perspektywy programu „Otwarty Kraków”. Wśród takich osób wyróżnić można XX osób będących jednocześnie przedstawicielami mniejszości narodowych w Polsce. Wykaz wywiadów przeprowadzonych na potrzeby niniejszej diagnozy zamieszczono w Aneksie C do tego dokumentu.

STATUS PRAWNY IMIGRANTÓW PRZYMUSOWYCH

Zanim naświetlimy sytuację imigrantów przymusowych w Krakowie w różnych obszarach życia społeczno-gospodarczego oraz to w jaki sposób ich obecność może uwzględniać program otwarty Kraków warto wyjaśnić podstawowe pojęcia wykorzystywane w raporcie takie jak między innymi kategorię „imigrantów przymusowych” oraz status prawny tego typu osób w mieście.

Używana w raporcie **kategoria imigrantów przymusowych odwołuje się do stopnia dobrowolności albo swobody przemieszczania się jednostki lub grupy**. Podział na migracje dobrowolne (zwane też czasami spontanicznymi) i przymusowe częściowo pokrywa się również z klasyfikacją ruchów migracyjnych według głównego motywu. Jeśli migracje dobrowolne częściej wiążą się z przyczynami dobrowolnymi, np. karierą, pracą, osiedleniem się lub migracją rodzinną, to typowymi motywami dla migracji przymusowych są poszukiwanie schronienia lub ucieczka wywołana przez nagłe zdarzenie środowiskowe lub polityczne (np. konflikt zbrojny)¹.

Podział na migracje dobrowolne i przymusowe jest głównie opisowy i służy usystematyzowaniu części rzeczywistości migracyjnej. Jednocześnie warto pamiętać, że **przyczyny migracji są nierzadko bardzo złożone i występują w różnych kombinacjach, co często uniemożliwia precyzyjne określenie jednego przypadku jako dobrowolnego, a innego jako przymusowego**.

---

¹ Pędziwiatr, K. (2022). *Migracje globalne*. W: A. Malewska, M. Filary-Szczepanik (red.), *Globalizacja i współzależność*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie.

Przykładowo, zdecydowana większość Ukraińców, którzy przybyli do Polski z Donbasu i okupowanego Krymu przed rozpoczęciem pełnowymiarowego konfliktu zbrojnego nie wystąpiła o ochronę międzynarodową tylko podjęła pracę w Polsce. Tym samym nie będą oni w statystykach rozpoznawalni jako imigranci przymusowi ale „dobrowolni” imigranci ekonomiczni. Podobnie nierozpoznawalnymi imigrantami przymusowymi jest również część Białorusinów uciekających przed prześladowaniami reżimu Łukaszenki, i Rosjan opuszczających swój kraj w proteście przeciwko wojnie, którzy podjęli w ostatnich latach pracę w Polsce i w oficjalnych statystykach figurują jako migranci ekonomiczni.

Choć terminy, takie jak przymusowa mobilność, wysiedlenie czy przymusowa migracja są od wielu dekad używane są w literaturze migracyjnej, to do dziś nie wypracowano ich powszechnie akceptowanych definicji. Status migranta przymusowego w prawie międzynarodowym nie jest sprecyzowany i nie ma jednego standardu definicyjnego w metodyce najważniejszych międzynarodowych podmiotów gromadzących dane o migracjach zagranicznych. Taki stan rzeczy powoduje niekompletność i jedynie szacunkowy charakter statystyk międzynarodowych dotyczących zjawiska migracji przymusowych. Najczęściej wskazuje się liczbę osób ubiegających się o ochronę międzynarodową oraz liczbę beneficjentów różnych form tej ochrony².

Glosariusz Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji przykładowo definiuje migrację przymusową jako ruch migracyjny, który choć może mieć różne podłoża, zawiera w sobie elementy siły, przymusu lub nacisku. Dodaje jednocześnie, że chociaż nie jest to pojęcie prawa międzynarodowego, termin ten został użyty do opisanego przemieszczania się uchodźców, osób przesiedlonych (w tym osób przesiedlonych z powodu katastrof lub projektów rozwojowych) oraz, w niektórych przypadkach, ofiar handlu ludźmi. Na szczeblu międzynarodowym użycie tego terminu jest przedmiotem dyskusji z powodu powszechnego uznania, że istnieje raczej pewne kontinuum sprawczości aniżeli prosta dychotomia (migracja dobrowolna lub wymuszona) i że może ono podważać istniejący system prawnej ochrony międzynarodowej³. Migranci przymusowi to tacy, którzy zostali zmuszeni do ucieczki lub opuszczenia swoich domów czy też miejsc zwykłego pobytu, w szczególności w wyniku lub w celu uniknięcia skutków konfliktu zbrojnego, sytuacji uogólnionej przemocy, naruszeń praw człowieka lub katastrof naturalnych lub tych spowodowanych przez działania człowieka⁴ (IOM, 2019, s. 55–56).

---

2 Ibidem.

3 IOM (2022). World Migration Report, <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive>, p. 77.

4 Ibidem, p. 55-56.

Migranci przymusowi mają prawo (przynajmniej w teorii, bo praktyka bywa różna – vide granica białorusko-polska) do ubiegania się o ochronę międzynarodową. **Dwa podstawowe rodzaje ochrony to status uchodźcy i ochrona uzupełniająca.** Status uchodźcy przysługuje osobie, która nie może lub nie chce korzystać z ochrony państwa pochodzenia ze względu na uzasadnioną obawę przed prześladowaniem na tle religijnym, rasowym, narodowościowych, przynależności do określonej grupy społecznej lub posiadane przekonania polityczne. Osoba z przyznanym statusem uchodźcy otrzymuje kartę pobytu oraz paszport genewski⁵.

Ochronę uzupełniającą może uzyskać osoba, która nie spełnia przesłanek do uzyskania statusu uchodźcy, lecz powrót do państwa pochodzenia naraża ją na rzeczywiste ryzyko poważnej krzywdy, na przykład: karę śmierci, egzekucję, tortury, nieludzkie lub poniżające traktowanie, karanie, poważne zindywidualizowane zagrożenia dla życia i zdrowia wynikające z powszechnego stosowania przemocy wobec ludności cywilnej w sytuacji międzynarodowego lub wewnętrznego konfliktu zbrojnego. Osoba z przyznaną ochroną uzupełniającą otrzymuje kartę pobytu zachowując jednocześnie wydany przez państwo pochodzenia paszport⁶.

Najwięcej migrantów przymusowych w Polsce posiada ochronę tymczasową. Jest to instrument kryzysowy uruchamiany w razie masowego napływu migrantów przymusowych po to aby zapewnić im zbiorową opiekę i odciążać krajowe systemy azylowe. Dyrektywa została skonstruowana w 2001 r. w związku z masowym napływem uchodźców do Unii Europejskiej z Bałkanów podczas wojny na terenie byłej Jugosławii. Po raz pierwszy została tak efektywnie wdrożona po rozpoczęciu brutalnej pełnoskalowej inwazji rosyjskiej na Ukrainę. Początkowo zakładano obowiązywanie dyrektywy przez rok od 4 marca 2022 r. Aktualnie obowiązuje do 4 marca 2024 ale w razie potrzeby będzie przedłużana na kolejny rok. Ochrona tymczasowa zapewnia imigrantom przymusowym prawa zharmonizowane w całej UE w tym prawo do pobytu, dostęp do rynku pracy, dostęp do zakwaterowania, dostęp do opieki zdrowotnej i pomocy społecznej a także dostęp do edukacji i opieki prawnej⁷.

W Krakowie magistrat wspomagał szybką legalizację pobytu poprzez uzyskanie numeru Pesel w specjalnie uruchomionym punkcie w Tauron Arenie. Prawie 49 tys. uchodźców z Ukrainy otrzymało w Krakowie numer Pesel. Nasi rozmówcy doceniali istotne wsparcie urzędników w tym obszarze (wywiad 1).

---

5 Fundacja Ocalenie (2023). *Ochrona międzynarodowa – komu przysługuje i jakie są jej rodzaje*, <https://ocalenie.org.pl/zalatwto/ochrona-miedzynarodowa-komu-przysluguje-i-jakie-sa-jej-rodzaje>.

6 Ibidem.

7 Rada Unii Europejskiej (2023). *Tymczasowa unijna ochrona dla wysiedleńców*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/temporary-protection-displaced-persons/>.

Ważnym instrumentem wspomagającym osoby objęte ochroną międzynarodową w zadowoleniu się w Polsce są Indywidualne Programy Integracyjne (IPI). IPI przysługuje na 12 miesięcy każdemu kto otrzymał w Polsce ochronę międzynarodową jeśli wystąpi o uczestnictwo w programie w ciągu 60 dni od otrzymania decyzji o nadaniu ochrony. Każdej osobie uczestniczącej w programie przysługuje świadczenie pieniężne przeznaczone na utrzymanie, odzież, obuwie, środki higieny oraz opłaty mieszkaniowe, a także na naukę języka polskiego, opłacone składki na ubezpieczenie zdrowotne, pomoc socjalną, poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, rodzinne) oraz wsparcie informacyjne⁸.

MIGRANCI PRZYMUSOWI W KRAKOWIE – ILE JEST TAKICH OSÓB?

Kolejną część diagnozy zaczynamy od przedstawienia zeszłej w ostatnich miesiącach zmiany co do liczby osób z doświadczeniem uchodźczym które przebywają w Krakowie i szerzej, w Małopolsce. W pierwszej części tej analizy, diagnoza odniesie się do osób, które w poprzednich latach występowały w Polsce o ochronę międzynarodową, w drugiej natomiast, wskaże na napływ osób zmuszonych do opuszczenia kraju w wyniku wojny, wśród których zdecydowana większość nie aplikuje w Polsce o ochronę międzynarodową, otrzymując zamiast tego ochronę tymczasową⁹ na podstawie Specustawy z 12 marca 2022¹⁰, która z kolei wdrożyła zapisy Dyrektywy Rady Unii Europejskiej 2001/55/WE z lipca 2001 roku^{11,12}.

Osoby aplikujące o ochronę międzynarodową i objęte nią

Jak wskazuje poniższy wykres, liczba wniosków o przyznanie ochrony międzynarodowej wzrosła w Polsce od roku 2021, tak jak i wzrósł odsetek pozytywnych decyzji w pierwszej instancji w sprawach azylowych:

8 Fundacja Ocalenie (2023). *Ochrona międzynarodowa – komu przysługuje i jakie są jej rodzaje*, <https://ocalenie.org.pl/zalatwto/ochrona-miedzynarodowa-komu-przysluguje-i-jakie-sa-jej-rodzaje>.

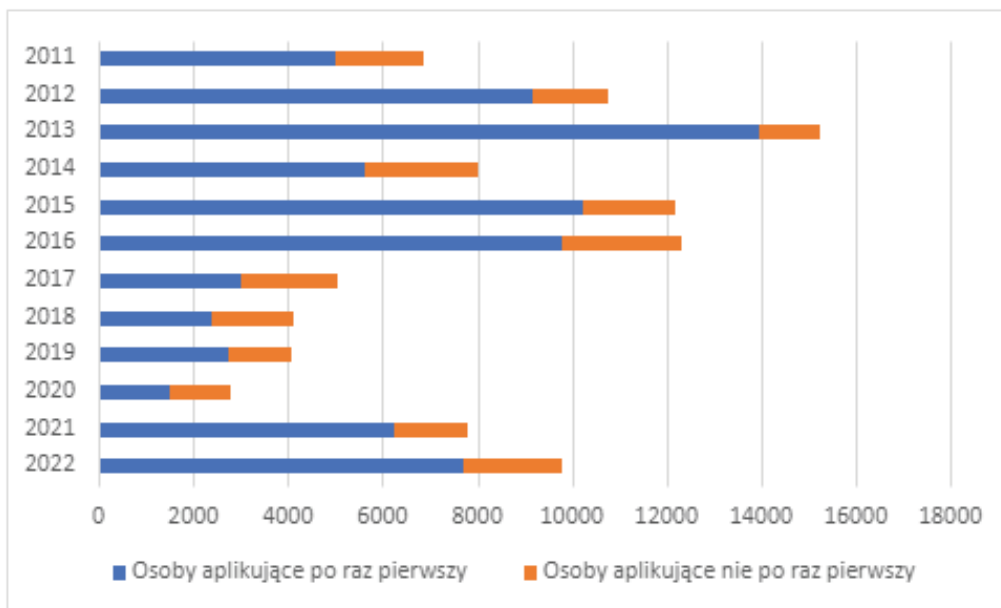
9 Pędziwiatr, K., Stonawski, M. & Brzozowski, J. (2022). *Imigranci ekonomiczni i przymusowi w Krakowie w 2022 roku*, Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, https://owim.uek.krakow.pl/wp-content/uploads/user-files/reports/OWiM_Raport_demograficzny_2022.pdf?t=1678999302, p. 8.

10 Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz.U. 2022 poz. 583, z późniejszymi poprawkami, tekst ujednolicony, online: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000583/U/D20220583Lj.pdf>.

11 DYREKTYWA RADY 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001r. W sprawie minimalnych standardów przyznawania tym czasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0055>.

12 Council's Implementing Decision (EU) 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32022D0382>.

Wykres 1: Aplikacje o ochronę międzynarodową w Polsce, 2011-2022

Źródło: Eurostat (2023).

W ostatnich dwóch latach zwiększyła się też zdecydowanie roczna liczba decyzji podejmowanych w Polsce w sprawach azylowych. Podczas gdy w każdym z lat 2019 i 2020 podjęto po około 2000 takich decyzji, w roku 2021 liczba ta wzrosła do 3610, by w roku 2022 osiągnąć 5 190:

Rok	Liczba decyzji
2022	5 190
2021	3 610
2020	2 000
2019	1 995
2018	2 500
2017	2 600
2016	2 480
2015	3 505
2014	2 700
2013	2 895
2012	2 475
2011	3 220

Tabela 1: Liczba decyzji w pierwszej instancji w sprawach o ochronę międzynarodową w Polsce, 2011-2022

Źródło: Eurostat (2023)¹³.

13 Eurostat (2023b) *Asylum and first time asylum applicants - annual aggregated data [TPS00191]*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/TPS00191>.

W ślad za liczbą podjętych decyzji, wzrósł też odsetek decyzji pozytywnych. W 2021 roku ponad siedmiokrotnie wzrosła liczba osób, którym przyznano ochronę międzynarodową na podstawie Konwencji Genewskiej (do 1020) oraz pięciokrotnie wzrosła liczba osób którym przyznano ochronę uzupełniającą (do 1135). W roku 2022 wydano jednak już tylko 300 decyzji o przyznaniu aplikantowi azylu zgodnie z Konwencją Genewską (jak wspomniano, przy ponad 1000 takich decyzji rok wcześniej), natomiast liczba osób które w Polsce uzyskały decyzję o przyznaniu im ochrony uzupełniającej sięgnęła 3570, ponad 16 razy więcej niż w roku 2020:

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Nadano status zgodny z Konwencją Genewską	300	1 020	135	130	170	150	95	350	260	195	85	155
Przyznano zgodę na pobyt tolerowany	0	0	15	5	15	20	50	120	295	370	290	170
Nadano ochronę uzupełniającą	3 570	1 135	220	130	190	340	150	165	165	120	140	155
Wniosek odrzucony	1 320	1 455	1 630	1 730	2 125	2 090	2 185	2 870	1 980	2 210	1 960	2 740
Odsetek decyzji pozytywnych	75%	60%	19%	13%	15%	20%	12%	18%	27%	24%	21%	15%

Tabela 2: Decyzje w pierwszej instancji w sprawach azylowych w Polsce (nie licząc umorzeń¹⁴), 2011-2022
Źródło: Eurostat (2023a)¹⁵.

Zanim w niniejszej analizie omówiony zostanie napływ do Polski osób przymuszonych do migracji z ukraińskimi paszportami, na potrzeby niniejszej diagnozy wspomni się o osobach narodowości innych niż Ukraińska, które w wyniku migracji przymusowej znalazły się w Polsce i złożyły aplikacje o udzielenie azylu w kraju.

Wśród blisko 10 tysięcy cudzoziemców, którzy w 2022 roku aplikowali o ochronę międzynarodową w Polsce najliczniejszą grupę stanowili Białorusini, zmuszeni do opuszczenia swojego kraju w wyniku represji reżimu Aleksandra Łukaszenki. Jak wspomniano, osoby tej naro-

¹⁴ Zgodnie z danymi Urzędu do Spraw Cudzoziemców, decyzji o umorzeniach w sprawach azylowych w roku 2022 wydano 4120 (w tym 183 Iraku, 927 Rosji, 557 Ukrainy i 456 Afgańczyków) w roku 2021: 1078, w roku 2020: 1044, a w 2019: 2005. Źródła: Urząd do Spraw Cudzoziemców (2022; 2021; 2020; 2019).

¹⁵ Eurostat (2023a). *First instance decisions on asylum applications by type of decision - annual aggregated data [TPS00192]*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TPS00192/default/table?lang=en>.

dowości złożyły w 2022 roku 3,1 tys. wniosków o azyl w Polsce¹⁶. Według danych na grudzień 2022 roku, 67 400 osób tej narodowości posiadało ważne dokumenty pobytowe różnego typu pozwalające im na pobyt w Polsce¹⁷. W tym kontekście, jak wskazywali Chulitskaya i współpracownicy (2022), między sierpniem 2020 roku a połową roku 2022, prawie 40 000 Białorusinów, co stanowi prawie 0,5% całej populacji kraju, doświadczyło aresztowań z pobudek politycznych. Wiele z takich osób poddawanych było torturom i nieludzkiemu traktowaniu w aresztach i więzieniach¹⁸.

Zaznaczyć należy, że duża część osób przybyłych do Polski z Białorusi, chociaż formalnie nie przebywa w kraju na podstawie dokumentów wydanych w związku z doświadczeniem uchodźstwa, de facto nie widzi możliwości dla siebie, aby wrócić dziś do ojczyzny, obawiając się prześladowań reżimu Aleksandra Łukaszenki i możliwości zostania wysłanym na wojnę przeciw Ukrainie. Migracja tych osób powinna być traktowana jako migracja przymusowa, chociaż polskie statystyki migracyjne nie wskazują na taki jej charakter. Na przykład jedna z osób z którymi przeprowadzono wywiad w ramach niniejszej diagnozy podała przykład wyjazdu do Polski białoruskiego małżeństwa, które z kraju zbiegło wyrabiając wizy pracownicze, zamiast aplikując o wizy humanitarne, ponieważ to drugie rozwiązanie może spowodować, że: „nie wypuszczą cię z kraju [...] możesz stać się wrogiem ludu lub zdrajcą [w oczach reżimu Aleksandra Łukaszenki]” (Wywiad 3).

W wywiadzie z osobą zaangażowaną we wsparcie Białorusinów w Krakowie zaznaczono, że bardzo wielu obywateli Białorusi zbiegło z Ukrainy po wybuchu wojny, obawiając się przemocy ze strony Ukraińców w odpowiedzi na udział państwa białoruskiego w wojnie białorusko-ukraińskiej po stronie reżimu Władimira Putina. Niektórzy z nich przybyli do Polski bez dokumentów, w momencie wybuch wojny zdeponowanych w ukraińskich instytucjach w procesie rejestracji pobytowej (Wywiad 4). Jeśli chodzi o pobyt Białorusinów w Krakowie, rejestry ZUS wskazują, że ich populacja w mieście podwoiła się między 2021 a 2022 rokiem, osiągając ponad 6 000 osób. Ponad 80% tych osób nie ukończyło 40 lat, a, jak wskazywał Pędziwiatr i współpracownicy (2022), ogromna część białoruskiej populacji pracuje w branży IT:

---

16 Pędziwiatr, K., Stonawski, M. & Brzowoski, J. (2022). *Imigranci ekonomiczni i przymusowi w Krakowie w 2022 roku*, Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, https://owim.uek.krakow.pl/wp-content/uploads/user-files/reports/OWiM_Raport_demograficzny_2022.pdf?t=1678999302, p. 7.

17 Urząd do Spraw Cudzoziemców (2022). *Informacja o działalności Urzędu do Spraw Cudzoziemców w okresie 01.12.2022 - 31.12.2022 r.*, <https://www.gov.pl/attachment/7775e78b-e5dd-46bc-8624-3ed301a120fd>.

18 Chulitskaya, T., et al. (2022). *Belarusian migrants in Poland and Lithuania: general trends and comparative analysis*, Eastern Europe Studies Centre, <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2022/11/LT-POL-ataskaita.pdf>.

Skąd tak nagły napływ Białorusinów do naszego miasta? Odpowiedź znajdujemy, gdy przenalizujemy branżę PKD według narodowości pracowników. Otóż blisko 4 tysiące z nich zatrudnionych jest w branży IT (sekcja J: Informacja i komunikacja). Trzeba jednak zaznaczyć, że masowy eksodus białoruskich informatyków był już sygnalizowany przez media rok wcześniej, gdy pisano o relokacji blisko 10% wszystkich specjalistów z tego sektora do Polski (Wilczek, 2021). W rejestrach ZUS w 2021 roku odnotowano jednak tylko 324 informatyków z Białorusi wobec aż 3955 osób w 2022. Warto zauważyć również, iż osoby które przybywają do Krakowa w ramach relokacji części oddziałów firm z Białorusi (np. firmy Epam) legalizują swój pobyt w mieście jako pracownicy wysoce wykwalifikowani o czym traktowaliśmy w osobnym opracowaniu dotyczącym ekspatów w Krakowie (Brzozowski i inni 2021). W ten sposób województwo małopolskie, a w nim Kraków przodują w Polsce w wydawaniu kart pobytu na podstawie zezwolenia typu Niebieska Karta UE (Ibidem, str. 22-23)¹⁹.

Oprócz 3 100 Białorusinów, wnioski o ochronę międzynarodową w Polsce złożyło w 2022 roku 2 230 Rosjan, w dużej części uciekających przez represjami politycznymi reżimu Vladimira Putina²⁰, jak i starających się uniknąć powołania do rosyjskiej armii. Z tego powodu w ostatnim czasie profil rosyjskich aplikantów zmienił się i podczas gdy w ostatnich dekadach między 70% a 90% wniosków składanych przez Rosjan było wnioskami osób narodowości czeczeńskiej, w 2022 roku odsetek ten spadł do 30%, a dużą część aplikantów stanowili mężczyźni w wieku poborowym²¹. **Wśród innych grup narodowych występujących licznie o ochronę międzynarodową wskazać można osoby z Ukrainy (1778), ale też Iraku (639 osób)**. Irakijczycy stanowili największą grupę międzynarodową w pierwszych miesiącach kryzysu na granicy polsko-białoruskiej, a około 2 tysiące z nich złożyło wnioski o ochronę międzynarodową w Polsce od 2021 roku. Warto wspomnieć, że obywatele tego kraju, inaczej niż choćby w Niemczech, Holandii, czy Włoszech nie otrzymują jednak prawie wcale pozytywnych decyzji w swoich sprawach azylowych w Polsce, będąc postrzeganymi przez polskie władze i służby jako migranci ekonomiczni, a wielu z nich wyjeżdża do innych krajów zachodnich²². **Jeśli chodzi o Afgańczyków, których 362 złożyło wnioski o azyl w Polsce w roku 2022²³, wiele osób które dziś ubiegają się o ochro-**

19 Pędziwiatr, K., Stonawski, M. & Brzozowski, J. (2022). *Imigranci ekonomiczni...*, op. cit., p. 72-73.

20 Ibidem, p. 7.

21 Rzeczpospolita (2022). *Rosjanie w wieku poborowym szukają ochrony w Polsce. Komu schronienie, komu deportacja?*, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art36471561-rosjanie-w-wieku-poborowym-szukaja-ochrony-w-polsce-komu-schronienie-komu-deportacja>.

22 Oko Press (2023). *Skutki uboczne „Irackiej wolności”? Uchodźcy, których nie chcemy [20. rocznica inwazji]*, <https://oko.press/uchodzcy-20-rocznica-inwazji-na-irak>.

23 Urząd do Spraw Cudzoziemców (2022). *Informacja o działalności Urzędu do Spraw Cudzoziemców w okresie 01.12.2022 - 31.12.2022 r.*, <https://www.gov.pl/attachment/7775e78b-e5dd-46bc-8624-3ed301a120fd>.

nę międzynarodową w Europie to osoby zmuszone do wyjazdu z ojczyzny w wyniku dojścia do władzy przez talibów. Część z nich to osoby o wysokich kwalifikacjach i z doświadczeniem działalności publicznej i zawodowej wysokiego szczebla²⁴.

Status uchodźczy udało się otrzymać w 2022 roku 384 osobom (w tym głównie: obywatele Białorusi: 45%, Afgańczycy: 21%, Rosjanie: blisko 11%, Turcy: blisko 9%, jak i Turkmeńczycy: blisko 4%). Jeśli idzie natomiast o ochronę uzupełniającą, taką otrzymało 4597 osób, w tym 75% Białorusinów (blisko 3 i pół tysiąca) i prawie 19% Ukraińców (862 osoby), jak i 73 Rosjan, 38 Tadyków i 10 obywateli Iraku. Wśród prawie 1600 osób, które otrzymały decyzję negatywną w swoich sprawach azylowych, prawie 40% stanowili Rosjanie (ponad 600 osób), 25% Irakijczycy (400 osób), a 5% Tadykowie (80 osób)²⁵.

Podsumowując ten fragment analizy, należy jednak zaznaczyć, że wsparcie udzielone przy pomocy narzędzi miejskiej polityki publicznej powinno być zaprojektowane w sposób, który umożliwi objęcie nim również osób narodowości, które nie zajmują wysokich pozycji w statystykach migracyjnych. Uwaga ta czyniona jest w tym miejscu, aby zaznaczyć, że, na podstawie wywiadów przeprowadzonych w ramach przedstawianej tu diagnozy potwierdzono, iż w Krakowie przebywają również osoby rozmaitych innych narodowości, które mają doświadczenie uchodźstwa. Niektóre z nich znalazły się w mieście przekroczywszy uprzednio granicę polsko-białoruską. Przykładem może być historia nieletniej obywatelki jednego z krajów zachodniej Azji, państwa, którego diaspora w Polsce jest liczbowo znikoma. Osoba wspomniana w wywiadzie przybyła do miasta mając traumatyczne doświadczenia z podróży do Polski i będąc w ciąży, którą nabyła podczas niebezpiecznej przeprawy do Europy. Jak wskazywano w wywiadach, ciąży nabyte „w drodze” często wynikają z przemocy seksualnej, której doświadczają kobiety uchodźcze podczas podróży do krajów schronienia (Wywiad 2).

Osoby którym przysługuje prawo do ochrony tymczasowej

Rok 2022 natomiast, w wyniku rozpoczęcia pełnoskalowej rosyjskiej inwazji na Ukrainę (warto zaznaczyć, że rosyjska agresja militarna w mniejszej skali trwała w Ukrainie od lutego 2014 roku), przyniósł znaczący wzrost liczby migrantów przymusowych w mieście. Dane dla Polski wskazują, że w 2022 roku liczba osób przymuszonych do migracji z Ukrainy wynosiła między milionem a dwoma milionami osób, nie licząc osób, które przybyły do Małopolski

---

24 Nowa Europa Wschodnia (2022). *Z Afganistanu do Polski. Trudne życie afgańskich uchodźców*, https://new.org.pl/2411,mirowski_afganistan_uchodzcy_w_polsce.html.

25 Urząd do Spraw Cudzoziemców (2022). *Informacja o działalności...*, op. cit.

i Krakowa przed wybuchem wojny (około miliona osób w całej Polsce²⁶), a które w wielu przypadkach nie mają dziś możliwości powrotu do swoich domów w Ukrainie. Według danych UNHCR na luty 2023, w Polsce przebywać miało 1 milion 1563 tysięcy osób uciekających przed działaniami wojennymi²⁷. Dane udostępniane przez polski rząd wskazują z kolei, że na dzień 12 czerwca 2023, liczba osób z aktywnym statusem cudzoziemca na mocy specustawy z 12 marca 2022²⁸ wynosiła w Polsce nieco ponad 993 tysiące osób, w tym niespełna 65% kobiet (uwzględniając osoby pełnoletnie i niepełnoletnie)²⁹. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd do Spraw Cudzoziemców (2022), ogromna większość osób które od lutego 2022 roku skorzystały w Polsce z ochrony tymczasowej było obywatelami Ukrainy, chociaż wśród takich osób wyróżnić można też, zdecydowanie mniej licznych, Rosjan, Białorusinów, Gruzinów, Mołdawian, Wietnamczyków, czy Azerów.

W zestawieniu z danymi GUS dotyczącymi liczby rezydentów poszczególnych województw za 31 grudnia 2021³⁰, stwierdzić można, że **odsetek osób z takim statusem które osiedliły się w Małopolsce odpowiada mniej więcej udziałowi małopolskiej populacji w populacji całego kraju**. Na koniec 2021 roku ludność rezydująca w Małopolsce stanowiła bowiem mniej więcej 8,9% populacji Polski³¹, podczas gdy jednocześnie dane dla czerwca 2023 wskazują na mniej więcej 9,2% udział zamieszkałych w Małopolsce osób z aktywnym statusem cudzoziemca na mocy specustawy³².

Dane dotyczące napływu ludności na teren Krakowa i okolicznych powiatów wskazują natomiast, że **powiat Kraków, jak i sąsiadujące z nim powiat krakowski, wielicki i proszowicki doświadczyły zdecydowanie większego relatywnego wzrostu populacji niż pozostała część województwa**. Dane za rok 2021 wskazują, że udział populacji Krakowa w populacji całego

---

26 Pędziwiatr, K., Stonawski, M. & Brzozowski, J. (2022). *Imigranci ekonomiczni...*, op. cit., p. 4.

27 UNHCR (2023). *Lives on Hold: Intentions and Perspectives of Refugees from Ukraine*, <https://data.unhcr.org/en/documents/download/99072>.

28 *Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy...*, op. cit.

29 gov.pl (2023). *Szczegółowe statystyki dot. osób zarejestrowanych w rejestrze obywateli Ukrainy i członków ich rodzin, którym nadano status cudzoziemca na podstawie specustawy. Stan na 12.06.2023 r.*, <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2715,zarejestrowane-wnioski-o-nadanie-statusu-ukr/resource/48462/table>.

30 Główny Urząd Statystyczny (2022). *Rezydenci (ludność rezydująca)*, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5468/19/1/1/rezydenci_2021.xlsx.

31 Ibidem.

32 gov.pl (2023). *Szczegółowe statystyki dot. osób zarejestrowanych...*, op. cit.

województwa wynosił 22,8% (779 966 osób na 3 410 441 Małopolan)³³, podczas gdy, patrząc szerzej, udział ludności Krakowa i okalających go trzech powiatów w populacji województwa wynosił 36,2%³⁴. Dla porównania, czerwcowe dane dotyczące liczby osób z aktywnym statusem cudzoziemca na mocy Specustawy z 2022 r. wskazują, że Kraków gości 35,8% wszystkich takich osób przebywających w Małopolsce, a jeśli spojrzeć szerzej, na Kraków, powiat krakowski, wielicki oraz proszowicki, cztery te sąsiadujące powiaty goszczą 51,8%³⁵ wszystkich takich osób w województwie (powiat Kraków: 32 908; powiat krakowski: 10 032; powiat wielicki: 3 479; powiat proszowicki: 1 115; cała Małopolska, w tym cztery powyższe powiaty: 91 703).

Jeśli chodzi o profil demograficzny tej grupy osób, na podstawie dostępnych danych za czerwiec 2023³⁶, stwierdzono, że zarówno w Krakowie, jak i w pozostałej części województwa populacja osób z ochroną tymczasową jest zdecydowanie sfeminizowana. Zarówno w Krakowie jak i poza nim, mężczyźni przed 19 i ci po 59 roku życia stanowią dużą część męskiej populacji uchodźców. Jest to, odpowiednio, 49% dla Krakowa i 76% dla pozostałej części województwa. Jeśli chodzi o populację żeńską, dla porównania, kobiety po 59 lub przed 18 rokiem życia stanowią 36% żeńskiej populacji w Krakowie i 35% w pozostałych powiatach Małopolski. Jeśli spojrzeć na populację w wieku produkcyjnym (tutaj: ur. między 2004 a 1962, a więc między 18 a 59 rokiem życia), w Krakowie jest ona mniej sfeminizowana niż w pozostałej części województwa. Podczas gdy w Krakowie odsetek kobiet w tej populacji wynosi niespełna 67% (dla powiatu Kraków i trzech okalających go powiatów: wielickiego, proszowickiego i krakowskiego jest to 70%), wskaźnik feminizacji dla pozostałych powiatów województwa wynosi 81%. Dane dotyczące płci i wieku osób, które przebywały w czerwcu bieżącego roku w Małopolsce otrzymawszy ochronę tymczasową przedstawiono w tabeli poniżej:

---

33 Główny Urząd Statystyczny (2021). *Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2021 roku*, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5468/7/18/1/powierzchnia_i_ludnosc_w_przekroju_terytorialnym_w_2021_roku_tablice.xlsx.

34 Ibidem.

35 Powiat wielicki: 3 479, Powiat Kraków: 32 908, Powiat krakowski: 10 032, powiat proszowicki: 1 115. Cała Małopolska, w tym cztery powyższe powiaty: 91 703.

36 gov.pl (2023). *Szczegółowe statystyki dot. osób zarejestrowanych...*, op. cit.

ur 2023-2016 (ur. w bieżącym roku do 7 lat)	ur 2015-2005 (między 8 a 18 lat)	ur. 2004-1984 (między 19 a 40 lat)	ur. 1983-1964 (między 39 a 59 lat)	ur. 1963 i starsi	<i>odsetek wg. płci</i>	<i>suma</i>
powiat Kraków						
9%	16%	38%	25%	12%	kobiety (62%)	100% (20 377)
15%	27%	36%	15%	7%	mężczyźni (38%)	100% (12 531)
Małopolska z pominięciem powiatu Kraków						
12%	23%	31%	24%	10%	kobiety (66%)	100% (38 605)
24%	46%	15%	9%	6%	mężczyźni (34%)	100% (20 177)

Tabela 3: Rozkład wieku (według płci) w populacji osób objętych ochroną tymczasową w Małopolsce, stan na czerwiec 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: gov.pl (2023)³⁷.

Bardzo duży odsetek osób objętych ochroną tymczasową to osoby nieletnie. W Krakowie, na jedną osobę urodzoną po 2005 roku (co najmniej 19-letnią) przypada prawie 0,47 osoby urodzonej między rokiem 2023 a 2004, a więc maksymalnie 18-letniej. Jeśli spojrzeć szerzej, stosunek ten dla Krakowa i trzech okalających go powiatów wynosi prawie 0,55, podczas gdy dla Małopolski z pominięciem powiatu Kraków jest to już aż 0,89. Przy tym, 72% osób objętych ochroną tymczasową w Małopolsce, a urodzonych między rokiem 2023 a 2005, mieszka poza stolicą województwa, a tylko niespełna 28% w samym Krakowie. Dostępne dane nie pozwalają natomiast oszacować dokładnie obciążenia odpowiedzialnością za opiekę nad osobami w podeszłym wieku spadającą na populację w wieku produkcyjnym i nieco starszą, jako, że dane te nie precyzują dokładnych przedziałów wiekowych dla populacji osób urodzonych przed 1959 rokiem (w wieku 64 lat i starszych).

Dane dotyczące miejsca przebywania uchodźców z Ukrainy w województwie potwierdzają obserwacje poczynione również w innych regionach Polski, mianowicie, iż **osoby uchodźcze zdecydowanie częściej wybierają na miejsce zamieszkania duże miasta oraz ich otoczenie³⁸ bardzo często same pochodząc z takich miejsc.** W tym kontekście, rok po rozpoczęciu pełnowymiarowej rosyjskiej inwazji, Bloch i współpracownicy szacowali, że około 70% z dwóch milionów Ukraińców którzy szukali schronienia w Polsce zamieszkało w 12 największych polskich miastach³⁹. Według danych EWL cytowanych przez Deloitte, w kwietniu 2022 tylko 17%

37 gov.pl (2023). Szczegółowe statystyki dot. osób zarejestrowanych w rejestrze obywateli Ukrainy i członków ich rodzin, którym nadano status cudzoziemca na podstawie specustawy. Stan na 12.06.2023 r., <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2715,zarejestrowane-wnioski-o-nadanie-statusu-ukr/resource/48462/table>.

38 Pędziwiatr, K., Stonawski, M. & Brzozowski, J. (2022). *Imigranci ekonomiczni...*, op. cit., p. 4.

39 Bloch, N., et al. (2023). Polska szkoła pomagania. Przyjęcie osób uchodźczych z Ukrainy w Polsce w 2022 roku, <https://konsorcjum.org.pl/wp-content/uploads/2023/04/Polska-Szkola-Pomagania-raport-1.pdf>, p. 5.

badanych Ukraińców deklarowało chęć zamieszkania w jednym z polskich miast poniżej 200 tysięcy mieszkańców bądź na wsi⁴⁰. Tak jak inne duże Polskie miasta, Kraków przyciągnął dysproporcjonalnie dużą część populacji ukraińskich uchodźców. Deloitte wskazywało, że między 24 lutego, a 1 kwietnia 2022 populacja miasta wzrosła o 23%⁴¹, a w szczytowym momencie napływu przymusowych migrantów, według Unii Metropolii Polskich, nawet co piąty mieszkaniec Krakowa mógł być obywatelem Ukrainy⁴². Raport wskazywał też, iż 21% więcej osób z Ukrainy przebywa w mieście w ciągu dnia niż w nocy, co potwierdza, iż Kraków stanowi miejsce pracy, nauki i życia codziennego dla dużej liczby cudzoziemców (zarówno migrantów przymusowych jak i dobrowolnych) dojeżdżających do miasta z sąsiednich miejscowości krakowskiego obszaru aglomeracyjnego.

Liczne analizy przeprowadzone w poprzednim roku wskazują na szereg czynników jakie mogą zachęcać osoby zmuszone do opuszczenia Ukrainy aby podejmować decyzje o osiedleniu się w dużych miastach, w tym w Krakowie i jego okolicach. Wśród nich wymienić można wcześniejsze doświadczenie przebywania tymczasowo w polskich miastach, miejsce zamieszkania w Polsce znajomych i rodziny, miejsce zamieszkania szerszej diaspory, dostępność systemowej pomocy (w tym pomocy instytucjonalnej, wsparcia ze strony mieszkańców, czy też lokalnych NGOów wspierających migrantów - te przed wojną skupione były przede wszystkim w Krakowie⁴³), czy też możliwość znalezienia pracy⁴⁴ i dostępność mieszkań⁴⁵. Dodatkowo, jak wynika z badań ankietowych przeprowadzonych przez NBP, podobnie jak w pozostałych województwach w Polsce, odsetek zamieszkałych w Małopolsce uchodźców z Ukrainy, którzy deklarują gotowość do powrotu do ojczyzny w ciągu 3 miesięcy po zakończeniu działań wojennych zmniejszył się między majem a listopadem 2022 roku z 73% do 33%⁴⁶.

---

40 Deloitte (2022). *Uchodźcy z Ukrainy w Polsce Wyzwania i potencjał integracji*, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl-Uchodzczy-z-Ukrainy-w-Polsce-Report.pdf>, p. 65.

41 Ibidem, p. 66.

42 Kraków.pl (2022). *Raport o uchodźcach, czyli miejska gościnność, wyzwania i szanse*, https://www.krakow.pl/aktualnosci/259624,29,komunikat,raport_o_uchodzcach__czyli_miejska_goscinnosc__wyzwania_i_szanse.html?_ga=2.40122277.645911424.1650867094-1900565925.1650433843.

43 Magdziarz, W., Chwat, O. & Styrnol, N. (2021). Analiza sytuacji migrantów i migrantek w pandemii COVID19 z perspektywy odpowiedzi instytucjonalnej na szczeblu lokalnym. Przykład Krakowa i województwa małopolskiego. „Horyzonty Polityki”, 12(40), 6793. DOI: 10.35765/HP.2127, pp. 81-82.

44 Deloitte (2022). *Uchodźcy z Ukrainy...*, op. cit., p. 66.

45 Bloch, N., et al. (2023). *Polska szkoła pomagania...*, op. cit., p. 5.

46 Narodowy Bank Polski (NBP) (2023). *Sytuacja życiowa i ekonomiczna migrantów z Ukrainy w Polsce – wpływ pandemii i wojny na charakter migracji w Polsce Raport z badania ankietowego*, https://nbp.pl/wp-content/uploads/2023/04/Sytuacja-zyciowa-i-ekonomiczna-migrantow-z-Ukrainy-w-Polsce_raport-z-badania-2022.pdf, p. 39.

Podsumowując, zaznaczyć należy, że z jednej strony, obecność obcokrajowców nie jest dziś zjawiskiem nowym dla Krakowian, jak i dla lokalnych instytucji i organizacji publicznych. Z drugiej jednak, szybki napływ do Małopolski dużej liczby migrantów przymusowych, co często łączy się dla takich osób migrujących z doświadczeniem przemocy, traumy i specjalnymi potrzebami w zakresie integracji, jest z perspektywy miasta zupełnie nowym trendem, który powinien być uwzględniony miejskich politykach publicznych⁴⁷.

RYNEK PRACY

Celem tej części analizy jest określenie aktualnej sytuacji migrantów przymusowych na rynku pracy w Krakowie. Najpierw zostały przedstawione szacunkowe dane dotyczące liczby aktywnych zawodowo oraz bezrobotnych imigrantów w Polsce, a także struktura zatrudnienia oraz wykonywane przez nich zawody. Przytoczone zostały również dane dotyczące liczby godzin pracy imigrantów oraz wynagrodzenia. Kolejnym ważnym zagadnieniem poruszonym w tej części opracowania jest sytuacja imigrantów z doświadczeniem uchodźczym na rynku pracy w kraju pochodzenia przed przybyciem do Polski. Ostatnim omawianym tematem jest sytuacja imigrantów na rynku pracy w Krakowie.

Obecna sytuacja migrantów przymusowych i ich integracja na polskim rynku pracy

Przed wybuchem pełnoskalowej wojny, wśród imigrantów na polskim rynku pracy dominowali migranci zarobkowi z Ukrainy. Ich sytuacja ekonomiczna była dobra, a ich pobyty w Polsce coraz dłuższe. **Po 24 lutego 2022 roku polski rynek pracy zasiliła natomiast nowa grupa zagranicznych pracowników, gdy pracy w Polsce poszukiwać zaczęli migranci przymusowi zmuszeni przez wybuch wojny do opuszczenia swojego kraju.** Wiele spośród tych osób nie władało językiem polskim i miało jedynie bardzo ograniczoną wiedzę na temat polskiego rynku pracy. W tym kontekście wspomnieć należy, że według danych EWL tylko 8% migrantów z doświadczeniem uchodźczym migrowało do Polski jeszcze przed wybuchem pełnoskalowej wojny w celach zarobkowych, biznesowych lub służbowych⁴⁸.

Z badań NBP z listopada 2022 r. wynika, że grupa migrantów przymusowych w Polsce charakteryzuje się relatywnie wysoką aktywnością zawodową⁴⁹. Około 65% osób uchodźczych było

---

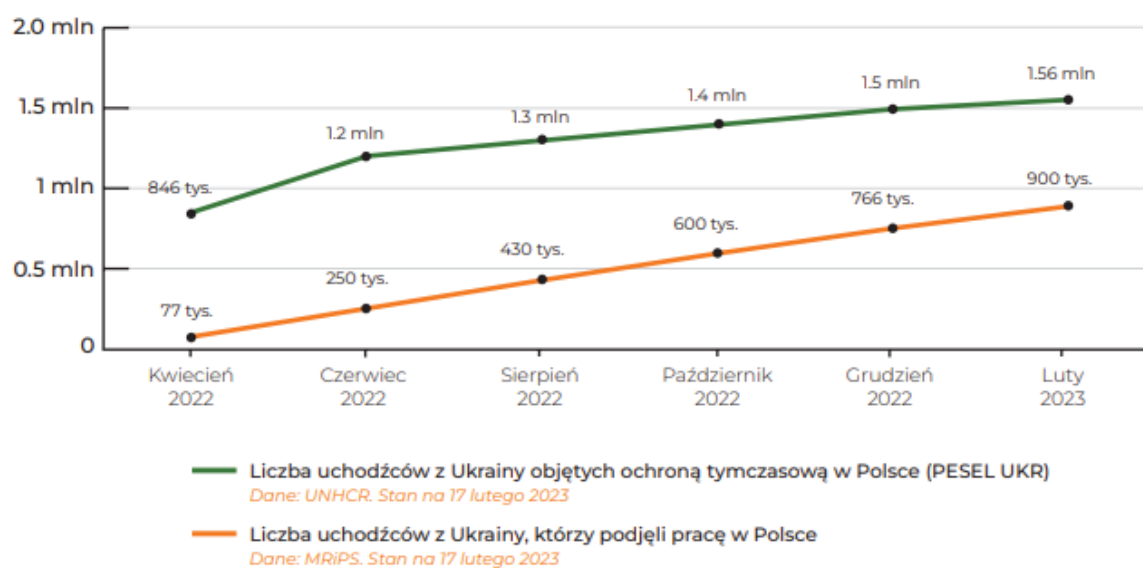
47 Pędziwiatr, K., Stonawski, M. & Brzozowski, J. (2022). *Imigranci ekonomiczni...*, op. cit., p. 4.

48 EWL (2023), *Raport specjalny EWL „Uchodźcy wojenni z Ukrainy. Rok w Polsce*, https://ewl.com.pl/wp-content/uploads/2023/02/RAPORT_UCHODZCY_ROK_W_POLSCE_POL_WWW-1.pdf, p. 2.

49 Narodowy Bank Polski (NBP) (2023). *Sytuacja życiowa...*, op. cit., p. 14.

już aktywnych zawodowo, podczas gdy 24% poszukiwało pracy na cały lub na część etatu. Jedynie 11% stanowiły osoby nieaktywne zawodowo. Wśród aktywnych zawodowo, 38% określało swoją pracę jako stałą najemną, 14% pracowało dorywczo bądź sezonowo, 7% zatrudnionych było w innej formie, natomiast 2% prowadziło własną działalność w Polsce. Dla porównania, struktura zatrudnienia migrantów, którzy przybyli do Polski przed wojną, wygląda następująco: 83% zatrudniona była w Polsce w pracy najemnej, 3% prowadziło własną działalność gospodarczą, a 5% takich osób zatrudnionych było w pracy sezonowej (5%)⁵⁰.

Według badań EWL z lutego 2023, 18% migrantów przymusowych w Polsce nie podjęła zatrudnienia⁵¹. Wśród osób, które podjęły pracę, 27% znalazło ją w ciągu pierwszego miesiąca, a 41% w okresie od 1 do 3 miesięcy po przyjeździe do Polski. Spośród migrantów, którzy podjęli pracę w Polsce, co trzeci (38%) deklaruje, że zmienił miejsce zatrudnienia w okresie pobytu w kraju po 24 lutego 2022 roku. Na podobne wnioski co do stopnia aktywności zawodowej uchodźców wskazują dane Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej z lutego 2023 r., zgodnie z którymi zdecydowana większość ukraińskich migrantów przymusowych podjęła pracę w Polsce⁵².

Wykres 2: Liczba migrantów przymusowych z Ukrainy objętych ochroną tymczasową oraz podejmujących pracę w Polsce (stan na 17 lutego 2023) Źródło: EWL (2023).

50 Ibidem.

51 EWL (2023), *Raport specjalny...*, op. cit., p. 3.

52 Ibidem.

Porównując sytuację zawodową migrantów przymusowych w maju oraz listopadzie 2022 r., można stwierdzić, że nastąpiła ich stosunkowo szybka adaptacja do polskiego rynku pracy⁵³. Tu warto przypomnieć, że zdecydowaną większość imigrantów przymusowych stanowią kobiety z niepełnoletnimi dziećmi, a wejście na rynek pracy dla osób obciążonych odpowiedzialnością opiekuńczą związane jest z wcześniejszym zapewnieniem opieki dzieciom. W maju ubiegłego roku 28% osób przybyłych do Polski znalazła już pracę, a 50% deklarowała chęć by ją znaleźć. Badanie z listopada 2022 roku pokazało z kolei, że większość uchodźców, którzy pozostali w Polsce zdołała znaleźć pracę (65%). Odsetek osób poszukujących pracy na pełen etat spadł przy tym z 30% do 12%, a odsetek tych poszukujących pracy na część etatu spadł z 20% do 12%. Udział nieaktywnych zawodowo zmniejszył się z 22% w maju do 11% w listopadzie 2022⁵⁴.

Profil zarejestrowanych w urzędach pracy migrantów przymusowych, którym nie udało się znaleźć pracy w Polsce, zdecydowanie różni się od dotychczasowych bezrobotnych zarówno pod względem płci, jak i wykształcenia oraz stażu pracy (wykres 3). Są to głównie kobiety (92%), przy czym co piąta (21%) deklaruje brak zatrudnienia⁵⁵. W przypadku migrantów udokumentowanie poprzedniego zatrudnienia może być trudne. Można natomiast założyć, że integrację osób uchodźczych w Krakowie będzie ułatwiała struktura wykształcenia populacji uchodźczej, jako, że rejestrujący się jako bezrobotni są lepiej wykształceni niż Polacy zarejestrowani jako bezrobotni. Jak wskazują poniższe dane, blisko 30% wśród migrantów przymusowych zarejestrowanych jako bezrobotni legitymuje się wyższym wykształceniem, wobec zaledwie 16% osób z wykształceniem wyższym wśród bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce w 2022 roku⁵⁶.

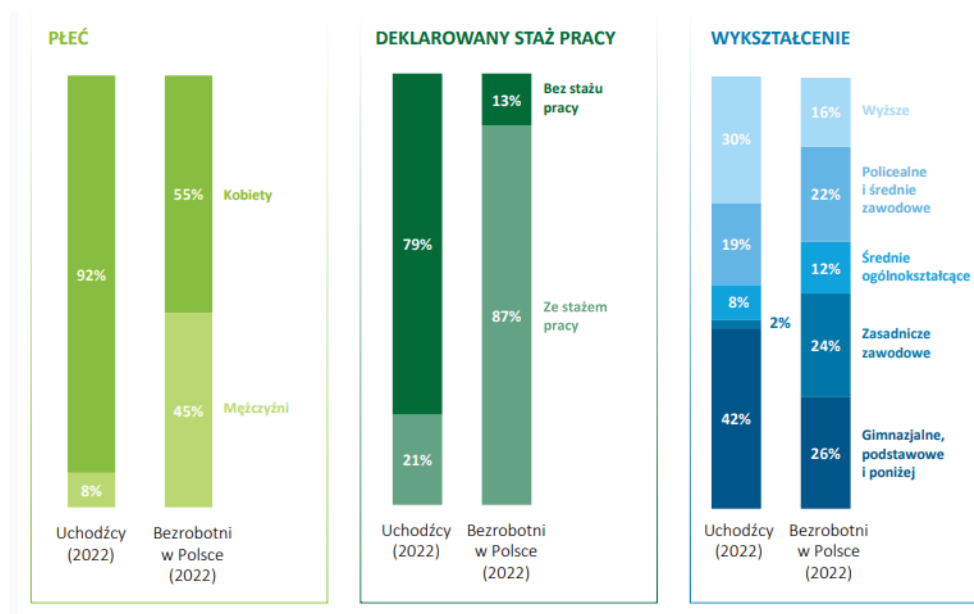
---

53 Narodowy Bank Polski (NBP) (2023). *Sytuacja życiowa...*, op. cit., p. 14.

54 Ibidem.

55 Deloitte (2022). *Uchodźcy na rynku pracy...*, op. cit., p. 19.

56 Ibidem.

Wykres 3: Charakterystyka dotychczasowych bezrobotnych w Polsce i zarejestrowanych w UP migrantów przymusowych z Ukrainy

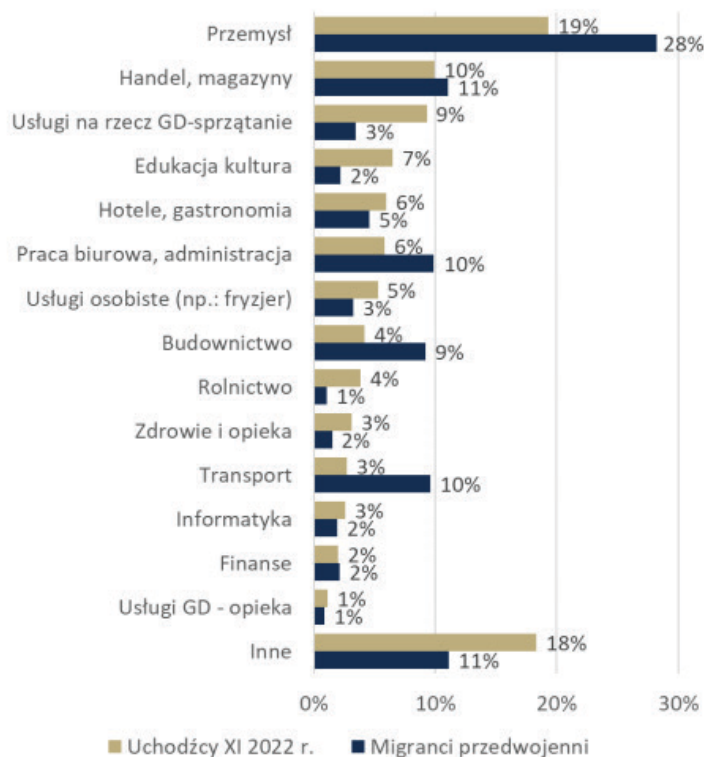
Źródło: Deloitte (2022).

Jeśli chodzi o możliwości znalezienia pracy, dane EWL wskazują, że migranci przymusowi najczęściej znajdowali zatrudnienie w Polsce z pomocą znajomych lub rodziny (33%)⁵⁷. Samodzielnie zatrudnienie znalazło 18% osób, 16% badanych korzystało z usług prywatnej agencji zatrudnienia, 15% znalazło pracę przez samorząd lokalny, a 12% poprzez Powiatowy Urząd Pracy. 6% badanych pracodawca znalazł sam⁵⁸. Zgodnie z danymi EWL, sektorowa struktura zatrudnienia migrantów przymusowych w Polsce wygląda następująco. Najwięcej migrantów z doświadczeniem uchodźczym zostało zatrudnionych w przemyśle (19%), 10% z nich trafiła do sektora handlu/magazynów, 9% pracowała w sektorze usług na rzecz gospodarstw domowych-sprzątania, 7% w edukacji/kulturze, 6% w hotelarstwie i gastronomii, a kolejne 6% w pracy biurowej i administracyjnej (6%)⁵⁹. Dane te zilustrowane zostały na wykresie 4:

57 EWL (2023). *Raport mobilności transgranicznej „Obywatele Ukrainy na polskim rynku pracy. Nowe wyzwania i perspektywy”*, https://ewl.com.pl/wp-content/uploads/2023/05/RAPORT_MOBILNOSCI_2023.pdf_p.16.

58 Ibidem.

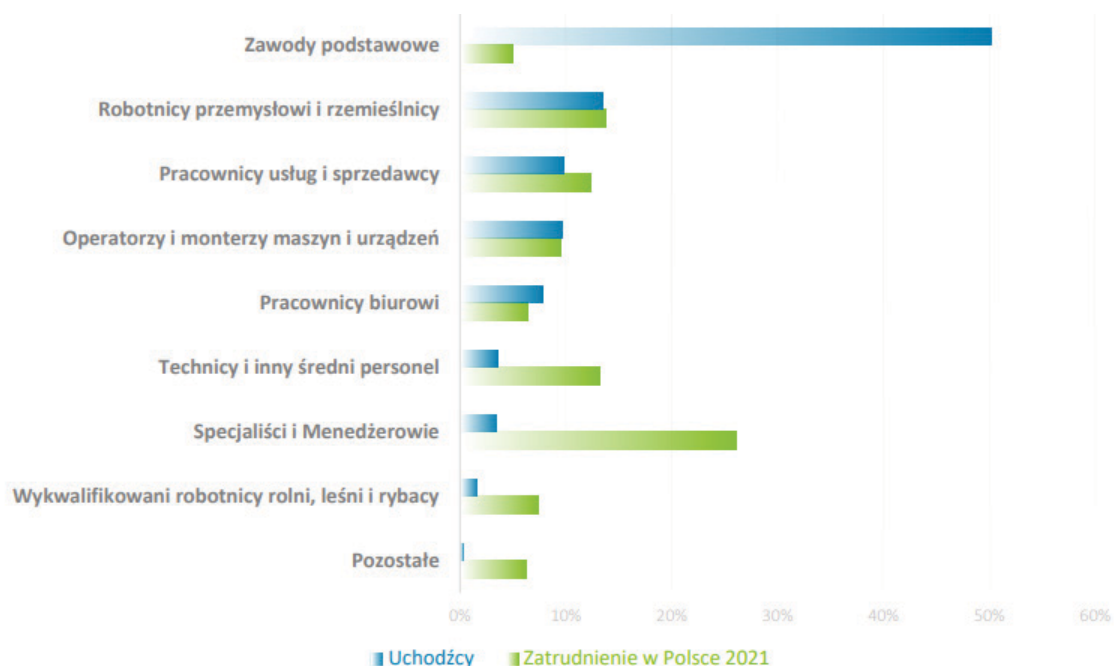
59 Ibidem, 19.

Wykres 4: Struktura pracujących migrantów według sektorów zatrudnienia w Polsce
Źródło: NBP (2022).

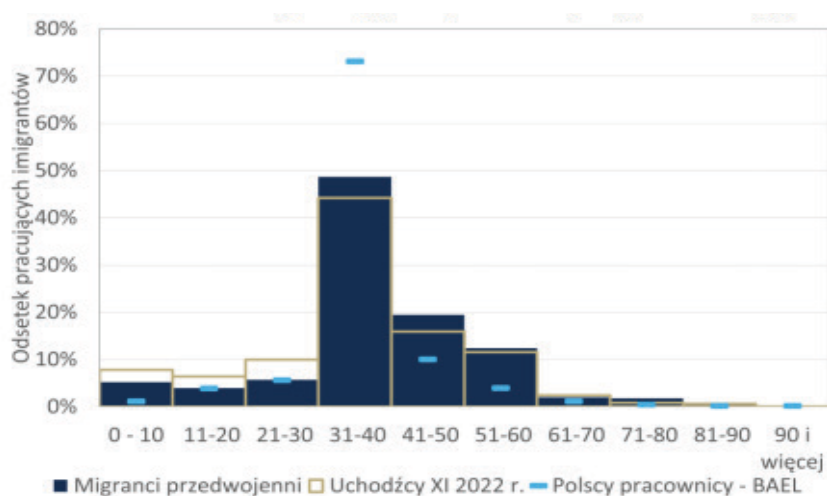
Analiza powyższych danych potwierdza wnioski analityków Deloitte i zilustrowane na wykresie 5. Wedle dostępnych danych, zawody najczęściej wykonywane w Polsce przez migrantów z doświadczeniem uchodźczym to zawody podstawowe, które wykonuje mniej więcej co druga osoba z doświadczeniem migracji przymusowej przebywająca w kraju⁶⁰. Biorąc pod uwagę powyższe dane o strukturze wykształcenia imigrantów przymusowych oznacza to, iż bardzo często pracują oni poniżej swoich kwalifikacji zawodowych.

60 Deloitte (2022). *Uchodźcy na rynku pracy...*, op. cit., p. 16.

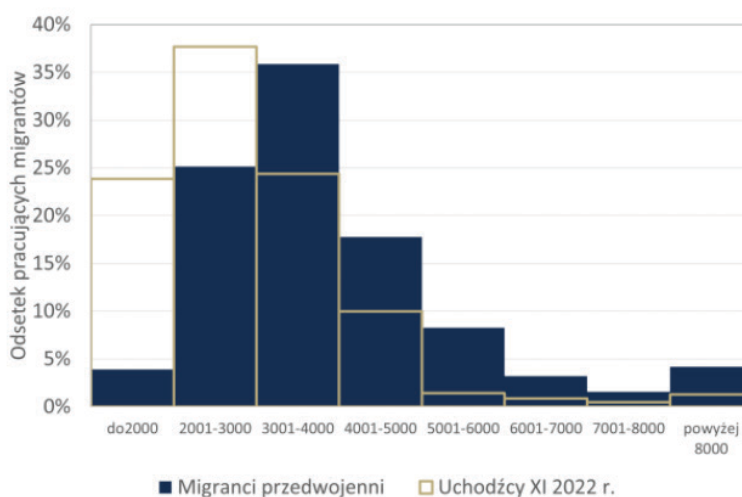
Wykres 5: Zawody wykonywane przez migrantów przymusowych w Polsce
Źródło: Deloitte (2022).

Jak wskazują poniższe dane NBP (2022), migranci przymusowi przybyli do Polski po wybuchu wojny charakteryzują się dużym zróżnicowaniem pod względem liczby przepracowanych godzin (wykres 6). Przeciętnie, większość z nich przepracowywała w Polsce tygodniowo niewiele mniej godzin niż przedwojenni imigranci zarobkowi. Migranci przymusowi dominują jednak wśród tych zagranicznych pracowników, którzy pracują w kraju w niepełnym wymiarze czasu, co może być spowodowane, na przykład, koniecznością świadczenia opieki nad dziećmi, czy też osobami chorymi i starszymi.

Wykres 6: Struktura całkowitej liczby przepracowanych godzin w tygodniu
Źródło: NBP (2022).

Odmienna sytuacja migrantów przymusowych na polskim rynku pracy w porównaniu z migrantami przedwojennymi wpływa na różnice wysokości dochodów (wykres 7). Ze względu na wykonywanie słabo płatnych prac w niepełnym wymiarze czasu pracy, miesięczny dochód netto migrantów przymusowych wynosił najczęściej między 2 a 3 tysiące złotych, a ponad 60% osób uchodźczych nie osiągało dochodów gwarantujących zarobek 3 tysiące złotych na rękę⁶¹. Migranci przedwojenni, w porównaniu z populacją uchodźców, są grupą charakteryzującą się relatywnie wyższymi dochodami. Wśród takich osób najczęstszy dochód netto wynosił od 3 do 4 tysięcy złotych. Wśród migrantów przedwojennych prawie dwa razy częściej spotkać można osoby zarabiające między 4001 a 5000 złotych i mniej więcej cztery razy częściej osoby zarabiające 5001 do 6000 złotych netto, lub 6001 do 7000 złotych netto⁶². Dane te wskazują na zdecydowanie gorszą sytuację ekonomiczną migrantów przymusowych, w porównaniu z osobami, które do polski migrowały dobrowolnie w celach zarobkowych.

Wykres 7: Struktura miesięcznych dochodów netto
Źródło: NBP (2022).

Według EWL (2023), głównymi problemami, które napotykali migranci z doświadczeniem uchodźczym podczas poszukiwania pracy w Polsce były wysokie oczekiwania pracodawców (29%) oraz ograniczona mobilność (29%)⁶³. Kolejną trudnością był brak ofert odpowiadających oczekiwaniom migrantów. Na tę kwestię wskazało 20% badanych. 16% wskazało jako przeszkodę w poszukiwaniu pracy brak dostępnych informacji o ofertach pracy, a także zbyt niskie kwalifikacje. Tylko 1% ankietowanych wskazał, iż nie napotkali oni w tym procesie żadnych

61 Narodowy Bank Polski (NBP) (2023). *Sytuacja życiowa...*, op. cit., p. 15.

62 Ibidem.

63 EWL (2023). *Raport mobilności...*, op. cit., p. 17.

problemów⁶⁴. Innym problemem, na który można wskazać w kontekście populacji migrantów przymusowych jest transfer kwalifikacji, certyfikatów i dyplomów zdobytych w kraju pochodzenia, aby móc legitymować się nimi na polskim rynku pracy. Na problem ten wskazywała jedna z osób, z którą przeprowadziliśmy wywiad na potrzeby niniejszej diagnozy, podkreślając trudność w transferze kwalifikacji z rynku białoruskiego na polski: „Nostryfikacja dyplomów kosztuje 3000 zł, żeby [te pieniądze] zarobić, trzeba pracować jako wychowawczyni w żłobku, sprzątaczką, pracownicą w Żabce. Problemem są też inne dokumenty do zatrudnienia” (Wywiad 3).

Analizując aktywność migrantów przymusowych na rynku pracy przed przybyciem do Polski, należy zwrócić uwagę, że według badań przeprowadzonych przez Pędziwiatra i współpracowników (2022), 53% uchodźców z Ukrainy przyznało, że aktywnie uczestniczyło w rynku pracy przed przyjazdem do Polski, podczas gdy 38% stwierdziło, że nie były aktywne w tym obszarze⁶⁵. Tak niskie zaangażowanie w aktywność na rynku pracy może być spowodowane niskim wiekiem emerytalnym w Ukrainie, wynoszącym 60 lat (uzależnionym jednak też od stażu pracy), jak i bardziej tradycyjną charakterystyką obyczajową społeczeństwa ukraińskiego, która przekłada się m.in. na znaczny odsetek kobiet nieaktywnych zawodowo.

Zgodnie z danymi Pędziwiatra i in. (2022), 45% respondentów przed wojną pracowało zawodowo w Ukrainie, dodatkowo 14% było przedsiębiorcami, 2,6% pracowało w firmie rodzinnej lub gospodarstwie rolnym i tylko 4,2% było bezrobotnych⁶⁶. Powyższe dane wskazują na znacznie wyższe wartości wskaźnika aktywności zawodowej dla uchodźców w okresie przed lutym 2022 roku (68,2%). Dodatkowo, wśród badanych 2% zadeklarowało, iż studiuje, 9,4% zajmuje się domem i dziećmi, 5,8% wskazuje na „inne” zajęcia, natomiast 17% uchyliło się od odpowiedzi.

Zestawiając charakter pracy w Polsce w porównaniu z pracą na Ukrainie (wykres 8), około 30% respondentów, zarówno migrantów wojennych, jak i przedwojennych imigrantów zarobkowych, udzieliło odpowiedzi, że nie ma większych różnic⁶⁷. Dokładniejsze analizy wskazują jednak, że odpowiadały tak głównie osoby młode z relatywnie niewielkim stażem pracy lub w ogóle niepracujące wcześniej na Ukrainie. Wśród migrantów przybyłych po 24 lutego 2022 r. wyraźnie częściej niż wśród imigrantów zarobkowych (33%) padała odpowiedź, że obecne zajęcie w Polsce jest oceniane jako praca poniżej kwalifikacji (46%), a imigranci sprzed wojny (38%) częściej

---

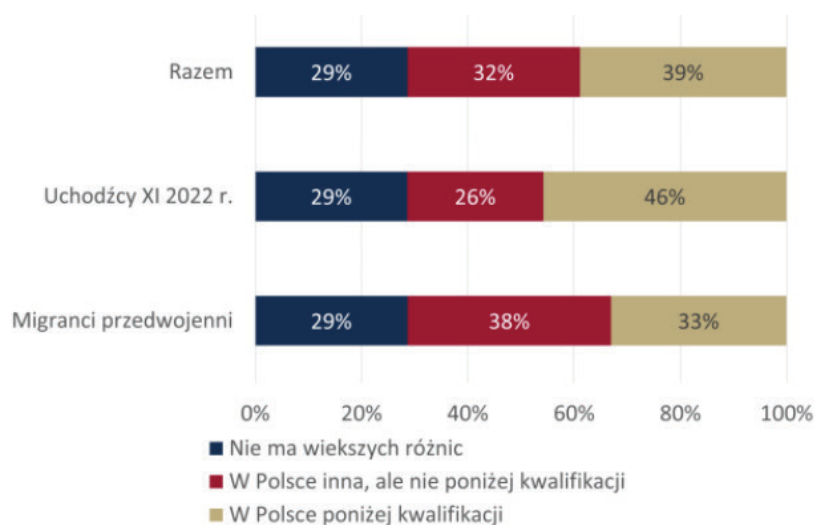
64 Ibidem.

65 Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). *Refugees from Ukraine in Kraków*, Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, <https://owim.uek.krakow.pl/wp-content/uploads/user-files/reports/refugeereport1.pdf?t=1666959409>, p. 41.

66 Ibidem, p. 42.

67 Narodowy Bank Polski (NBP) (2023). *Sytuacja życiowa...*, op. cit., p. 18.

oceniali swoją pracę w Polsce jako inną niż na Ukrainie, ale nie poniżej kwalifikacji⁶⁸.

Wykres 8: Różnice pomiędzy pracą na Ukrainie i pracą w Polsce

Źródło: NBP (2022).

Z kolei według danych NBP ok. 85% badanych migrantów przymusowych była czynna zawodowo w Ukrainie⁶⁹. W obydwu grupach migrantów można zauważyć przedstawicieli różnych zawodów. Najliczniejszą grupą wśród migrantów wojennych są pracownicy sektora handlowego, administracji edukacji oraz kultury. Z kolei wśród migrantów przedwojennych większy odsetek pracował w Ukrainie w budownictwie, transporcie i przemyśle, co jest determinowane strukturą płci przybyłych osób.

Sytuacja migrantów przymusowych w Krakowie i ich potrzeby

Liczba pracowników zagranicznych w województwie małopolskim w 2023 roku według najnowszych danych ZUS (2023) wynosi ponad 96 tysięcy (tabela 4). Jest to wzrost o około 4% w porównaniu do roku poprzedniego – w 2022 liczba ta wynosiła blisko 92 tysięcy⁷⁰. Ponad 63% cudzoziemców w województwie małopolskim jest zarejestrowanych w samym mieście Kraków. Ich liczba również się zwiększyła: w 2022 r. było to blisko 57 tysięcy, natomiast obecnie jest to prawie 61 tysięcy. Jeśli chodzi o strukturę płci pracowników imigrantów, to w województwie małopolskim dominują mężczyźni, jednak ta przewaga nie jest aż tak bardzo znacząca, ponieważ kobiety stanowią aż 39% wszystkich cudzoziemców zgłoszonych do ubezpieczeń. Porównując udział kobiet na małopolskim rynku pracy w 2022 roku, to nie uległ on radykalnej zmianie. Naj-

68 Ibidem.

69 Ibidem.

70 Pędziwiatr, K., Stonawski, M. & Brzozowski, J. (2022). *Imigranci ekonomiczni...*, op. cit., p. 69.

większy wzrost kobiet cudzoziemek został odnotowany w 2022 r. w wyniku gwałtownego przyrostu liczby ukraińskich kobiet, które były gotowe podjąć pracę. Liczba Ukrainek w rejestrach ZUS wzrosła z 17,8 tys. w 2021 do 27,3 tys. w 2022 r. Obecnie zarejestrowanych jest 28,4 tys. kobiet. Dokonując analizy struktury płci imigrantów pracowników w Krakowie zauważalna jest również dominacja mężczyzn – stanowią oni ponad 57% wszystkich cudzoziemców pracowników. Duży udział wśród kobiet w Krakowie stanowią Ukrainki, jest to aż 71%. Struktura wiekowa pracowników imigrantów w województwie małopolskim to 75,6% osób poniżej 45 roku życia, natomiast w stolicy Małopolski grupa ta stanowi prawie 80%.

Wyszczególnienie	Liczba ubezpieczonych (osoby fizyczne)					
	województwo małopolskie			miasto Kraków		
	Ogółem, w tym:	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem, w tym:	Mężczyźni	Kobiety
OGÓŁEM	96.130	58.170	37.959	60.935	34.875	26.059
19 lat i mniej	1.457	868	589	859	470	389
20-24	7.821	4.339	3.482	5.467	2.896	2.571
25-29	16.592	10.035	6.557	12.026	6.876	5.150
30-34	17.491	11.288	6.203	12.016	7.490	4.526
35-39	16.427	10.338	6.089	10.387	6.268	4.119
40-44	12.895	7.758	5.137	7.508	4.303	3.205
45-49	9.912	5.678	4.234	5.404	2.804	2.600
50-54	6.937	3.974	2.962	3.714	1.902	1.811
55-59	3.825	2.171	1.654	2.013	1.012	1.001
60-64	2.057	1.289	768	1.093	605	488
65 lat i więcej	716	432	284	448	249	199

Tabela 4: Imigranci w województwie małopolskim i Krakowie zgłoszeni do ubezpieczeń emerytalnego i rentowego (stan na 30.05.2023)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z ZUS.

Jeśli chodzi o pracowników imigrantów według narodowości (tabela 5), to w Krakowie największą grupę imigrantów pracowników stanowią obywatele Ukrainy. Z roku 2021 na 2022 nastąpił wzrost ich liczby o ponad 24%. Obecnie w Krakowie zarejestrowanych jest prawie 35 tysięcy Ukraińców. Na drugim miejscu są Białorusini – ich liczba zwiększyła się ponad dwukrotnie na przełomie lat 2021 i 2022. Obecnie w Krakowie jest prawie 6,9 tysiąca pracowników tej narodowości. Kolejną grupą pod względem liczności są Indusi, którzy liczą już ponad 2,4 tysiąca w Krakowie i z roku na rok ich liczba rośnie. Gruzini uplasowali się na 4 miejscu licząc obecnie 1,3 tysiąca pracowników. W porównaniu do roku poprzedniego – ich liczba zmniejszyła się. Rosjanie są kolejną grupą po Gruzinach. Ich liczba również zmniejszyła się w porównaniu do roku poprzedniego i obecnie liczą prawie 1,3 tysiąca pracowników. Rośnie również liczba w Krakowie pracowników obywatelstwa tureckiego, która obecnie stanowi ponad tysiąc osób.

Najlicniejszą grupą cudzoziemców w Europie Zachodniej są Włosi, których obecnie w Krakowie jest zarejestrowanych 974. Oprócz wymienionych najlicniejszych grup, znaczącymi grupami cudzoziemców na krakowskim rynku pracy są również Hiszpanie (557 osób), Azerbejdżanie (513 osób), Indonezyjczycy (472 osoby) oraz Rumuni (469 osób).

Obywatelstwo	2020	2021	2022	2023
	Kraków	Kraków	Kraków	Kraków
ukraińskie	22 359	26 677	33 233	34 778
białoruskie	1 404	3 014	6 045	6 893
rosyjskie	850	1 189	1 376	1 289
indyjskie	791	1 280	1 975	2 435
włoskie	750	939	965	974
gruzińskie	476	923	1404	1 303
tureckie	321	487	751	1 038

Tabela 5: Imigranci w województwie małopolskim i w Krakowie zgłoszeni do ubezpieczeń emerytalnego i rentowego wg narodowości (najważniejsze grupy).

Źródło: opracowanie własne danych otrzymanych z ZUS (2022) oraz Pędziwiatr K., Stonawski M., Brzozowski J. (2022). *Imigranci ekonomiczni...*, op. cit.

Analizując poszczególne branże PKD (tabela 6), w których zatrudnieni są cudzoziemcy w Krakowie, to najliczniej reprezentowaną branżą była sekcja N, a więc działalność w zakresie usług administracyjnych i działalność wspierająca (15589 osób), która obejmuje głównie agencje pracy tymczasowej, oferujące leasing pracowniczy (czyli „wypożyczanie” pracowników na określony okres czasu). Kolejną najliczniejszą sekcją była sekcja J, a więc branża IT w której zatrudnienie imigrantów kształtuje się na poziomie 13912 osób. Kolejnymi istotnymi branżami są transport i gospodarka magazynowa (11373 osoby) oraz budownictwo (11265 osób). Ostatnią sekcją, która odnotowuje powyżej 10 tysięcy cudzoziemców jest sekcja C, w której zatrudnienie znalazło 10708 osób.

SEKCJA: A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	51
SEKCJA: B Górnictwo i wydobywanie	29
SEKCJA: C Przetwórstwo przemysłowe	10.708
SEKCJA: D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	37
SEKCJA: E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	210
SEKCJA: F budownictwo	11.265
SEKCJA: G handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	6.709

SEKCJA: H transport i gospodarka magazynowa	11.373
SEKCJA: I działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	6.684
SEKCJA: J informacja i komunikacja	13.912
SEKCJA: K działalność finansowa i ubezpieczeniowa	854
SEKCJA: L działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	764
SEKCJA: M działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	6.162
SEKCJA: N działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	15.589
SEKCJA: O administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	502
SEKCJA: P edukacja	2.513
SEKCJA: Q opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2.194
SEKCJA: R działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	640
SEKCJA: S pozostała działalność usługowa	2.659
SEKCJA: U organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Tabela 6: Zatrudnienie cudzoziemców w Krakowie według branż PKD.

Źródło: opracowanie własne danych otrzymanych z ZUS (2022).

Na podstawie przeprowadzonych wywiadów na potrzeby niniejszej diagnozy można wysuwać wnioski, że największym wyzwaniem dla migrantów przymusowych obecnych na terenie miasta Krakowa jest znajomość języka polskiego: „(...) prawie wszyscy chcą, żeby umówili przy najmniej choć trochę w języku polskim i tutaj niestety problem polega na tym, czy polski rząd ich przywiózł, zostawił w ośrodkach i niestety nie zajmował się nimi” (wywiad 1). Podkreślany jest również brak wsparcia dla migrantów przymusowych ze strony państwa w zakresie nauki języka polskiego: „Nie było dla nich kursów języka, chociaż niby z ramienia programu integracji niby mają obowiązek sobie sami zapewnić kurs języka polskiego, ale dla osoby, która ani a ani b ani niczego w tym kraju no to to jest trudno, żeby samemu załatwiło sobie kursy języka (...). Nie było to na czas wprowadzone, nie było nikogo kto by ich pokierował, że macie tutaj w tej miejscowości zacząć kurs języka albo żeby wysłali nauczyciela, żeby im organizował jakiś kurs” (wywiad 1). Wyższe wykształcenie nie jest wystarczające, by migranci mogli odnaleźć się na polskim rynku pracy: „Dwie osoby z nich pracują w firmach zagranicznych, gdzie znają język angielski i pracują w języku angielskim, ale jak starali się na rynku pracy polskim no to niestety nie mieli żadnych szans, mimo że są wykształconymi osobami” (wywiad 1).

W szczególnie trudnej sytuacji na polskim rynku są imigrantki przymusowe posiadające pod swoją opieką niepełnoletnie dzieci. Jak wspominała jedna z naszych rozmówczyń: „Kobiety no to najgorzej jest sytuacja kobiet, które nawet jeżeli znają języki jakiegokolwiek oprócz polskiego to to też nie mogą się odnaleźć w tych warunkach tutaj” (wywiad 1) Inna rozmówczyni zwróciła natomiast uwagę na wagę czynnika aktywność zawodowej przed przybyciem do Polski mówiąc:

Te kobiety bardzo często nigdy nie pracowały albo pracowały, bo jakaś tam praca była, szukają jakiejś pracy, która naprawdę to jest taki charakter jakby pracy pomocniczej, nie pomocniczej, niechcianej (wywiad 2). Barięą dla kobiet w dostępie do pracy, szczególnie Ukrainek, które przybyły po wybuchu wojny na Ukrainie, jest konieczność opieki nad dziećmi: „Elementy dyskryminacji kobiet na rynku pracy w związku opieką nad dziećmi. Generalne problemy na rynku, one też czasem stawiają warunki, które trudno na rynku zrealizować -np. Jestem sama, jedno dziecko odprowadzam na 8 rano do przedszkola, drugie na 8:30 do szkoły, ale przedszkole tylko do 15 i ona odpada z rynku pracy” (wywiad 2).

Migranci przymusowi borykają się również z trudnościami związanymi z uznawaniem ich kwalifikacji, co przyczynia się do tego, że zostają zmuszeni do przekwalifikowania się: *Jeden pan nie pracuje, ponieważ był prawnikiem, a wiadomo tu jest inny system prawny, więc nie może tego zawodu wykonywać w Polsce. Był w trakcie nabywania nowych kwalifikacji w zupełnie innej dziedzinie, więc on cały czas poszukiwał pracy i nie za bardzo chciał podjąć pracę. Zarejestrował się w urzędzie pracy i był otwarty też tam na tamte warunki, w sensie, że gdyby mu zaoferowali jakąś ofertę pracy, natomiast chciał zdobyć te kwalifikacje, przekwalifikować się i już pracować w tym nowym swoim, zgodnie z tymi nowymi swoimi kwalifikacjami. Nie chciał podejmować jakiegokolwiek pracy (...) (wywiad 7). Matka z wykształcenia jest prawnikiem, więc musiała ponownie studiować w Polsce. Skorzystała z programu integracyjnego od Miasta, gdzie uczy się języka i pracuje (wywiad 5).*

Problemem, z którym zmagają się migranci z poświadczeniem uchodźczym jest nierówność w wynagrodzeniach. Bardzo często otrzymują niższe wynagrodzenie na rynku pracy: *Jest trochę ksenofobicznie, jest też brzydkie przekonanie, że Ukraince to można zapłacić mniej – to, że dają pracę to już jest jakby „dobry pan”. Nie ma myślenia, że osoba, która staje do umowy o pracę jest wartością. Nie ma docenienia ze ona wykonuje te prace, jest to związane z ego (wywiad 2).*

Pojawiającym się problemem jest również kwestia uzależnienia ważności dokumentów pobytowych od pracy, co jest bardzo istotne w przypadku Białorusinów, z których duża część przebywa w Polsce na podstawie dokumentów związanych migracją ekonomiczną, podczas gdy, de facto, są migrantami przymusowymi i nie mogą wrócić na Białoruś: *„Białorusini dość łatwo znajdują pracę, jeśli jest ona nisko wykwalifikowana. Wiele osób dobrze zna język polski. Mężczyźni pracują na budowie, kobietom jest trudniej, tylko wtedy, gdy wiesz, jak coś zrobić rękami. Pracownicy IT łatwo się wprowadzają. Reszta idzie do pracy rękoma, na przykład do robienia pierogów, wolontariatu przy meczach, a nie do stałej pracy. To źle, bo można zgubić kartę pobytu, wyjątkiem są tylko ci, którzy wjechali na wizę humanitarną. (...) W Polsce jest problem czarnych pieniędzy, kiedy oficjalnie pracujesz na pół etatu, reszta jest w kopercie. Problemem jest też zmiana pracy, trzeba pilnie znaleźć nową i wznowić pracę. Grozi to deportacją na Białoruś i nie ma nic straszniej-*

szego (...). Karta Polaka jest przyznawana tylko w dwóch obwodach z 5 i nie jest łatwo ją zdobyć nawet z właściwych powodów. Legalizacja Białorusina w Polsce to dość długi proces” (wywiad 3).

Na podstawie przytoczonych powyżej problemów, z którymi borykają się migranci przymusowi na polskim rynku pracy w Krakowie, można wymienić kilka rekomendacji, które mogą ułatwić ich integrację na rynku pracy. Przy planowaniu polityki miejskiej należy pamiętać o zapewnieniu dostępu do informacji na temat dostępnych ofert pracy w postaci stron internetowych w języku, w którym posługują się migranci, czy też dostępu do informacji o odbywających się targach pracy w mieście. Taki dostęp do informacji jest zapewniany podczas uczestnictwa w programie integracji: *„Jeżeli wiemy o jakiś tam przedsięwzięciach, czy właśnie jakiś festiwal pracy czy coś to staramy się informować, motywować do wzięcia w tym udziału. Bazujemy na tym, co się dzieje w mieście, korzystamy też z innych instytucji, więc jakby bezpośrednio nie mamy możliwości dania komuś jakiejś oferty, tylko korzystamy z tych zasobów, które są w środowisku” (wywiad 7).* Jednak ważnym jest, by każdy z migrantów, miał dostęp do takich informacji, nie tylko uczestniczący w programie integracji.

Najważniejszym elementem ułatwiającym integrację na rynku pracy byłby dostęp do kursów języka polskiego. Jest to najczęściej przywoływany problem, z którym borykają się migranci i który utrudnia dostęp do polskiego rynku pracy. Migrantów często nie stać na pokrycie kosztów kursów językowych, które są kosztowne, a jeśli są dofinansowywane przez państwo polskie, to często są to tylko poziomy dla początkujących.

Kolejną kwestią, którą należy uwzględnić w integracji migrantów z doświadczeniem uchodźczym na rynku pracy jest efektywniejsza ocena umiejętności migrantów, czyli przyspieszenie uznawania kwalifikacji zawodowych oraz ułatwienie dostępu do zawodów regulowanych (m.in. w edukacji i zawodach medycznych), ponieważ częstym zjawiskiem jest praca poniżej kwalifikacji i narażenie na złe warunki pracy. Natomiast w sytuacji, gdy uznanie kwalifikacji jest niemożliwe, szczególnie w przypadku przytoczonych zawodów prawnych, należy ułatwić dostęp do kursów i szkoleń zawodowych ułatwiających przekwalifikowanie się. Należy też brać pod uwagę to, że kobiety z doświadczeniem uchodźczym przebywające obecnie w Polsce, często nie uczestniczyły nie tylko w polskim rynku pracy do tej pory, ale w ogóle w swoim kraju pochodzenia nie. Dlatego też kolejnym zadaniem państwa powinna być aktywizacja migrantów w postaci pośrednictwa pracy, doradztwa zawodowego, szkoleń zawodowych czy ułatwienie dostępu do staży umożliwiających zdobycie zawodu, której obecnie brakuje: *„Zapisałiśmy ich do urzędu pracy i dostaliśmy jakiś numer telefonu i żeby tam zadzwonić, ale gdziekolwiek się dzwoniło to warunek pierwszy to jest język polski i niestety nie było możliwości. A tak żeby było jakieś kursy przygotowawcze albo jakieś zawodowe kursy, niestety nic takiego nie ma” (wywiad 1).*

Innymi formami, które ułatwiłyby dostęp do rynku pracy migrantom przymusowym byłyby zachęty dla pracodawców zatrudniających migrantów czy też oferowanie dopłat do wynagrodzeń. Oprócz wsparcia polskich przedsiębiorców, należy rozważyć też wsparcie potencjalnych przyszłych przedsiębiorców-migrantów lub już doświadczonych, którzy chcieliby rozpocząć swoją działalność gospodarczą w Polsce i tym samym również stworzyć miejsca pracy dla swoich rodaków.

W kontekście planowania polityk miejskich wspierających na lokalnym rynku osoby uchodźcze, należy wziąć pod uwagę zróżnicowanie doświadczenia zawodowego wśród osób uchodźczych. Na szanse usamodzielnienia się uchodźców na rynku pracy wpływać mogą też wzorce kulturowe i genderowe. W przypadku osób, których doświadczenie pracy zarobkowej jest ograniczone, bądź znikome, jak i w przypadku tych, które nie mają wcześniejszego doświadczenia poszukiwania zatrudnienia, aktywizacja zawodowa i osiągnięcie samodzielności na rynku pracy powinny być szczególnie wspierane, z uwzględnieniem powyższych czynników.

Bardzo istotnym narzędziem służącym aktywizacji zawodowej migrantów przymusowych są programy integracyjne, o których w tej diagnozie wspomina się więcej w sekcji 7.

MIESZKALNICTWO

Na potrzeby tej części diagnozy omówione zostaną sytuacja mieszkaniowa osób z doświadczeniem uchodźstwa, które zamieszkują obecnie w Krakowie i okolicach i problemy z jakimi spotykają się migranci przymusowi w mieście w tym kontekście, ze wskazaniem na kluczowe obszary polityki publicznej w kontekście których powinna być rozważana sytuacja mieszkaniowa osób z doświadczeniem uchodźstwa.

Potrzeby uchodźców związane z zakwaterowaniem

Słowem wstępu zaznaczyć należy, że niepewna sytuacja mieszkaniowa raportowana była jedną z największych, a często największą obawą osób przybyłych do Polski w wyniku wybuchu pełnoskalowej wojny w Ukrainie^{71,72}. Zabezpieczenie zakwaterowania było też wskazywane jako największe wyzwanie na podstawie badań na próbie osób przybyłych z Ukrainy ubiegających się o PESEL⁷³.

71 Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). *Refugees from Ukraine...*, op. cit., p. 52.

72 EWL (2023), *Raport specjalny...*, op. cit., p. 10.

73 Rzecznik Praw Obywatelskich (2022). *O potrzebach mieszkaniowych w Polsce z uwzględnieniem uchodźców z Ukrainy. Wystąpienie RPO do premiera. Odpowiedź minister Ścigaj*, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-potrzeby-mieszkaniowe-uwzgleadnienuchodzcow-premier-odpowiedz>.

Pomoc w zabezpieczeniu miejsca do mieszkania postrzegana była przeważnie jako jedna z najważniejszych bądź najważniejsza forma pomocy otrzymana po przybyciu do kraju⁷⁴. Mianem pomocy, która jest mu potrzebna określił też wsparcie w tym obszarze mniej więcej co piąty uczestnik badań Bloch i współpracowników⁷⁵.

Obawy o bezpieczeństwo mieszkaniowe okazały się poniekąd słuszne, mimo, że polska administracja publiczna i społeczeństwo obywatelskie stanęły na wysokości zadania, w wyniku czego, na krótką metę, osoby przybywające do Polski w ogromnej większości były w stanie znaleźć lepszej lub gorszej jakości, lecz jednak bezpieczne, zakwaterowanie. Należy zaznaczyć, że **osoby przybywające do Polski mierzą się dziś z kryzysem dostępności mieszkań, który dawał się we znaki Polakom i cudzoziemcom przybywającym do kraju jeszcze przed wojną. Składa się na niego zarówno problem z niewystarczającą liczbą mieszkań socjalnych do dyspozycji samorządów, jak i niewystarczająca podaż mieszkań na wynajem na rynku komercyjnym i wzrost cen najmu**⁷⁶. Obok innych problemów omówionych dalej, okoliczności te sprawiają, że, obok edukacji, sytuacja mieszkaniowa może być uznana za największe, lub przynajmniej jedno z największych⁷⁷, wyzwań polityki społecznej, z którym trzeba się dziś w Polsce zmierzyć w kontekście obecności osób zmuszonych do opuszczenia Ukrainy.

Chociaż z analiz PKO BP (2022) wynika, że wiele mniejszych miast w Polsce doświadczyło znacznie bardziej gwałtownego niż Kraków wzrostu cen mieszkań na wynajem na samym początku wojny, **ceny lokali mieszkaniowych różnego typu w stolicy Małopolski wzrosły między lutym a marcem 2022 nawet o ponad jedną trzecią**⁷⁸. Analogicznie, Trojanek i Głuszak (2022) wskazywali w swoich badaniach na wzrost ceny najmu mieszkań w Krakowie o 16,5% między lutym i kwietniem 2022⁷⁹. Według PKO BP (2022) **zasób dostępnych lokali na wynajem (na podstawie analizy ofert na portalach ogłoszeniowych) skurczył się przy tym w Krakowie między końcem lutego a marcem o mniej więcej 75% - była druga najbardziej odczuwalna co do skali negatywna zmiana wśród dużych polskich miast**⁸⁰.

---

74 Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). *Refugees from Ukraine...*, op. cit., p. 50.

75 Bloch, N., et al. (2023). *Polska szkoła pomagania...*, op. cit., p. 21.

76 Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). *Refugees from Ukraine...*, op. cit., p. 23.

77 Bloch, N., et al. (2023). *Polska szkoła pomagania...*, op. cit., 41.

78 PKO BP (2022). *Puls Nieruchomości: Szok na Rynku Najmu*, <https://www.pkobp.pl/centrum-analiz/nieruchomosci/nieruchomosci-mieszkaniowe/puls-nieruchomosci-szok-na-ryнку-najmu/>.

79 Trojanek, R. & Głuszak, M. (2022). Short-run impact of the Ukrainian refugee crisis on the housing market in Poland, "Finance Research Letters", 50 (2022) 103236, 1544-61.

80 PKO BP (2022). *Puls Nieruchomości...*, op. cit.

W listopadzie 2022 znalezienie mieszkania na wynajem dla osoby uchodźczej w Krakowie opisywane było w prasie w kategoriach „cudu”⁸¹. Aktualna sytuacja (w czerwcu 2023 roku) jest wciąż opisywana jest jako bardzo trudna. W jednym z wywiadów przeprowadzonych na potrzeby niniejszej diagnozy z przedstawicielką diaspory białoruskiej wskazano, że dla wielu Białorusinów zbiegłych do Polski: *”w ogóle nie ma mowy o wyborze mieszkania, miejsce zamieszkania jest poszukiwane bardzo intensywnie, całymi zespołami, które odpowiadają na wszystkie ogłoszenia, jak tylko się pojawią”*, przy czym zaznaczono też, że wiele migrantów przymusowych z Białorusi zbiegło do Polski (również z terenu Ukrainy) zostawiając wszystko co miały i w efekcie ich zasoby finansowe są dziś bardzo ograniczone (Wywiad 3).

Jak wskazywał RPO, chociaż polskie gminy są zobowiązane zapewniać członkom wspólnot samorządowych pomoc w zabezpieczeniu zakwaterowania na podstawie *ustawy z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego*⁸², sytuacja finansowa Polskich samorządów często nie pozwala gminom na realizację tych zadań w odniesieniu zarówno do Polaków, jak i cudzoziemców. Jest to związane, po pierwsze, z brakiem zasobów finansowych, które umożliwiłyby budowę nowych lokali mieszkaniowych, a po drugie z niewystarczającą dostępnością lokali komunalnych do dyspozycji władz samorządowych. Przytaczając dane NIK, RPO wskazywał, że: *„Okres oczekiwania na mieszkanie z zasobu komunalnego wynosi średnio kilka lat, a waha się od kilkunastu miesięcy do kilkunastu lat”*, a kolejka do mieszkań komunalnych w Polsce wzrosła w latach 2016-19 o 30%⁸³.

Statystyki dotyczące rozlokowania migrantów przymusowych w różnego typu miejscach zakwaterowania

Chociaż dane zbierane w Polsce w ramach kilku różnych badań na przestrzeni poprzednich kilkunastu miesięcy dały rozbieżne rezultaty co do procentowego rozlokowania ukraińskich uchodźców w miejscach zakwaterowania różnego typu, **wszystkie wskazują na istotną rolę pełnioną w kontekście zabezpieczenia potrzeb mieszkaniowych uchodźców przez miejsca zbiorowego zakwaterowania, przez komercyjny rynek najmu mieszkań, a w końcu, przede wszystkim, na ogromne znaczenie inicjatywy prywatnych osób i firm udostępniających lokale mieszkalne za darmo. W tym kontekście, na przykład, badania Pędziwiatra i współpracowni-**

81 Interia Wydarzenia (2022). *80 tys. Ukraińców wciąż mieszka w „przechowalniach”*. „Miejsca mniej niż dla więźnia”, https://wydarzenia.interia.pl/kraj/news-80-tys-ukraincow-wciaz-mieszka-w-przechowalniach-miejsca-mni,nld,6417499#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=chrome.

82 Mowa o obowiązku zaspokajania potrzeb mieszkaniowych osób o niskich dochodach i zapewnienia potrzebującym lokali w ramach najmu socjalnego i lokali zamiennych, przy czym, jak wskazywał RPO, od 2021 zadania te realizowane mogą być za pośrednictwem społecznych agencji najmu (SAN).

83 Rzecznik Praw Obywatelskich (2022). *O potrzebach mieszkaniowych w Polsce...*, op. cit.

ków przeprowadzone w Krakowie wczesnym latem 2022 roku wskazywały na dużą rolę rynku komercyjnego w zaspokojeniu potrzeb migrantów przymusowych, wskazując też na znaczny odsetek badanych korzystających z miejsc zakwaterowania zbiorowego i na ogromną rolę osób, które w mieście udostępniły nieodpłatnie swoje domy i mieszkania przybyszom⁸⁴.

Dwa badania przeprowadzone przez NBP na przestrzeni kilku miesięcy, między późną wiosną a jesienią 2022 roku, wskazywały, iż w populacji migrantów przymusowych w Polsce zwiększył się zdecydowanie udział osób wynajmujących mieszkanie komercyjnie na własną rękę, jak i spadł zdecydowanie udział osób mieszkających nieodpłatnie u Polaków bądź u innych Ukraińców. Należy zaznaczyć przy tym, że tylko nieznacznie spadł natomiast udział w populacji osób mieszkających bez opłat w punktach zakwaterowania zbiorowego⁸⁵. Bloch i współpracownicy wskazywali, że fakt zamieszkiwania blisko połowy osób badanych (lipiec-wrzesień 2022) w miejscach zbiorowego zakwaterowania, bądź w lokalach użyczanych czy udostępnianych przez znajomych, obcych i firmy w Polsce, wskazuje na wysokie potrzeby mieszkaniowe osób przybyłych, na które w Polsce odpowiedzieć muszą narzędzia polityki publicznej⁸⁶. Wiedza na ten temat zawarta została w publikacjach i badaniach Deloitte(2022)⁸⁷, UNHCR (2022)⁸⁸, czy Długosza, Długosz-Izdebskiej i Kryvachuk (2022)⁸⁹. Badania które odnosiły się w tym kontekście bezpośrednio do zamieszkania osób przebywających w Krakowie, oprócz badań Pędziwiatra i kolegów (2022; dane dla maja-czerwca 2022 r.)⁹⁰ przeprowadzane były przez Unię Miast Polskich (2022; na kwiecień 2022 r.)⁹¹. Wyniki wszystkich powyższych badań zostały skrótowo przedstawione w Aneksie A załączonym do niniejszej diagnozy.

Miejsca zakwaterowania zbiorowego

Zgodnie z danymi MSWiA podanymi do informacji publicznej przez Wojewodę Małopolskiego, w marcu 2023 roku w Polsce dostępnych było 130 tysięcy miejsc zakwaterowania zbiorowe-

---

84 Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). *Refugees from Ukraine...*, op. cit., p. 24.

85 Narodowy Bank Polski (NBP) (2023). *Sytuacja życiowa...*, op. cit., p. 23.

86 Bloch, N., et al. (2023). *Polska szkoła pomagania...*, op. cit., p. 21.

87 Deloitte (2022). *Uchodźcy z Ukrainy...*, op. cit., p. 76.

88 UNHCR (2022). *Uchodźcy z Ukrainy w Polsce, Profilowanie, Czerwiec 2022*, <https://data.unhcr.org/en/documents/download/96508>, p. 6.

89 Długosz, P., Izdebska-Długosz, D. & Kryvachuk, L. (2022). *Uchodźcy wojenni z Ukrainy - życie w Polsce i plany na przyszłość*, <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/21387>, p. 16-17.

90 Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). *Refugees from Ukraine...*, op. cit., p. 24.

91 Unia Miast Polskich (2022). *Nowy dom, czy chwilowy azyl? Raport UMP*, https://metropolie.pl/fileadmin/news/2022/09/Nowy_dom_czy_chwilowy_azyl_raport_z_badania.pdf, p. 19.

go, w 3 500 punktów zarządzanych głównie przez samorzady i wojewodów, z których korzystało w tamtym momencie około 80 tysięcy osób z doświadczeniem uchodźstwa.

Jeśli chodzi o samą tylko Małopolskę, wojewoda Łukasz Kmita informował, że na terenie województwa, jego urząd, we współpracy z samorządami oraz uczelniami, utworzył bazę miejsc zakwaterowania systemowego obejmującą mniej więcej 1 100 obiektów we wszystkich małopolskich powiatach. Jak informował wojewoda, w kulminacyjnym momencie liczba miejsc noclegowych ujętych w powyższej bazie przekroczyła 31 tysięcy, przy blisko 24 tysiącach uchodźców korzystających ze wskazanych tam miejsc zakwaterowania. Na początku marca 2023 roku wspomniana baza liczyła 25 i pół tysiąca miejsc zakwaterowania w 944 obiektach. Dane dla Małopolski wskazywały, że z miejsc zakwaterowania systemowego korzystało wtedy w województwie 16 tysięcy osób, w tym około 2 300 osób w powiecie nowotarskim, 1 900 w powiecie nowosądeckim i 1 600 w Krakowie, z czego z kolei 800 zakwaterowanych w krakowskich akademikach⁹². Obiekty które zapewniały schronienie osobom uchodźczym w ramach bazy zakwaterowania systemowego mogły liczyć na dopłaty ze środków państwa i z budżetu Funduszu Pomocy, przekazywane przez Małopolski Urząd Wojewódzki, od 1 marca w kwocie 80 zł dla hoteli, moteli i pensjonatów; 65 zł dla obiektów będących zasobem gminy lub powiatu, a 40 zł dla obiektów takich jak należące do lokalnej ochotniczej straży pożarnej, czy lokalnych parafii⁹³. **Najnowsze dane udostępnione przez Małopolski Urząd Wojewódzki wskazują z kolei, że na dzień 14 czerwca 2023 roku w miejscach zakwaterowania zbiorowego ujętych w Bazie Zakwaterowania Systemowego przebywało na dzień 14 czerwca 2023 roku niespełna 9700 osób, w tym 177 w obiektach zlokalizowanych na terenie administrowanym przez Urząd Miasta Krakowa. Pełny wykaz danych przekazanych przez Małopolski Urząd Wojewódzki zamieszczono w Aneksie B do niniejszego raportu.**

Jeśli chodzi o sam Kraków, informowano, że **Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Urzędu Miasta Krakowa prowadził współpracę ze 120 obiektami noclegowymi, które zapewniały nocleg i wyżywienie dla około 2,5 tys. osób miesięcznie**, przy czym jeszcze w grudniu 2022 roku 35 tego typu punktów zakwaterowania wciąż funkcjonowało⁹⁴. Dane udostępnione do wiadomości publicznej przez Urząd Miasta Krakowa wskazują, że w obiektach wielkopowierzchniowych

---

92 Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie (2023). *O pomocy uchodźcom wojennym z Ukrainy. Briefing prasowy wojewody małopolskiego Łukasza Kmita*, <https://www.malopolska.uw.gov.pl/PressArticlePage.aspx?id=14694>.

93 Ibidem.

94 Kraków Otwarty na Świat (2023). *Po roku od wybuchu wojny nadal pomagamy*, https://www.krakow.pl/otwarty_na_swiat/wydarzenia_miedzynarodowe_z_udzialem_prezydenta_miasta_krakowa/268833,143,komunikat_po_roku_od_wybuchu_wojny_nadal_pomagamy.html.

udostępnionych osobom przybyłym z Ukrainy przez miasto i jego partnerów w szczytowym momencie udostępniono 1 268 miejsc noclegowych, w punktach zakwaterowania zorganizowanych w budynku dawnej kliniki chorób zakaźnych i gastroenterologii przy ul. Śniadeckich, w budynku dawnej czerwonej chirurgii przy ul. Kopernika, w dawnej galerii Plaza, a także w budynku na os. Złotej Jesieni. **W marcu 2023 roku informowano, że wciąż oferowano 350 miejsc noclegowych w dawnym centrum handlowym przy ul. Kapelanka.** Urząd informował, że od wybuchu wojny do grudnia 2022 roku pomoc w postaci zapewnienia miejsca zakwaterowania w jednym z punktów zakwaterowania zbiorowego udzielono 6 263 osobom⁹⁵. Jeszcze w listopadzie 2022 szacunki miasta wskazywały, że wśród około 50 tysięcy osób uchodźców, którzy w tamtym momencie przebywali w Krakowie, 2 tysiące zamieszkiwało tymczasowo w miejscach zbiorowego zakwaterowania⁹⁶.

Konkludując, należy stwierdzić, iż niewątpliwie **miejsca zakwaterowania zbiorowego pełnią bardzo ważną funkcję w systemie zakwaterowania migrantów przymusowych w kontekście kryzysu uchodźczego na dużą skalę, przede wszystkim zapewniając schronienie osobom pozbawionym środków do życia i osobom od nich zależnym. Zakwaterowanie zbiorowe nie może jednak zapewnić warunków w jakich osoby przybyłe w miasta powinny przebywać na dłuższą metę, z wyjątkiem osób które nie są w stanie się względnie usamodzielnąć i nie byłyby w stanie zamieszkiwać same⁹⁷.** W tym kontekście, na przykład, organizacja pozarządowa z którą przeprowadzono wywiad na potrzeby tej diagnozy zaznaczyła, że w obiektach którymi zarządza, stara się mobilizować tymczasowych rezydentów do opuszczania ich pokoi, podejmowania pracy i stopniowego usamodzielniania się w Polsce. Około 100 osób które pozostaje więc dziś pod opieką organizacji (na czerwiec 2023, kiedy odbywa się wywiad), korzystając z zasobu 200 udostępnianych przez organizację miejsc, to głównie osoby, które są na dziś *de facto* stałymi rezydentami, wśród nich samotne starsze kobiety, matki i rodziny wielodzietne, w tym rodziny opiekujące się dziećmi z niepełnosprawnościami, jak i inne osoby, których sytuacja utrudnia, czy też uniemożliwia od wielu miesięcy usamodzielnienie się w Krakowie i zmianę miejsca zamieszkania (Wywiad 2).

Zaznaczyć należy, że **podczas gdy zapewnienie dostępności jakiegokolwiek bezpiecznego miejsca zakwaterowania zbiorowego jest w sytuacji kryzysowej pierwszym i najważniejszym**

---

95 Ibidem.

96 Interia Wydarzenia (2022). *80 tys. Ukraińców...* op. cit.

97 patrz np.: Trzeszczyńska, P., Luchik-Musiyezdova, S. & Dymanus, J. (2022). Migranci i migrantki przymusowe z Ukrainy w Krakowie w świetle badań jakościowych, Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, <https://owim.uek.krakow.pl/wp-content/uploads/user-files/reports/Migranci%20i%20migrantki%20przymusowe%20Raport%20WiM%202022.pdf?t=1673302705>, p. 45.

priorytetem dla systemu wsparcia osób uchodźczych, w dłuższej perspektywie należy zadbąć o dostępność zasobu takich miejsc zakwaterowania zbiorowego, które spełniać będą międzynarodowe standardy, w tym „gwarantować odpowiedni zakres warunków sanitarnych, prywatność, a także dostęp do usług i informacji (prawnej, medycznej, psychologicznej), w tym także dla grup mniejszościowych i/lub ze szczególnymi potrzebami.”⁹⁸ Jakość gwarantowanego osobom uchodźczym zakwaterowania powinna być monitorowana, dalsze losy uchodźców nie powinny stawać się dla instytucji pomocy społecznej niewiadomą, zaraz po opuszczeniu przez te osoby miejsca zbiorowego zakwaterowania⁹⁹. Należy dążyć do tego, aby osoby przebywające tam możliwie szybko, jednak też mając do tego odpowiednie zaplecze i przygotowanie, opuszczały je, usamodzielniając się na rynku mieszkaniowym. W tym pomagać powinny programy polityki publicznej ułatwiające taki krok, umożliwiając i ułatwiając opuszczenie tych miejsc, a przy tym zabezpieczenie stabilnego i bezpiecznego miejsca zamieszkania¹⁰⁰. Należy zaznaczyć, że w literaturze dotyczącej wsparcia dla osób z doświadczeniem uchodźczym przebywanie w miejscach zakwaterowania zbiorowego opisywane jest częstokroć jako jedna z form bezdomności (zaznaczyć należy tutaj, że część osób przebywających dziś w Polsce utraciła też swoje domy w Ukrainie) i z tego powodu nie powinna być nigdy traktowana jako docelowa forma zamieszkania dla osób, w przypadku których nie jest absolutną koniecznością¹⁰¹.

Kończąc tę część analizy, dodać można jeszcze, iż od początku marca bieżącego roku osoby z doświadczeniem uchodźstwa przebywające w punktach zbiorowego zakwaterowania w Polsce mają obowiązek partycypowania w kosztach zakwaterowania, chyba, że zostaną wyłączone z tego obowiązku z powodu rozpatrywanych indywidualnie okoliczności, które utrudniają usamodzielnienie się pod względem mieszkaniowym^{102,103}. Brak jest jeszcze danych na temat tego jak wiele osób faktycznie zostaje wyłączonych z tego obowiązku. Jedną z osób z którymi rozmawiano na potrzeby niniejszej diagnozy, a która prowadzi obiekt zakwaterowania zbiorowego na terenie Krakowa, wskazała, iż w jej placówce większość osób została zwolniona z opłat (wywiad 2). Podobne głosy z Krakowa i innych miejsc województwa małopolskiego dało się usłyszeć podczas krakowskich spotkań koordynacyjnych UNHCR i warsztatów projektu ”Mało-

98 Bloch, N., et al. (2023). Polska szkoła pomagania..., op. cit., p. 92.

99 Ibidem.

100 Ibidem.

101 Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). *Refugees from Ukraine...*, op. cit., p. 24.

102 Bloch, N., et al. (2023). Polska szkoła pomagania..., op. cit., p. 92.

103 Ukrainian in Poland (2023). *Specjalna ustawa: zmiany dla Ukraińców w latach 2023-2024 w Polsce – pobyt przedłużony*, <https://www.ukrainianinpoland.pl/amendments-to-the-special-law-what-awaits-ukrainians-in-poland-in-2023-pl/>.

polska Otwarta” Urzędu Marszałkowskiego. Jak tłumaczyła Bloch i współpracownicy: *”Zgodnie z nowelizacją po 120 dniach od przyjazdu do Polski osoby uchodźcze, które nadal będą mieszkały w tych placówkach, będą musiały pokrywać 50% (ale nie więcej niż 40 zł dziennie), a po 180 dniach – 75% (nie więcej niż 60 zł dziennie) kosztów pobytu w tych miejscach. Według wyliczeń, koszty utrzymania czteroosobowej rodziny w takim miejscu ośrodku wyniosłyby około 7400 zł miesięcznie, co stanowi nieosiągalną kwotę w większości przypadków.”*¹⁰⁴ Nowelizacja ta była szeroko komentowana i kwestionowana, otrzymując wiele krytyki, w tym ze strony samorządowej¹⁰⁵ i ze strony organizacji trzeciego sektora, które wypowiadały się na potrzeby niniejszej diagnozy (Wywiad 2).

Zamieszkanie wraz z osobami, które zdecydowały się gościć uchodźców u siebie w domach, bądź w lokalach udostępnianych przez osoby prywatne i firmy

Unia Metropolii Polskich cytowana przez Pędziwiatra i kolegów¹⁰⁶, wskazywała, że w całej Polsce, w pierwszych miesiącach wojny, ponad pół miliona osób przybyłych z Ukrainy skorzystało z gościny osób mieszkających w Polsce, znajdując w należących do nich domach i mieszkaniach tymczasowe miejsce zamieszkania, przy czym nawet 3% mieszkańców kraju mogło gościć osoby z Ukrainy w swoich domach¹⁰⁷. **Jeśli chodzi o pomoc w zapewnieniu zakwaterowania udzieloną osobom z Ukrainy przez osoby prywatne w Małopolsce, dane Krakowskiego Centrum Świadczeń podane do wiadomości publicznej przez Urząd Miasta Krakowa wskazują, że między lutym 2022 roku, a marcem 2023 aż 8 500 osób prywatnych i 405 jednostek takich jak parafie, czy organizacje pozarządowe, zapewniły miejsce zakwaterowania prawie 33 tysiącom migrantów przymusowych**¹⁰⁸.

Według Wise Europa (2022) bardzo ważną pomoc w znalezieniu miejsc zakwaterowania dla uchodźców z Ukrainy zapewnili przedstawiciele diaspory ukraińskiej mieszkającej w Polsce przed lutym 2022. Dane cytowane w badaniu (dla 1 tygodnia trwania rejestracji osób ubiegających się o numer PESEL w 2022 roku) wskazywały na to, że nawet 45% osób przybyłych z Ukrainy mogło zamieszkać u krewnych lub znajomych¹⁰⁹. **Rzecznik Praw Obywatelskich wskazywał**

---

104 Bloch, N., et al. (2023). Polska szkoła pomagania..., op. cit., p. 27.

105 Dziennik Gazeta Prawna (2023). *Jak samorzady poradziły sobie z kryzysem uchodźczym i co jeszcze je czeka?*, <https://www.gazetaprawna.pl/perlysamorzadu/artykuly/8665348,jak-samorzady-poradzily-sobie-z-kryzysem-uchodzczyz-i-co-jeszcze-je-czeka.html>.

106 Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). *Refugees from Ukraine...*, op. cit., p. 23.

107 Bloch, N., et al. (2023). Polska szkoła pomagania..., op. cit., p. 41.

108 Kraków Otwarty na Świat (2023). *Po roku od wybuchu wojny...*, op. cit.

109 Wise Europa (2022). *Hospitable Poland 2022+*, M. Bukowski, M. Duszczyk (eds.), <https://wise->

jednak na zjawisko wypalenia pomocowego (jak i na koszty związane z zakwaterowaniem u siebie w domu osób uchodźczych) i, w konsekwencji, na zmniejszającą się liczbę osób chętnych zaoferować nieodpłatnie nocleg osobom przybyłym z Ukrainy^{110,111}. Jednocześnie, Pędziwiatr i współpracownicy (2022) wskazywali na rosnące wraz z cenami najmu mieszkań i energii koszty wsparcia dla osób uchodźczych, ponoszone przez osoby udzielające zakwaterowania w należących do siebie lokalach mieszkaniowych, co miało spowodować, iż taki tryb pomocy uchodźcom możliwy był do utrzymania tylko przez relatywnie krótki czas¹¹².

Należy zwrócić uwagę, że w kontekście wsparcia osób uchodźców z Ukrainy bardzo dobrze zadziałał program dopłat 40 złotych dziennie na osobę udzielanych jako wsparcie dla mieszkańców goszczących przybyszów z Ukrainy¹¹³, nawet jeśli samorzady argumentowały, że pieniądze na ten cel w wielu przypadkach przesyłane im były przez wojewodów z opóźnieniem, co nakładało na właścicieli hoteli, przedsiębiorców, czy osoby indywidualne goszczące uchodźców konieczność początkowego pokrycia kosztów takiego wsparcia z własnej kieszeni, co mogło w niektórych przypadkach powodować kłopoty finansowe¹¹⁴. Na społeczną istotność zapewnienia tego rodzaju wsparcia dla osób goszczących osoby uchodźcze w swoich domach wskazywali na przykład autorzy samorządowej "Białej Księgi", postulując przy tym, między innymi, ustanowienie "czytelnych pozafinansowych form wsparcia oraz zasad przyjmowania do domów uchodźców niebędących obywatelami Ukrainy"¹¹⁵.

Komercyjny rynek najmu mieszkań i dostęp do mieszkań socjalnych

W kontekście problemów, z jakimi mierzą się uchodźcy w Polsce w kontekście usamodzielnienia się na rynku mieszkaniowym, już w lecie 2022 roku odbyła się dyskusja dotycząca sytuacji mieszkaniowej osób przybyłych do Polski z Ukrainy na forum Komisji Ekspertów ds. Przeciwdziałania Bezdomności RPO¹¹⁶. Wśród omawianych problemów wskazano na **rosnące ceny najmu mieszkań**,

---

europa.eu/wp-content/uploads/2022/06/Raport-Goscinna-Polska-2022.pdf, p. 46.

110 Rzecznik Praw Obywatelskich (2022). *O potrzebach mieszkaniowych w Polsce...*, op. cit.

111 Bloch, N., et al. (2023). *Polska szkoła pomagania...*, op. cit., p. 41.

112 Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). *Refugees from Ukraine...*, op. cit., p. 54.

113 Interia Wydarzenia (2022). *80 tys. Ukraińców...* op. cit.

114 Dziennik Gazeta Prawna (2023). *Jak samorzady poradziły sobie...*, op. cit.

115 Samorządowy Okrągły Stół (2022). *Biała Księga*, https://ofop.eu/wp-content/uploads/2022/05/Okragly_stol_Biala-ksiega_220530.pdf, p. 56.

116 Rzecznik Praw Obywatelskich (RPO) (2022). *Sytuacja mieszkaniowa uchodźców z Ukrainy - posiedzenie komisji Ekspertów ds. Przeciwdziałania Bezdomności*, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-posiedzenie-ke-przeciwdzialanie-bezdomnosci-25-lipca>.

problem często niewystarczających, posiadanych przez osoby uchodźcze środków finansowych na zabezpieczenie zakwaterowania, czy niepewność właścicieli mieszkań w kontekście wynajmowania mieszkania osobom uchodźczym z Ukrainy¹¹⁷. Jak wskazano w poprzednich częściach tej analizy, w kontekście krakowskim, uchodźcy mierzą się dodatkowo z niewystarczającą podażą mieszkań na wynajem.

Należy przy tym zaznaczyć, że w szczególnie trudnej sytuacji są osoby z doświadczeniem uchodźczym należące do grup szczególnie wrażliwych, jak i te wymagające specjalnych warunków mieszkaniowych dopasowanych do ich potrzeb. Do takich osób zaznaczyć można kobiety z doświadczeniem przemocy (w tym przemocy seksualnej), osoby odpowiadające za jedną lub więcej osób zależnych, osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, czy osoby należące do mniejszości etnicznych, w tym, w kontekście wojny w Ukrainie, szczególnie osoby o pochodzeniu romskim¹¹⁸. Dyskryminacja narodowościowa na rynku mieszkaniowym była też opisywana w odniesieniu do Białorusinów; jak wskazano w jednym z wywiadów przeprowadzonych na potrzeby niniejszej diagnozy, niektórzy polscy właściciele mieszkań obawiali się wynajmować mieszkania obywatelom Białorusi z powodu niejednoznacznej roli Białorusi w wojnie rosyjsko-ukraińskiej (Wywiad 4). Dysproporcjonalnie duże trudności w zabezpieczeniu zakwaterowania na rynku komercyjnym dotyczą też rodzin wielodzietnych (Wywiad 1). Z dotychczasowych badań wynika ponadto, że szczególne problemy z zabezpieczeniem mieszkania mogą mieć osoby przybywające do Polski ze zwierzętami, co w niektórych przypadkach zmusza takie osoby do podejmowania dramatycznych decyzji o przekazaniu domowego zwierzęcia pod cudzą opiekę¹¹⁹.

Dotychczasowe badania pokazują też, że osoby z Ukrainy doświadczają braku zaufania ze strony Polskich właścicieli mieszkań, co w niektórych przypadkach może mieć hipotetycznie podłoże ksenofobiczne, natomiast z drugiej strony jest też powodowane obawą co do długoterminowej wypłacalności osób uchodźczych¹²⁰, potęgowaną przez rygorystyczne w Polsce przepisy chroniące najemców przed eksmisją¹²¹. Sytuację mogą pogarszać fałszywe informacje rozpowszechniane czy to przez rosyjską propagandę, czy aktywne w Polsce środowiska ksenofobiczne, prorosyjskie i anty-imigranckie. Kontrola nad narracją medialną w tym kontekście będzie jednym z zadań

---

117 Rzecznik Praw Obywatelskich (2022). *O potrzebach mieszkaniowych w Polsce...*, op. cit.

118 Ibidem.

119 Trzeczcyńska, P., Luchik-Musiyezdova, S. & Dymanus, J. (2022). *Migranci i migrantki przymusowe...*, op. cit., p. 24.

120 Ibidem, 48-49.

121 Ibidem, p. 40.

któremu zarówno polski rząd, jak i, na lokalną skalę, polskie samorządy, będą musiały sprostać¹²².

Kolejnym problemem utrudniającym osobom uchodźczym zabezpieczenie zakwaterowania była w ostatnich miesiącach różnica oczekiwań między nimi, jako najemcami, a wynajmującymi mieszkania, co do długości podpisywanych kontraktów. **Niepewność co do sytuacji w Ukrainie i własnej przyszłości powodowała bowiem, iż migranci przymusowi nie byli skłonni podpisywać długoterminowych umów najmu.** Jak wskazywano we wcześniejszych badaniach, wiele osób wynajmujących lokale mieszkaniowe w Polsce preferuje z kolei umowy dłuższe, przynajmniej roczne. Jak argumentowali badacze OWiM w grudniu 2022r.: *„dla obywateli Ukrainy perspektywa roku jest bardzo problematyczna, ponieważ w większości nie są w stanie nie tylko zaplanować i zorganizować sobie pobytu w Krakowie z góry w takiej perspektywie, ale często nie są w stanie w ogóle sobie jej wyobrazić. Wiąże się to nie tylko z problemem niestabilności zatrudnienia, płynności finansowej, kłopotów z adaptacją własną lub osób, które mają pod opieką, ale przede wszystkim z oceną sytuacji w Ukrainie i chęcią powrotu do domu, kiedy tylko stanie się to bezpieczne i w ich ocenie racjonalne.”*¹²³

Wcześniejsze badania prowadzone w Krakowie pokazały przy tym, że **brak pieniędzy na wynajem mieszkania grozi osobom uchodźczym wypchnięciem z lokalnego rynku mieszkaniowego, co mogło w poprzednich miesiącach skłaniać niektóre osoby do powrotu na Ukrainę, nawet na terytoria wciąż zagrożone działaniami wojennymi**¹²⁴. Jak wskazano w jednym z przeprowadzonych na potrzeby tej diagnozy wywiadów (Wywiad 1), trudności z wynajęciem mieszkania na rynku komercyjnym może przedłużać pobyt migrantów przymusowych w ośrodkach zakwaterowania zbiorowego lub być kluczowym czynnikiem zachęcającym do migracji na Zachód lub powrotu do Ukrainy. Przykład na który wskazano w jednym z wywiadów ilustrował trudności w wynajęciu w Krakowie mieszkania dla rodziny uchodźczej i jednocześnie wskazywał, że gwarancja wsparcia w przypadku problemów w opłaceniu czynszu udzielona przez stronę trzecią może ułatwiać migrantom przymusowym znalezienie osoby chętnej podpisać z nimi umowę najmu (Wywiad 1). W tym kontekście, w innym wywiadzie wskazano na przykład, że w odpowiedzi na problemy finansowe członków diaspory Białoruskiej na rynku mieszkaniowym powstał Fundusz Białoruski, który pomaga Białorusinom usamodzielnic się na rynku mieszkaniowym zapewniając wsparcie finansowe (Wywiad 3).

---

122 Life in Kraków (2023). *Policja: informacje o wysiedlanych uchodźcach demolujących mieszkania są nieprawdziwe*, <https://lifeinkrakow.pl/w-miescie/5308,policja-informacje-o-wysiedlanych-uchodzcach-demolujacych-mieszkania-sa-nieprawdziwe>.

123 Trzszczyńska, P., Luchik-Musiyezdova, S. & Dymanus, J. (2022). *Migranci i migrantki przymusowe...*, op. cit., p. 49.

124 Ibidem, p. 52.

Należy zaznaczyć, że migranci przymusowi którzy przybywali w poprzednich miesiącach do miasta korzystali częstokroć ze wsparcia otrzymanego od ukraińskich i polskich znajomych, czy członków rodziny¹²⁵. Osoby uchodźcze korzystały też ze wsparcia lub pośrednictwa przy zabezpieczaniu zakwaterowania ze strony agencji nieruchomości (w tym Ukraińskich agentów nieruchomości)¹²⁶, czy z pomocy w tym zakresie ze strony lokalnych NGOSów¹²⁷. Jak wskazywał Pędziwiatr i współpracownicy: „Istotnym wsparciem, które należałoby rozważyć jest pomoc mieszkaniowa udzielana migrantom i migrantkom przymusowym, którzy wyrażają chęć podjęcia zatrudnienia, ale w chwili poszukiwania mieszkania nie mają pracy¹²⁸.” **Wyniki dotychczasowych badań wskazują na wyraźne zapotrzebowanie na wsparcie w zabezpieczeniu miejsca zamieszkania, w tym dla osób które planują wynająć i opłacać mieszkanie na własną rękę, będąc więc na dobrej drodze do usamodzielnienia się w mieście.**

Jak wskazywano w wywiadach, **nie istnieje, bądź nie był znany osobom wywiadowanym państwowy, czy też samorządowy system wsparcia osób uchodźczych w poszukiwaniu mieszkań na rynku komercyjnym**, a całe ewentualne wsparcie dostępne w tym zakresie jest udzielane przez organizacje trzeciego sektora. Podczas gdy, w obliczu niedostatecznej dostępności mieszkań socjalnych, wynajęcie mieszkania na rynku prywatnym okazywało się dla niektórych osób uchodźczych jedyną, racjonalną decyzją w obliczu ich aktualnej sytuacji bytowej, realia miejskiego rynku mieszkaniowego okazywały się ogromną przeszkodą w usamodzielnieniu się w Polsce.

Na przykład, w jednym z przeprowadzonych na potrzeby diagnozy wywiadów z organizacjami pozarządowymi wskazywano, że podejmowane przez przedstawicieli organizacji próby zabezpieczenia mieszkania z zasobów samorządowych dla rodziny wielodzietnej pozostającej pod jej opieką okazały się nieskuteczne, mimo trudnej sytuacji teźże rodziny. To zmusiło organizację do pokrycia tymczasowo kosztu wynajmu mieszkania dla rodziny uchodźczej z własnych środków (Wywiad 1). Bloch i koledzy wskazywali z kolei, że **„mimo że osoby uchodźcze, aplikując o przyznanie mieszkania socjalnego, mogą otrzymać dodatkowe punkty, lista oczekujących jest bardzo długa, a okres oczekiwania często wykracza poza czas przyznania ochrony czasowej”¹²⁹.**

---

125 Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). *Refugees from Ukraine...*, op. cit., p. 51.

126 Trzeszczyńska, P., Luchik-Musiyezdova, S. & Dymanus, J. (2022). *Migranci i migrantki przymusowe...*, op. cit., p. 48.

127 Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). *Refugees from Ukraine...*, op. cit., p. 51.

128 Ibidem, p. 74.

129 Bloch, N., et al. (2023). *Polska szkoła pomagania...*, op. cit., p. 41.

Zabezpieczenie miejsc zakwaterowania i zamieszkania dla migrantów przymusowych, a polityka publiczna Krakowa

Wskazawszy na statystyki pobytu migrantów przymusowych w miejscach zakwaterowania i na kluczowe problemy z którymi mierzą się oni na krakowskim rynku mieszkaniowym, chcemy w tym punkcie zasugerować, aby sytuację osób uchodźczych rozważać dalej zgodnie z trzyczęściowym podziałem zasugerowanym m.in. w Białej Księdze Samorządowego Okrąglego Stołu, a rekomendowanym również przez Rzecznika Praw Obywatelskich¹³⁰. Powyższe podmioty wskazywały na konieczność rozpatrywania kwestii mieszkaniowej w kontekście uchodźców zarówno w krótkiej perspektywie czasowej, jak i długoterminowo, biorąc pod uwagę potrzeby mieszkańców uchodźczych którym „*stworzy się odpowiednie warunki bezpiecznego i godnego zamieszkiwania - a nie tylko zakwaterowania*”¹³¹, przy udziale interesariuszy wszystkich poziomów zarządzania publicznego, w tym udziale władz centralnych, samorządowych i ze wsparciem innych interesariuszy¹³².

Jak wskazywano w *Białej Księdze*¹³³, przedstawione poniżej trzy perspektywy czasowe odpowiadają trzem typowym sytuacjom w jakich kolejno mogą znaleźć się uchodźcy po przybyciu do Polski. Pierwsza to perspektywa krótkoterminowa, niedługo po przybyciu do Polski - polityka publiczna powinna skupić się na doraźnym zaspokojeniu podstawowych potrzeb fizycznych i psychicznych takich osób. W tym okresie istotna jest rola punktów zakwaterowania zbiorowego. W dalszej kolejności, perspektywa średnioterminowa ma na celu zaangażować narzędzia polityki publicznej odpowiadające na potrzeby uchodźców w okresie, w którym nie będzie możliwy powrót do kraju ojczystego, w tym pozwolić migrantom przymusowym opuścić miejsca zakwaterowania zbiorowego i usamodzielnąć się. W końcu, perspektywa długoterminowa przewiduje długi albo stały pobyt migrantów przymusowych w kraju. Wspomniany podział przedstawiony został w tabeli poniżej:

130 Rzecznik Praw Obywatelskich (2022). *O potrzebach mieszkaniowych w Polsce...*, op. cit.

131 Ibidem.

132 Ibidem.

133 Samorządowy Okrągły Stół (2022). *Biała Księga*, https://ofop.eu/wp-content/uploads/2022/05/Okragly_stol_Biala-ksiega_220530.pdf, p. 54.

Perspektywa krótkoterminowa (natychmiast po przybyciu cudzoziemców do miasta), odpowiedź na kryzys	Perspektywa średnioterminowa (np.. do 18 miesięcy), na czas przejściowy	Perspektywa długoterminowa (np.. powyżej 18 miesięcy), na okoliczność stałego osiedlenia się cudzoziemców
Zamieszkanie zbiorowe, zakwaterowanie kryzysowe	Tymczasowe miejsca zakwaterowania i zamieszkania, dążenie do zapewnienia indywidualnych zamieszkania dla rodzin/ grup, wsparcie w usamodzielnieniu się na rynku mieszkaniowym	Stale miejsca zamieszkania, dążenie do zapewnienia stałych miejsc zamieszkania osobom uchodźczym i ich rodzinom, zamieszkanie zbiorowe ostatecznością, wyłącznie dla osób które nie są w stanie się usamodzielnąć
Działania w trybie pomocy humanitarnej	Wsparcie udzielane w trybie mieszanym	Wsparcie udzielane w tym samym trybie, co innym mieszkańcom, z uwzględnieniem specjalnych potrzeb osób z doświadczeniem uchodźstwa

Tabela 7: Trzy perspektywy czasowe uczestnictwa migrantów przymusowych w rynku mieszkaniowym.
Źródło: opracowanie na podstawie: Samorządowy Okrągły Stół (2022).

Należy zaznaczyć, że z perspektywy polityki społecznej istotne jest zapewnienie płynnego przejścia między powyższymi etapami, aby pomoc w usamodzielnianiu się na rynku mieszkaniowym i wsparcie miało charakter ciągły, umożliwiając docelowo pełną samodzielność osób uchodźczych. W tym kontekście, RPO wyrażał wątpliwości co do decyzji o zakończeniu po 120 dniach wsparcia dla osób które potencjalnie, na skutek zakończenia wsparcia dla Polaków udzielających Ukraińcom schronienia, będą zmuszone poszukiwać nowego miejsca zamieszkania. Jak wskazywano, decyzja taka powinna być poprzedzona udziałem osób uchodźczych w programie adaptacyjnym uwzględniającym i przewidującym dalsze losy takich osób, podczas gdy takich mechanizmów nie wprowadzono¹³⁴.

Należy zauważyć, że Migranci i migrantki mogą przyjmować różne priorytety mieszkaniowe w zależności od dalszych planów migracyjnych¹³⁵. Kwestia miejsca zakwaterowania uchodźców powinna być rozpatrywana jako czynnik, który może determinować wiele płaszczyzn jej życia, począwszy od zapewnienia poczucia stabilizacji i wpływu na zdrowie psychiczne, po szanse

¹³⁴ Rzecznik Praw Obywatelskich (2022). *O potrzebach mieszkaniowych w Polsce...*, op. cit.

¹³⁵ Trzeszczyńska, P., Luchik-Musiyezdova, S. & Dymanus, J. (2022). *Migranci i migrantki przymusowe...*, op. cit., p. 24-25.

edukacyjne dla dzieci, jako, że miejsce zamieszkania osoby uchodźczej w regionie często decyduje o tym, gdzie do szkoły czy przedszkola pójdzie jej dziecko¹³⁶. Można wspomnieć też wpływ na szanse na rynku pracy¹³⁷, związany przede wszystkim z odległością od miejsca pracy, którym często są centralne części miasta (Wywiad 3).

Kwestie na które wskazywano w opracowaniach dotyczących polityki zakwaterowania osób uchodźczych w Polsce to, po pierwsze gotowość na wypadek kryzysu i skalowalność rozwiązań¹³⁸. Samorządowa Biała Księga postulowała: *”utrzymanie odpowiedniego poziomu gotowości zakwaterowania zbiorowego i wypracowanie długofalowej polityki migracyjnej, [w tym] utrzymanie hal zakwaterowania zbiorowego w gotowości na nagły kryzys (np. nowa duża fala migrantów), [dopilnowując by te miejsca] spełniały określone, międzynarodowe standardy i [by dostępne były] przeszkolone zespoły, które w kilkanaście godzin będą mogły przygotować hale do ponownego działania i je obsługiwać”*¹³⁹.

Innym ważnym postulatem Białej Księgi było dopilnowanie by: *”rozwiązania najbardziej pilne nie prowadziły do negatywnych skutków długoterminowych: trwałego pogorszenia standardu zamieszkiwania w Polsce, rozlewania się miast, zaniechania polityki przestrzennej czy marginalizacji opinii społecznej i potrzeb lokalnych społeczności”*¹⁴⁰. Postulowano dostosowanie Polskiego prawa, by ułatwić najem uchodźcom, jednocześnie zachęcając do wynajmowania im mieszkań, jak i zabezpieczając jednocześnie najemców i najmujących¹⁴¹. Należy odpowiedzieć na kwestię dyskryminacji etnicznej i narodowościowej na rynku mieszkaniowym¹⁴² i wspomóc szczególnie te osoby, których szanse na zabezpieczenie odpowiedniego dla ich potrzeb zakwaterowania są niższe. Należy też wziąć pod uwagę ryzyko gettoizacji i społecznego wykluczenia osób uchodźczych¹⁴³ w przypadku powstania enklaw etnicznych, czy też narodowościowych w mieście, wykorzystując jednocześnie kapitał społeczny, jaki stanowi dla osób przybyłych lokalnie zamieszkała diaspora.

---

136 Ibidem, p. 55.

137 vide: Trzeczcyńska, P., Luchik-Musiyezdova, S. & Dymanus, J. (2022). *Migranci i migrantki przymusowe...*, op. cit., p. 46.

138 Samorządowy Okrągły Stół (2022). *Biała Księga...*, op. cit., p. 55.

139 Samorządowy Okrągły Stół (2022). *Biała Księga...*, op. cit., p. 55.

140 Ibidem, p. 55.

141 Dąbrowska, A. & Konsorcjum Migracyjne (2022). *Szkic do lokalnych polityk integracyjnych*, <https://hf.org.pl/wp-content/uploads/2022/10/skic-do-lokalnych-polityk-integracyjnych-1.pdf>.

142 Ibidem.

143 Ibidem.

EDUKACJA

Bardzo istotnym wymiarem obecność imigrantów przymusowych w Krakowie jest obszar edukacji ze względu na profil demograficzny tej społeczności składającej się w znacznej mierze z niepełnoletnich dzieci przybyłych do Polski z przynajmniej jednym ze swoich rodziców (najczęściej matką) lub opiekunem prawnym (krewnym lub osobą nie powiązaną bezpośrednio z dzieckiem). Niniejszy podrozdział szkicuje główne rysy sytuacji imigrantów przymusowych w Krakowie w obszarze edukacji wraz z rozpoznaniem ich potrzeb w tym wymiarze.

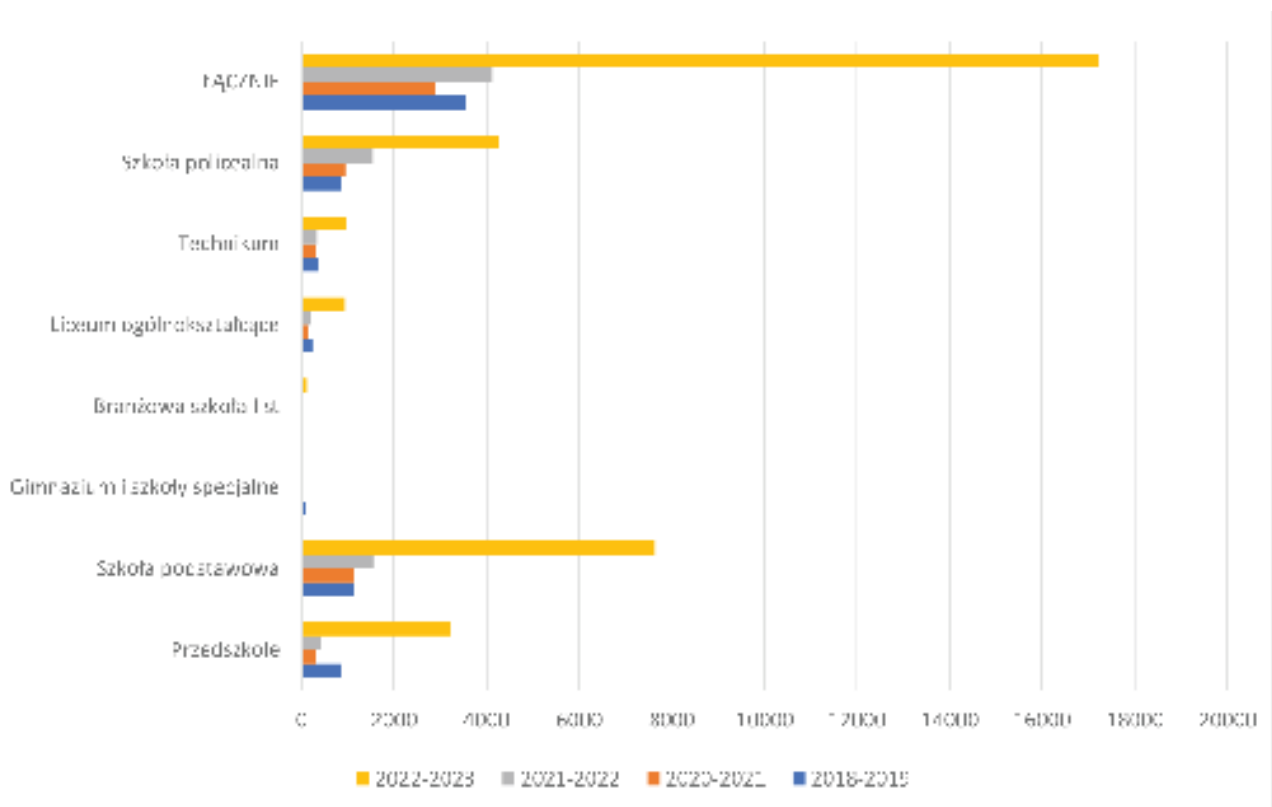
Przed 2022 obecność dzieci imigrantów przymusowych w miejskich szkołach i przedszkolach i edukacyjno-opiekuńczych była jedynie śladowa. Placówki oświatowo-opiekuńcze w Krakowie zetknęły się z dziećmi uchodźczymi często po raz pierwszy w 2022. Biorąc pod uwagę skalę i charakter napływu uchodźczego do Polski, czyli dominację kobiet z niepełnoletnimi dziećmi wymagającymi opieki, ten kontakt był bardzo intensywny, a szkoły i przedszkola stały się również bardzo ważnymi elementami szerszego systemu przyjęcia i integracji uchodźców wojennych z Ukrainy, którzy otrzymali w Polsce ochronę tymczasową zgodnie z dyrektywami europejskimi oraz krajową ustawą celową. Jednocześnie warto pamiętać, że liczna grupa dzieci ukraińskich nie została włączona do polskiego systemu szkolnictwa. Według wyliczeń UNICEFU z 600 tysięcy dzieci ukraińskich w Polsce w wieku 3-9 lat nawet dwie trzecie może pozostawać poza polskim systemem szkolnictwa uczestnicząc (bądź nie) w ukraińskich zajęciach zdalnie¹⁴⁴. To z pewnością na nich powinny się koncentrować wysiłki mające na celu ułatwienie im dostępu do polskiego systemu edukacyjnego, bądź/i zdalnego dostępu do zajęć prowadzonych w Ukrainie.

Choć tylko część uchodźców z Ukrainy, którzy pojawili się w Krakowie po 24 lutego 2022 postanowiła zostać tutaj na dłużej, to ich liczba bardzo wyraźnie odcisnęła się na obrazie udziału cudzoziemców w miejskim systemie szkolnictwa. Jak pokazuje ostatni raport demograficzny OWIM w relacji rok do roku liczba cudzoziemców w placówkach edukacyjnych (od poziomu przedszkolnego po szkoły policealne) wzrosła ponad 4-krotnie z 4120 cudzoziemców widocznych w danych miejskich w 2021 do ponad 17 tysięcy w końcu 2022 roku. Za ten ogromny wzrost w największym stopniu odpowiedzialny jest napływ Ukraińców, którzy stanowią prawie 85% wszystkich cudzoziemców w przedszkolach i szkołach z czego zdecydowana większość

---

¹⁴⁴ UNICEF (2022). Education sector. Handle Dilaver. [PPT presentation, Material presented during the UNHCR-led coordination meeting in Kraków].

(prawie 8 tysięcy) posiada ochronę tymczasową – czyli przybyła do Krakowa po rozpoczęciu rosyjskiej inwazji. W samych tylko szkołach podstawowych w roku szkolnym 2022-2023 uczyło się dwa razy więcej uczniów cudzoziemskich niż we wszystkich typach placówek edukacyjnych od poziomu przedszkolnego do policealnego w roku 2021-2022. Udział dzieci uchodźczych w całej populacji osób uczących się jest szczególnie wysoki na poziomie przedszkolnym i szkoły podstawowej, a znacznie niższy na poziomie szkół ponadpodstawowych (vide rysunek poniżej oraz Pędziwiatr, K., Stonawski, M. & Brzozowski, J. (2022). *Imigranci ekonomiczni...*).

Wykres 9: Liczba cudzoziemców w różnych typach placówek oświatowych w roku szkolnym 2018-2019, 2020-2021, 2021-2022 i 2022-2023

Źródło: Pędziwiatr, K., Stonawski, M. & Brzozowski, J. (2022). *Imigranci ekonomiczni...*, op. cit.

Jak widać na powyższym wykresie liczba zagranicznych przedszkolaków wzrosła prawie 7,5-krotnie, z 434 dzieci na koniec 2021, do 3236 dzieci na koniec 2022. Radykalnie - prawie 5-krotnie wzrosła również liczba uczniów cudzoziemskich w podstawówkach. Pod koniec 2021 było ich w krakowskich szkołach 1558, a pod koniec 2022 cudzoziemscy uczniowie podstawówek tworzyli już grupę 7643 dzieci. Ponad 5-krotnie wzrosła również liczba uczniów cudzoziemskich w szkołach branżowych I stopnia, a ponad 4-krotny wzrost liczby cudzoziemców zanotowały krakowskie licea ogólnokształcące. Bardzo wyraźnie (prawie 3-krotnie) wzrosła również liczba cudzoziemców uczęszczających do techników oraz szkół policealnych. W przypadku tych pierwszych zanotowano wzrost z 335 uczniów w 2021 do prawie tysiąca w 2022. Jeśli

chodzi o szkoły policealne to w 2021 miały one trochę ponad 1,5 tysiąca słuchaczy, a aktualnie prawie 4,3 tysiąca¹⁴⁵.

Jednocześnie jak zauważają autorzy raportu pomimo ogromnego wzrostu liczebności Ukraińców w placówkach opiekuńczo-oświatowych w ciągu roku ich udział procentowy wzrósł jedynie o równe 10% w stosunku do roku wcześniej (Pędziwiatr et al. 2021a: 50). Jest to związane nade wszystko z dynamicznym wzrostem liczebności również innych grup imigranckich, a w szczególności białoruskiej, indyjskiej i rosyjskiej (patrz tabela 8).

Warto przypomnieć, że Białorusini to grupą wśród której jest wiele osób z doświadczeniem migracji przymusowej. W ciągu ostatnich dwu lat szczególnie dynamicznie zwiększa się liczba uczniów białoruskich od poziomu przed-podstawowego do średniego, co jest bezpośrednio związane z sytuacją polityczną w tym kraju i pośrednim zaangażowaniem reżimu Łukaszenki w konflikt w Ukrainie po stronie Rosji. Jeśli na początku roku szkolnego 2020-2021 było zarejestrowanych niespełna stu obywateli Białorusi w analizowanych placówkach oświatowych, to rok później było ich już prawie 300, a pod koniec września 2022 tysiąc stu. Tym samym liczba przedszkolaków i uczniów białoruskich wzrosła w ciągu ostatniego roku ponad trzykrotnie. Jeśli przed rokiem stanowili oni 5,5% wszystkich cudzoziemców w krakowskich szkołach i przedszkolach to aktualnie stanowią już 6,4%. Warto również odnotować ponad dwukrotny wzrost liczby Rosjan w krakowskiej oświacie i spadek ich udziału w całej cudzoziemskiej populacji przedszkolno-szkolnej z 3,5% do 2,2 % (patrz tabela 8).

	2020-2021 (liczba)	2020-2021 (udział %)	2021-2022 (liczba)	2021-2022 (udział %)	2022-2023 (liczba)	2022-2023 (udział %)
Ukraińcy	2 265	80,6%	3 179	77,0%	14 631	85%
Białorusini	93	3,3%	299	5,5%	1 100	6,4%
Rosjanie	102	3,6%	145	3,5%	375	2,2%
Indusi	57	2,0%	88	2,1%	268	1,5%
Wietnamczycy	32	1,1%	39	0,9%	55	0,3%

Tabela 8: Najliczniejsze grupy cudzoziemców w placówkach oświatowych w 2020-2021, 2021-2022 i 2022-2023
Źródło: Pędziwiatr, K., Stonawski, M. & Brzozowski, J. (2022). *Imigranci ekonomiczni...*, op. cit.

145 Pędziwiatr, K., Stonawski, M. & Brzozowski, J. (2022). *Imigranci ekonomiczni...*, op. cit.

Tu należy również pamiętać o tym że wielu rodziców zdecydowało się nie posyłać swoich dzieci do przedszkoli i szkół polskich. Jak wspominała nam o tym problemie jedna z naszych rozmówczyń „*Staramy się żeby dzieci chodziły na szkoły, nie wszystkie matki mają w głowie na to przyzwolenie, część z nich się ciągle boi, część ciągle twierdzi że zaraz wrócą. Większość dzieci już chodzi do szkół, mają jakieś zajęcia później. Matki mają więcej czasu – odnaleźć się, zająć się sobą i odnaleźć w rzeczywistości*” (wywiad 2).

Wciąż jednak punktem krytycznym – nie do końca zdiagnozowanym pozostają dzieci poza polskim (a czasami również ukraińskim) systemem szkolnictwa. O jednym z interesujących rozwiązań donosił niedawno Portal komunalny informując, iż „*Kraków planuje uruchomienie placówki opiekuńczo-wychowawczej dla ukraińskich dzieci pozbawionych opieki, które przebywają na terenie naszego kraju, a jest to także możliwe dzięki hojnym zagranicznym i polskim darczyńcom. Nieruchomość na ten cel już została zakupiona, a rozpoczęcie działalności planowane jest na II kwartał 2023 roku*”¹⁴⁶.

Innym sposobem rozwiązania tego problemu jest postulat większej ilości materiałów wielokulturowych w programie nauczania lub szkoły wielokulturowej¹⁴⁷. Przedstawiciele społeczności mniejszościowych i diasporycznych (Ukraińcy i Białorusini) podejmują również inicjatywy otwierania szkół ukraińskich i białoruskich. Na ul. Św. Filipa funkcjonuje już ukraińska szkoła Nezlamna.¹⁴⁸ O jednej z takich inicjatyw wśród Białorusinów wspominała nam nasza rozmówczynie ze społeczności białoruskiej **mówiąc:** „*Zazwyczaj dzieci po prostu chodzą do szkół w dzielnicy. Teraz diaspora próbuje otworzyć białoruską szkołę sobotnią. Od 2020 roku działa białoruski teatrzyk dla dzieci w wieku od 5 do 13 lat, które uczą się języka i zaprzyjaźniają z innymi Białorusinami, na bazie teatru powstała biblioteka w języku białoruskim. Białoruskie książki pojawiają się też w niektórych polskich szkołach z inicjatywy rodziców.*” (wywiad 4). Ta rozmówczynie poinformowała nas również o tym, iż **W Krakowie działa ukraińska społeczność nauczycieli i organizowana przez nich szkoła dla Ukraińców. Opiekę nad dziećmi sprawowało wielu wolontariuszy, dzieci te były rejestrowane w liceum w Nowej Hucie. Był akademik, a w lecie półkolonie.**

¹⁴⁶ Portalkomunalny.pl (2023). *Miasta podsumowują działania wspierające Ukrainę. W pierwszą rocznicę inwazji rosyjskiej marsze, wystawy i inne uroczystości*, <https://portalkomunalny.pl/pierwsza-rocznica-inwazji-rosyjskiej-samorzady-535036/>.

¹⁴⁷ Pojawia się on m.in. raporcie pomocowym OWIM oraz w raporcie pod tytułem „Polska Szkoła Pomagania” dostępnymi tutaj https://owim.uek.krakow.pl/wp-content/uploads/userfiles/reports/Raport%20Mobilizacja%20Pomocy_2023.pdf?t=1676647442. I tutaj - <https://konsorcjum.org.pl/wp-content/uploads/2023/04/Polska-Szkola-Pomagania-raport-1.pdf>.

¹⁴⁸ Więcej informacji jest dostępna na stronie organizacji prowadzącej szkołę w Krakowie i innych częściach Polski <https://nezlamna.org/>

Na ogół osoby z którymi rozmawialiśmy na potrzeby tej diagnozy pozytywnie oceniały doświadczenia dzieci uchodźczych z polskimi szkołami. Jedna z nich mówiła o tym że „Dla dzieci, które przyjechały, szkoła zapewnia zajęcia dodatkowe, mogą być nawet indywidualne. Dziecko zaczyna uczyć się lepiej niż na Białorusi. Możesz poprawiać oceny, wspaniałe podejście do dziecka ze strony nauczycieli. (...) Z rodziną pracował psycholog ze szkoły. (...) Wielu ma szansę dostać się do liceum. Wspaniały system boloński z możliwością studiowania osobno na stopień licencjata, osobno na tytuł magistra. (...) Oddzielny plus programy anglojęzyczne i programy wymiany. Ale program szkolny jest znacznie prostszy niż na Białorusi. Nie ma problemów z wejściem, jest problem z adaptacją na pierwszym roku” (wywiad 3).

Kraków to również ważny ośrodek akademicki w którym na wielu uczelniach studiują i pracują imigranci przymusowi posiadający jakąś formę ochrony międzynarodowej bądź ochronę tymczasową. Brak jest jednak szczegółowych informacji na temat tego jak liczna jest to grupa osób oraz z jakimi problemami się styka w mieście. Z pewnością potrzebna jest w tym wymiarze dalsza praca analityczno-badawcza.

Uczelnie w mieście w rozmaity sposób odpowiedziały w przeszłości kryzys uchodźczy 2015-2016. Część z nich zgłosiła gotowość przyjmowania uchodźców na swoje kierunki bez opłat a część zaoferowała nawet stypendia. W związku z odstąpieniem rządu Polski od wcześniejszych deklaracji przyjęcia relokowanych migrantów ostatecznie tylko nieliczne osoby miały możliwość skorzystać z tych ofert¹⁴⁹ (Pędziwiatr i Legut 2017).

Podobnie jak w 2015 roku uczelnie wyższe bardzo szybko zareagowały na kryzys uchodźczy, który rozpoczęła inwazja rosyjska na Ukrainę od 24 lutego 2022 roku. Wiele akademików zapełniło się uchodźcami ukraińskimi (na UJ było ich w pewnym momencie prawie pół tysiąca – wGospodarce.pl 2023), a studenci ukraińscy przynajmniej przez pewien okres zostali zwolnieni z opłat. Z czasem część uczelni zaczęły się angażować również w projekty mające na celu pełniejszą integrację uchodźców ze społeczeństwem polskim (np. UEK poprzez inicjatywę Krakowskiego Centrum Integracji¹⁵⁰).

Wartą odnotowania jest również inicjatywa „Scholars at risk”, w której aktywnie uczestniczy Uniwersytet Jagielloński. Jest to „międzynarodowa sieć, której misją jest ochrona prześladowa-

---

149 Pędziwiatr, K., Legut, A. (2017). *Polskie rządy wobec unijnej strategii na rzecz przeciwdziałania kryzysowi migracyjnemu*. W: KA Wojtaszczyk, J. Szymańska (red), *Uchodźcy w Europie. Uwarunkowania, istota, następstwa*. Warszawa.

150 Więcej informacji na <https://www.facebook.com/KCIUk.krakow/>.

nych członkiń i członków społeczności uniwersyteckiej oraz promocja wolności akademickiej. Organizując tymczasowe miejsca pracy w instytucjach partnerskich SAR zapewnia bezpieczeństwo zagrożonym akademikom i akademikom, świadcząc jednocześnie usługi doradcze dla uczonych i instytucji goszczących, organizuje kampanie na rzecz więzionych czy represjonowanych badaczy i badaczek, monitoruje ataki na społeczność akademicką na całym świecie.”¹⁵¹

INTEGRACJA SPOŁECZNO-KULTUROWA

Ostatnia część niniejszej diagnozy skupia się na integracji społeczno-kulturowej imigrantów przymusowych, która, jeśli chodzi o politykę publiczną powinna być rozpatrywana jako współzależna od ich integracji ekonomicznej i tak też została opisana w niniejszej diagnozie.

Za Pędziwiatrem i współpracownikami (2021) należy zaznaczyć, że **na integrację osób przybyłych do Krakowa wpływ ma szereg ich cech demograficznych i społecznych**, takich jak: „wiek, płeć, stan cywilny, poziom wykształcenia, zakres praktyk religijnych oraz stopień utrzymywania kontaktów ze społeczeństwem przyjmującym i wysyłającym”¹⁵². W tym kontekście, **odmienne, indywidualne potrzeby i potencjał integracyjny osób przybywających do miasta w związku z migracją przymusową powinny mieć przełożenie na politykę miejską, zaprojektowaną odpowiednio elastycznie i odpowiadającą na problemy w zakresie włączenia społecznego dotykające poszczególne podgrupy w populacji migrantów**. Bloch i współpracownicy wskazywali też na szczególne potrzeby integracyjne osób takich jak, na przykład: „małoletni bez opieki, osoby starszych lub z niepełnosprawnościami, mniejszości nieukraińskie oraz osoby LGBTQIA”, które spotykać mogą się z nakładającymi się formami wykluczenia społecznego (również wewnątrz diaspory) związanymi jednocześnie ze statusem migranckim, jak i z innymi cechami osobistymi i społecznymi takich osób¹⁵³. **Ważne jest, aby oferta integracyjna na szczeblu lokalnym włączała same osoby uchodźcze o zróżnicowanych doświadczeniach w planowanie i wdrażanie działań polityki publicznej**¹⁵⁴.

151 Informacja ze strony <https://ombuds.uj.edu.pl/scholars-at-risk>.

152 Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Stonawski, M. (2021). *Integracja imigrantów w Krakowie i województwie małopolskim*, https://owim.uek.krakow.pl/wp-content/uploads/user-files/reports/Integracja%20imigrantów%20w%20Krakowie_Małopolsce%20FINAL.pdf?t=1655594399, p. 24.

153 Bloch, N., et al. (2023). *Polska szkoła pomagania...*, op. cit., p. 95.

154 Ibidem.

Z pewnością należy zaznaczyć, że władze publiczne na wszystkich poziomach zarządzania, w tym władze samorządowe, mają do odegrania kluczową rolę w zakresie włączenia społecznego, kulturowego i ekonomicznego imigrantów przymusowych, **aktywnie działając w dyskursie publicznym i budując odpowiadającą rzeczywistości, ale i pozytywną i inkluzywną narrację na temat współżycia społecznego Polaków i osób przybyłych do kraju w związku z doświadczeniem migracji przymusowej.** Na poziomie miejskim, wykorzystać do tego należy wszelkie dostępne kanały komunikacji, w tym media lokalne.

Pomóc w tym mogą, na przykład, odpowiednio wsparte i zintegrowane z innymi działaniami polityki kulturalnej miasta wydarzenia angażujące diaspory, takie jak na przykład **Białoruski Piknik w Krakowie**, w który włączeni są przedstawiciele diaspor białoruskiej i ukraińskiej. Jak wskazano w wywiadach prowadzonych na potrzeby tej analizy, wsparcie takie ze strony jednostek miejskich nie jest wystarczające, utrudnia więc osiągnięcie podstawowego celu tego typu wydarzeń: zwiększenia społecznej widoczności społeczności cudzoziemskich i ułatwienie nawiązania przez nie komunikacji z polskimi mieszkańcami miasta. Barię, która powstrzymuje część przedstawicieli diaspory białoruskiej od udziału w wydarzeniach publicznych tego typu, jest przy tym lęk przed ujawnieniem w mediach swojego wizerunku i miejsca pobytu, w obawie przed ewentualnymi wrogimi działaniami (w tym wobec krewnych pozostających na Białorusi) reżimu panującego w kraju z którego osoby te zbiegły.

Innym przykładem działania ukierunkowanego na integrację cudzoziemców, które promowane powinno być na kanwie polityki miejskiej, jest wsparcie udzielane za pośrednictwem programów integracyjnych.

Programy integracyjne jako przykład działania ukierunkowanego na integrację społeczną migrantów przymusowych

Bardzo ważną kwestią o której wspomnieć należy z perspektywy integracji społeczno-kulturowej imigrantów przymusowych są programy integracyjne, które, co do samej koncepcji i indywidualnego ich charakteru, mogą być uznane za dobrą praktykę. Zaznaczyć należy jednak, iż mimo wzrostu liczby osób objętych takimi programami w Krakowie, nadal odsetek cudzoziemców objętych nimi w mieście i w regionie jest marginalny. Wedle danych udostępnionych przez krakowski MOPS, na dzień 24 maja 2023, liczba osób z aktywnymi programami integracyjnymi realizowanymi w Małopolsce wyniosła 92 osoby, w tym 11 dzieci¹⁵⁵. Wśród nich odnotowano: 72 osoby z paszportami białoruskimi, w tym 11 dzieci. Pośród wspomnianych 72 osób wyróżnić można 60 osób objętych uzupełniającą i 12 osób którym zagwarantowano status uchodźczy. Oprócz Białorusinów, w pozyskanych danych wyróżniono 17 osób z paszportami ukraińskimi, wszystkie z nich pełnoletnie i objęte ochroną uzupełniającą. W końcu, wśród odnotowanych w danych osób widniał też jeden dorosły posiadacz syryjskiego paszportu z przyznanym statusem uchodźczym i dwoje pełnoletnich obywateli Rosji – jeden z nich objęty statusem uchodźczym, natomiast drugi ochroną uzupełniającą. Jeśli chodzi o instytucjonalnych realizatorów programów wdrażanych dla opisanych wyżej osób, 72 z nich realizowane były przez MOPS Kraków, 8 przez PCPR w Krakowie, 2 przez PCPR w Bochni, 1 przez PCPR w Chrzanowie, 1 przez PCPR w Nowym Sączu, 3 przez PCPR w Olkuszu i w końcu 4 przez PCPR w Zakopanem. Powyższe dane wskazują, że realizatorami zdecydowanej większości programów integracyjnych realizowanych w województwie są obecnie instytucje pomocowe zlokalizowane w Krakowie.

Jeśli chodzi o zasadę działania programów integracyjnych, mają one formę wsparcia udzielanego przez powiat lub gminę na rzecz cudzoziemca, który uzyskał w Rzeczypospolitej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, albo który uzyskał zgodę na pobyt czasowy w Polsce w związku z chęcią połączenia się z rodziną. Ma ona formę kontraktu zawieranego pomiędzy instytucją realizującą program, a reprezentowaną przez pracownika socjalnego, a cudzoziemcem lub rodziną cudzoziemca. Kontrakt ten określa cele i działania jakie strony podejmują w ramach programu, jak i określa wzajemne zobowiązania wynikające z odpowiednich przepisów, w tym z ustawy o pomocy społecznej. **Program ma charakter indywidualny, realizowany na wniosek osoby nim objętej i z uwzględnieniem indywidualnej diagnozy sytuacji jej i jej rodziny. Zawiera działania odpowiadające indywidualnym potrzebom osób nim objętych, jak i elementy obligatoryjne, takie jak na przykład jak nauka języka polskiego dla osób, które**

155 Nie licząc ośmiu wniosków o objęcie IPI, które oczekiwały na akceptację i nie zostały w związku z tym ujęte w przytaczanych danych.

nie posługują się tym językiem, czy też aktywizacja na rynku pracy. Co istotne, w ramach programów integracyjnych osoby z ochroną międzynarodową lub uzupełniającą otrzymują świadczenie pieniężne przeznaczone na zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak żywność, zakup odzieży, zakup środków czystości, uiszczenie opłaty mieszkaniowej, czy też na pokrycie kosztów nauki języka.

Zgodnie z opisem jednej z uczestniczek programu wywiadów realizowanego na potrzeby niniejszej diagnozy, rola realizatora programu integracyjnego ze strony miasta jest wielowymiarowa i obejmuje wiele, różnych rodzajów wsparcia udzielanego uchodźcom:

W ramach programu [my – instytucja realizująca program] diagnozujemy też [...] potrzeby i realizujemy w ramach programu pracę socjalną, wszelkiego rodzaju działania pomocowe w sytuacji gdzie osoba sama nie jest w stanie z daną sytuacją sobie poradzić. Udzielamy informacji, wsparcia, jesteśmy rzecznikami - pośredniczymy w kontaktach z instytucjami [...] informujemy o procedurach obowiązujących w zakresie spraw, które osoba potrzebuje załatwić, ułatwiamy dostęp do służby zdrowia, [w tym] takie podstawowe rzeczy jak złożenie deklaracji do lekarza pierwszego kontaktu, informowanie gdzie jest najbliższa przychodnia, gdzie jest szpitalny oddział ratunkowy. W przypadku rodzin diagnozujemy czy te osoby mają uprawnienia do jakichś świadczeń [społecznych]. To są bardzo różne, indywidualne sytuacje, ale też informujemy o możliwości rejestracji w grodzkim urzędzie pracy, jeżeli osoba poszukuje pracy i potrzebuje tego wsparcia. Były też takie sytuacje, rodziło się dziecko na przykład jednej z rodzin z Afganistanu, [...] była ta bariera językowa i wiele spraw trzeba było załatwiać z tymi narodzinami dziecka i też potem z zarejestrowaniem tego dziecka w urzędzie stanu cywilnego, rozpoczęciem w stosunku do dziecka procedury nadania mu tutaj tej ochrony. Te osoby nie byłyby w stanie w urzędach uzyskać informacji, to nie jest czasami takie łatwe uzyskać ją, na przykład jak zarejestrować dziecko rodziców cudzoziemskich, którzy są tutaj na takim statusie uchodźcy, to wymaga wykonania wielu telefonów i tak dalej. Myślę, że bez pomocy te osoby z zewnątrz nie byłyby w stanie tego same przejść. [...] Też był przypadek pana, który na studia aplikował, więc ustalenie jak wygląda procedura przetłumaczenia i uznania jego świadectwa szkoły średniej tutaj, żeby mógł aplikować, jak wygląda rekrutacja sama na studia, gdzie ma możliwości, Częściowo na stronach są już informacje po angielsku, ale nie wszędzie i nie wszystkie. [...] Były osoby, które kierowaliśmy na terapię [w związku z] sytuacją niepewności, w której one się znajdują. Też poradnictwo prawne, [...] pomoc w dostępie do instytucji, usług (Wywiad 7).

Programy integracyjne są ważnym sposobem wsparcia osób objętych ochroną międzynarodową, a docenić należy zwłaszcza ich kompleksowy, wspierający, a przy tym zindywidualizowany charakter. Pełnią one istotną funkcję zarówno w obszarze wsparcia edukacyjnego, wsparcia na rynku pracy, jak i w obszarze włączenia społecznego i integracji społeczno-kulturowej. Ich realizacja powinna być uwzględniona w ramach polityki miejskiej. Należy zaznaczyć przy tym jednak, że instytucje realizujące programy integracyjne mierzą się z problemami, któ-

re powinny zostać zidentyfikowane i przeanalizowane przez władze miejskie i państwowe aby usprawnić realizację programów. Do tych zaliczyć można przeciągające się procedury biurokratyczne opóźniające wypłatę wsparcia finansowego uchodźcom, bariery językowe związane z brakiem dostępności profesjonalnych tłumaczy w instytucjach zajmujących się realizacją programów, czy czasochłonność samych programów z perspektywy imigrantów przymusowych, co powoduje, że utrudniony dostęp do nich mają na przykład osoby obciążone odpowiedzialnością opiekuńczą, choćby samodzielne matki (Wywiad 3). **Warto rozważyć należy również zwiększenie dostępności programów dla migrantów objętych różnymi formami ochrony.**

Jeśli chodzi o działania integracyjne w sferze edukacji, wywiady z przedstawicielami organizacji pozarządowych przeprowadzone na potrzeby niniejszej diagnozy wskazały też na problem przemocy rówieśniczej doświadczanej w krakowskich szkołach przez dzieci uchodźcze z Ukrainy (Wywiad 1). W tym kontekście, **wsparcie dla edukacji antydyskryminacyjnej i antyprzemowej, zarówno dla personelu instytucji edukacyjnych, jak i dla ich uczniów, będzie kluczowe dla zapewnienia w Krakowie w dłuższej perspektywie czasowej spójności społecznej i bezpieczeństwa dla wszystkich członków wspólnoty samorządowej.**

Polityka miejska powinna zapewnić imigrantom przymusowym wsparcie w nabyciu zdolności językowych, przy czym atutem na lokalnym rynku pracy może być zarówno znajomość języka polskiego, jak i angielskiego. Szczególnie brak znajomości języka polskiego może być barierą dla włączenia społecznego migrantów przymusowych z Ukrainy lub innych części świata. Jak wskazywała jedna z osób z którą prowadzono wywiad na potrzeby diagnozy, reprezentant organizacji pozarządowej opiekującej się uchodźcami: *brak znajomości języka polskiego „to jest główny problem [...] na rynku pracy, bo gdziekolwiek [osoby te] się starają [znaleźć zatrudnienie], czy to jest na wyższy poziom czy na niższy, to niestety wszędzie domagają się kursu języka polskiego i to jest największy problem”* (Wywiad 1). Przy tym, rozmówczyni wskazała, że wsparcie w nauce języka oferowane w ośrodkach dla uchodźców jest niewystarczające, a osoby objęte programami integracyjnymi nie zawsze umieją same zabezpieczyć dla siebie tego typu wsparcie edukacyjne (Wywiad 1). Jeśli chodzi o same tylko osoby uchodźcze z Ukrainy, jak wskazywali Długosz i współpracownicy (2022), migranci przymusowi przybyli do Polski z zachodniej Ukrainy, przeciętnie, posługują się polszczyzną częściej niż ich rodacy z innych części kraju: *„z analiz wynika, że zupełny brak znajomości języka polskiego widoczny jest u osób przybyłych z centralnej (20%), wschodniej (21%) i południowej (20%) Ukrainy. Wśród przybyszów z zachodniej Ukrainy brak znajomości polszczyzny jest procentowo niższy (12%)¹⁵⁶„*. W kontekście nauki

języka, należy uwzględnić potrzebę większego wsparcia dla osób, które przed przybyciem do Polski miały mniejszą styczność z językiem polskim, jak i te, których język ojczysty nie należy do grupy języków słowiańskich, co może utrudniać rozwinięcie umiejętności władania polszczyzną.

W tym kontekście, **działania miejskiej polityki publicznej powinny odpowiadać na wszelkie przejawy postaw anty-imigranckich i anty-ukraińskich w dyskursie publicznym, reagując na wszelką aktywność środowisk ksenofobicznych i prorosyjskich mającą na celu rozbijanie spójności społecznej.** Jak pisała Bloch i współpracownicy, na tego typu aktywność należy odpowiadać: *„poprzez obalenie niezgodnych z faktami przekonań obwiniających Ukrainki za występowanie różnego rodzaju problemów społecznych, [...] pozytywny przekaz na temat osób uchodźczych płynący ze strony rządzących jest nie do przecenienia.”*¹⁵⁷ **Wskazywano też na rolę w tym zakresie ze strony służb porządkowych¹⁵⁸, które powinny być odpowiednio przeszkolone i przeciwdziałać zachowaniom nienawistnym.** Przykładem aktu przemocy, na który władze miejskie powinny stanowczo odpowiedzieć w dyskursie publicznym, były akty zakłócenia pokojowych manifestacji solidarnościowych regularnie organizowanych przez społeczność ukraińską i białoruską na krakowskim rynku^{159,160}. Uwagę poświęcić przy tym należy osobom, które przybyły do Polski w związku z prześladowaniami ze strony białoruskiego reżimu, jak i uchodźcom politycznym z Rosji. Jak wskazano w wywiadach przeprowadzonych na potrzeby niniejszej diagnozy, przedstawiciele społeczności białoruskiej spotykają się z Polską z przemocą, będąc identyfikowanymi przez przedstawicieli diaspory ukraińskiej, jak i przez Polaków, z działaniami reżimu Aleksandra Łukaszenki. Jak wskazano w jednym z wywiadów, problem ten dotyczy też dzieci: *„nie mały problem mają białoruskie dzieci, które mają kontakt z ukraińskimi dziećmi-uchodźcami. Dochodzi do tego, że wstydzą się, że są Białorusinami. Dzieci z Ukrainy mają swój własny gniew, ból.”* (Wywiad 4).

---

iny - życie w Polsce i plany na przyszłość, <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/21387>, p. 19.

157 Bloch, N., et al. (2023). Polska szkoła pomagania..., op. cit., p. 95.

158 Ibidem.

159 Wyborcza Kraków.pl (2023). *Ukraińcy przegnani z krakowskiego rynku przez narodowców*, <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,29768948,ukraincy-przeganiani-z-krakowskiego-rynku-przez-narodowcow.html>.

160 Krk News.pl (2023). *Protest przeciwko pikietom Ukraińców. „Zaprzestańmy okupacji Rynku Głównego”*, <https://krknews.pl/protest-przeciwko-pikietom-ukraincow-zaprzestanmy-okupacji-rynku-glownego/>.

Inną kwestią, o której wspomnieć można w kontekście integracji społeczno-kulturowej jest **potrzeba aktywizacji społecznej osób przebywających w ośrodkach zakwaterowania zbiorowego**, jak zaznaczono w wywiadach przeprowadzonych na potrzeby niniejszej diagnozy. Jak wskazywano w jednym z wywiadów z organizacją pozarządową wspierającą osoby uchodźcze, wsparcie takie powinno ułatwiać włączenie społeczne i ekonomiczne migrantów przymusowych. Organizacja z którą przeprowadzono wywiad wskazywała, że podejmuje wysiłki by: „pomóc [swoim podopiecznym] odnaleźć się, żeby [te osoby] miały chociaż dorywczą pracę, były chociaż trochę bardziej samodzielne, żeby wychodziły, żeby angażowały się w życie społeczności, żeby nie było tak że zostaną w [swoich] pokojach patrząc w ścianę, tak jak to było zwłaszcza na początku, kiedy odbywała się ewakuacja Charkowa i Mariupola, ponieważ wiele kobiet przybyłych stamtąd po prostu leżało i patrzyło w ścianę” (Wywiad 1).

Zaznaczyć należy, że **kluczowym wsparciem ułatwiającym włączenie społeczno-ekonomiczne imigrantów przymusowych będzie na dłuższą metę też pomoc psychologiczna**. Badanie przeprowadzone przez Długosza wskazało, że przeważająca większość osób, które z powodu wojny zostały zmuszone do opuszczenia swoich domów w Ukrainie i przyjazdu do Polski, przejawia objawy stresu pourazowego oraz odczuwa cierpienie psychiczne powiązane z rozłąką z bliskimi osobami, poczuciem winy, czy niepewnością co do przyszłości¹⁶¹. W obliczu małej dostępności wsparcia systemowego w tym zakresie, zwłaszcza jeśli chodzi o wsparcie psychologiczne świadczone w języku rosyjskim, czy ukraińskim, należy rozważyć możliwości zwiększenia ich dostępności dla osób uchodźczych. W realizacji tego zadania, podobnie jak innych, w obszarach integracji ekonomicznej i społeczno-kulturowej, warto rozważyć współpracę z niezależnymi organizacjami krajowymi i międzynarodowymi, które zapewnić mogą dostęp do wiedzy i doświadczenia w działaniach ukierunkowanych na wsparcie migrantów przymusowych. **Z pewnością, za ważnym elementem dbania o dobrostan psychiczny imigrantów przymusowych jest ułatwienie procesu łączenia rodzin**. Kwestia ta dotyczy na przykład osób zbiegłych z Białorusi, które, w kontekście zagrożenia związanego z sytuacją polityczną w kraju, w niektórych przypadkach nie miały możliwości spotkać swoich bliskich przez całe miesiące, czy nawet lata.

W cytowanym wywiadzie z organizacją pozarządową **wskazywano na kluczową rolę instytucji edukacyjnych i wsparcia opiekuńczego skierowanego do osób opiekujących się dziećmi, głównie matek**. Jak zaznaczano, nie wszystkie osoby uchodźcze odpowiadające za nieletnich chcą zgodzić się by ich podopieczni wysłani zostali do polskich szkół: „nie wszystkie matki dają na to przyzwolenie, część z nich się ciągle boi, część ciągle twierdzi że zaraz wrócą [do

---

161 Długosz, P. (2022). The War Trauma of Ukrainian War Refugees in Poland, «Studia Polityczne» 50(4), p. 15-44.

Ukrainy]” (Wywiad 1). Jednocześnie wskazano, że większość dzieci pozostających pod opieką organizacji uczęszcza do polskich szkół i na dodatkowe zajęcia, dzięki czemu „matki mają więcej czasu [by] odnaleźć się, zająć sobą i odnaleźć w rzeczywistości” (Wywiad 1). Rozpatrując tę kwestię z perspektywy polityki publicznej, należy zaznaczyć, że odciążenie migrantów przymusowych przez promowanie włączenia jak największej liczby ukraińskich dzieci do polskiego systemu edukacyjnego i zapewnienie pomocy w opiece nad osobami zależnymi (poza dziećmi, również seniorami, czy osobami niepełnosprawnymi) może mieć kluczowe znaczenie dla aktywizacji społecznej i ekonomicznej imigrantów przymusowych, którzy przybyli do Krakowa.

PODSUMOWANIE

Migranci przymusowi stanowią bardzo ważną grupę migrantów, którzy mieszkają w Krakowie. Choć zdecydowana większość z nich pochodzi z Ukrainy i przybyła do miasta po 24 lutego 2022 to wśród nich jest też wiele osób które uciekły przed prześladowaniami z Białorusi, Rosji i innych części świata. Bardzo ważne, żeby polityka miejska w większym stopniu niż dotychczas brała pod uwagę obecność i specyfikę tej zróżnicowanej nie tylko pod kątem etnicznym ale również prawnym (typu ochrony lub jej braku) grupy migrantów w granicach Krakowa.

Jak pokazaliśmy powyżej ze względu na profil tej grupy migrantów ich sytuacja na rynku mieszkaniowych, edukacyjnym i pracy wiąże się z wieloma wyzwaniami. W szczególności trudnej sytuacji na polskim rynku pracy są imigrantki przymusowe z niewielkim stażem pracy posiadające pod swoją opieką niepełnoletnie dzieci. Jednym z dobrze zdiagnozowanych problemów jest praca poniżej posiadanych kwalifikacji i za najniższe wynagrodzenia. Dlatego też wśród zadań ułatwiających integrację imigrantom przymusowym na polskim rynku powinno się znaleźć zwiększenie dostępności kursów języka polskiego (nie tylko na poziomie dla początkujących), ułatwienie procesu uznawania kwalifikacji, a w przypadku braku możliwości uznania – zapewnienie szkoleń i kursów zawodowych, które pomogą w przekwalifikowaniu się i w dopasowaniu do polskiego rynku pracy.

Niniejsza skrótowa analiza sytuacji i potrzeb imigrantów przymusowych w Krakowie dotyka jedynie najważniejszych wymiarów. Bardzo istotne jest dalsze systematyczne i ciągłe monitorowane sytuacji imigrantów przymusowych w mieście i dostosowywania polityki miejskiej wobec imigrantów (w tym również Programu Otwarty Kraków) do zmieniającej się sytuacji.

BIBLIOGRAFIA

- Bloch, N., et al. (2023). Polska szkoła pomagania. Przyjęcie osób uchodźczych z Ukrainy w Polsce w 2022 roku, <https://konsorcjum.org.pl/wp-content/uploads/2023/04/Polska-Szkola-Pomagania-raport-1.pdf>.
- Chulitskaya, T., et al. (2022). *Belarusian migrants in Poland and Lithuania: general trends and comparative analysis*, Eastern Europe Studies Centre, <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2022/11/LT-POL-ataskaita.pdf>.
- Council's Implementing Decision (EU) 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32022D0382>.
- Dąbrowska, A. & Konsorcjum Migracyjne (2022). *Szkic do lokalnych polityk integracyjnych*, <https://hf.org.pl/wp-content/uploads/2022/10/szkic-do-lokalnych-polityk-integracyjnych-1.pdf>.
- Deloitte (2022). *Uchodźcy z Ukrainy w Polsce Wyzwania i potencjał integracji*, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl-Uchodzczy-z-Ukrainy-w-Polsce-Report.pdf>.
- Długosz, P., Izdebska-Długosz, D. & Kryvachuk, L. (2022). *Uchodźcy wojenni z Ukrainy - życie w Polsce i plany na przyszłość*, <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/21387>.
- DYREKTYWA RADY 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001r. W sprawie minimalnych standardów przyznawania tym czasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0055>.
- Dziennik Gazeta Prawna (2023). *Jak samorządy poradziły sobie z kryzysem uchodźczym i co jeszcze je czeka?*, <https://www.gazetaprawna.pl/perlysamorzadu/artykuly/8665348,jak-samorzady-poradzily-sobie-z-kryzysem-uchodzczy-m-i-co-jeszcze-je-czeka.html>.
- European Centre for the Development of Vocational Training (2023). *Lifelong Guidance Policy for Ukrainian Refugees in the EU*, https://www.cedefop.europa.eu/files/8144_en.pdf.
- Eurostat (2023a). *First instance decisions on asylum applications by type of decision - annual aggregated data [TPS00192]*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TPS00192/default/table?lang=en>.
- Eurostat (2023b) *Asylum and first time asylum applicants - annual aggregated data [TPS00191]*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/TPS00191>.
- EWL (2023), *Raport specjalny EWL „Uchodźcy wojenni z Ukrainy. Rok w Polsce*, https://ewl.com.pl/wp-content/uploads/2023/02/RAPORT_UCHODZCY_ROK_W_POLSCE_POL_WWW-1.pdf, p. 2.
- EWL (2023). *Raport mobilności transgranicznej „Obywatele Ukrainy na polskim rynku pracy. Nowe wyzwania i perspektywy”*, https://ewl.com.pl/wp-content/uploads/2023/05/RAPORT_MOBILNOSCI_2023.pdf, p. 16.
- Fundacja Ocalenie (2023). *Ochrona międzynarodowa – komu przysługuje i jakie są jej rodzaje*, <https://ocalenie.org.pl/zalatwto/ochrona-miedzynarodowa-komu-przysluguje-i-jakie-sa-jej-rodzaje>.
- Główny Urząd Statystyczny (2022). *Rezydenci (ludność rezydująca)*, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5468/19/1/1/rezydenci_2021.xlsx.

Główny Urząd Statystyczny (2021). *Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2021 roku*,

https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5468/7/18/1/powierzchnia_i_ludnosc_w_przekroju_terytorialnym_w_2021_roku_tablice.xlsx.

gov.pl (2023). Szczegółowe statystyki dot. osób zarejestrowanych w rejestrze obywateli Ukrainy i członków ich rodzin, którym nadano status cudzoziemca na podstawie specustawy. Stan na 12.06.2023 r., <https://dane.gov.pl/pl/dataset/2715,zarejestrowane-wnioski-o-nadanie-statusu-ukr/resource/48462/table>.

Interia Wydarzenia (2022). 80 tys. Ukraińców wciąż mieszka w „przechowalniach”. „Miejsca mniej niż dla więźnia”, https://wydarzenia.interia.pl/kraj/news-80-tys-ukraincow-wciaz-mieszka-w-przechowalniach-miejsca-mni.nld,6417499#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=chrome.

IOM (2022). World Migration Report, <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive>.

Kraków Otwarty na Świat (2023). *Po roku od wybuchu wojny nadal pomagamy*, https://www.krakow.pl/otwarty_na_swiat/wydarzenia_miedzynarodowe_z_udzialem_prezydenta_miasta_krakowa/268833,143,komunikat,po_roku_od_wybuchu_wojny_nadal_pomagamy.html.

Kraków.pl (2022). *Raport o uchodźcach, czyli miejska gościnność, wyzwania i szanse*, https://www.krakow.pl/aktualnosci/259624,29,komunikat,raport_o_uchodzcach_czyli_miejska_goscinnosc_wyzwania_i_szanse.html?_ga=2.40122277.645911424.1650867094-1900565925.1650433843.

Life in Kraków (2023). *Policja: informacje o wysiedlanych uchodźcach demolujących mieszkania są nieprawdziwe*, <https://lifeinkrakow.pl/w-miescie/5308,policja-informacje-o-wysiedlanych-uchodzcach-demolujacych-mieszkania-sa-nieprawdziwe>.

Magdziarz, W., Chwat, O. & Styrnoł, N. (2021). Analiza sytuacji migrantów i migrantek w pandemii COVID19 z perspektywy odpowiedzi instytucjonalnej na szczeblu lokalnym. Przykład Krakowa i województwa małopolskiego. „Horyzonty Polityki”, 12(40), 6793.

Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie (2023). *O pomocy uchodźcom wojennym z Ukrainy. Briefing prasowy wojewody małopolskiego Łukasza Kmity*, <https://www.malopolska.uw.gov.pl/PressArticlePage.aspx?id=14694>.

Narodowy Bank Polski (NBP) (2023). *Sytuacja życiowa i ekonomiczna migrantów z Ukrainy w Polsce – wpływ pandemii i wojny na charakter migracji w Polsce Raport z badania ankietowego*, <https://nbp.pl/wp-content/uploads/2023/04/Sytuacja-zyciowa-i-ekonomiczna-migrantow-z-Ukrainy-w-Polsce-raport-z-badania-2022.pdf>

Nowa Europa Wschodnia (2022). *Z Afganistanu do Polski. Trudne życie afgańskich uchodźców*, https://new.org.pl/2411,mirowski_afganistan_uchodzczy_w_polsce.html.

Pędziwiatr, K. (2022). *Migracje globalne*. W: A. Malewska, M. Filary-Szczepanik (red.), *Globalizacja i współzależność*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie.

Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). *Refugees from Ukraine in Kraków*, Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, https://owim.uek.krakow.pl/wp-content/uploads/user-files/reports/refugeereport1.pdf?_t=1666959409.

Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Stonawski, M. (2021). *Integracja imigrantów w Krakowie i województwie małopolskim*, https://owim.uek.krakow.pl/wp-content/uploads/user-files/reports/Integracja%20imigrantów%20w%20Krakowie_Małopolsce%20FINAL.pdf?_t=1655594399.

Pędziwiatr, K., Legut, A. (2017). *Polskie rządy wobec unijnej strategii na rzecz przeciwdziałania kryzysowi migracyjnemu*. W: KA Wojtaszczyk, J. Szymańska (red), *Uchodźcy w Europie. Uwarunkowania, istota, następstwa*. Warszawa.

Pędziwiatr, K., Stonawski, M. & Brzozowski, J. (2022). *Imigranci ekonomiczni i przymusowi w Krakowie w 2022 roku*, Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, https://owim.uek.krakow.pl/wp-content/uploads/user-files/reports/OWiM_Raport_demograficzny_2022.pdf?t=1678999302.

portalkomunalny.pl (2023). *Miasta podsumowują działania wspierające Ukrainę. W pierwszą rocznicę inwazji rosyjskiej marsze, wystawy i inne uroczystości*, <https://portalkomunalny.pl/pierwsza-rocznica-inwazji-rosyjskiej-samorzady-535036/>.

Oko Press (2023). *Skutki uboczne „Irackiej wolności”? Uchodźcy, których nie chcemy [20. rocznica inwazji]*, <https://oko.press/uchodzcy-20-rocznica-inwazji-na-irak>.

PKO BP (2022). *Puls Nieruchomości: Szok na Rynku Najmu*, <https://www.pkobp.pl/centrum-analiz/nieruchomosci/nieruchomosci-mieszkaniowe/puls-nieruchomosci-szok-na-ryнку-najmu/>.

Rada Unii Europejskiej (2023). *Tymczasowa unijna ochrona dla wysiedleńców*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/temporary-protection-displaced-persons/>.

Rzecznik Praw Obywatelskich (2022). *O potrzebach mieszkaniowych w Polsce z uwzględnieniem uchodźców z Ukrainy. Wystąpienie RPO do premiera. Odpowiedź minister Ścigaj*, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-potrzeby-mieszkaniowe-uwzględnienie-uchodzcow-premier-odpowiedz>.

Rzecznik Praw Obywatelskich (RPO) (2022). *Sytuacja mieszkaniowa uchodźców z Ukrainy - posiedzenie komisji Ekspertów ds. Przeciwdziałania Bezdomności*, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-posiedzenie-ke-przeciwdzialanie-bezdomnosci-25-lipca>.

Rzeczpospolita (2022). *Rosjanie w wieku poborowym szukają ochrony w Polsce. Komu schronienie, komu deportacja?*, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art36471561-rosjanie-w-wieku-poborowym-szukaja-ochrony-w-polsce-komu-schronienie-komu-deportacja>.

Rzeczpospolita (2023). *Chaos z płaceniem uchodźców za mieszkanie. Będą dopłacać?*, <https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art37961041-chaos-z-placeniem-uchodzcow-za-mieszkanie-beda-doplacac>.

Samorządowy Okrągły Stół (2022). *Biała Księga*, https://ofop.eu/wp-content/uploads/2022/05/Okragly_stol_Biala-ksiega_220530.pdf.

Trojanek, R. & Głuszak, M. (2022). Short-run impact of the Ukrainian refugee crisis on the housing market in Poland, "Finance Research Letters", 50 (2022) 103236, 1544-61, DOI: [10.1016/j.frl.2022.103236](https://doi.org/10.1016/j.frl.2022.103236).

Trzeczyńska, P., Luchik-Musiyezdova, S. & Dymanus, J. (2022). *Migranci i migrantki przymusowe z Ukrainy w Krakowie w świetle badań jakościowych*, Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, <https://owim.uek.krakow.pl/wp-content/uploads/user-files/reports/Migranci%20i%20migrantki%20przymusowe%20Raport%20OWiM%202022.pdf?t=1673302705>.

Ukrainian in Poland (2023). *Specjalna ustawa: zmiany dla Ukraińców w latach 2023-2024 w Polsce – pobyt przedłużony*, <https://www.ukrainianinpoland.pl/amendments-to-the-special-law-what-awaits-ukrainians-in-poland-in-2023-pl/>.

UNHCR (2022). *Uchodźcy z Ukrainy w Polsce, Profilowanie*, Czerwiec 2022, <https://data.unhcr.org/en/documents/download/96508>.

UNHCR (2023). *Lives on Hold: Intentions and Perspectives of Refugees from Ukraine*, <https://data.unhcr.org/en/documents/download/99072>.

Unia Miast Polskich (2022). *Nowy dom, czy chwilowy azyl? Raport UMP*, https://metropolie.pl/fileadmin/news/2022/09/Nowy_dom_czy_chwilowy_azyl_raport_z_badiania.pdf.

UNICEF (2022). Education sector. Handle Dilaver. [PPT presentation, Material presented during the UNHCR-led coordination meeting in Kraków].

Urząd do Spraw Cudzoziemców (2019). *Dane liczbowe dotyczące postępowań prowadzonych wobec cudzoziemców w 2019 r., Tabela 2: Liczba osób, wobec których w 2019 r. Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał decyzje w sprawie o udzielenie ochrony międzynarodowej w RP (wg obywatelstwa)*, <https://www.gov.pl/attachment/b0d8f6ad-90a7-4725-8830-5e46e9f3627b>.

Urząd do Spraw Cudzoziemców (2020). *Dane liczbowe dotyczące postępowań prowadzonych wobec cudzoziemców w 2019 r., Tabela 2: Liczba osób, wobec których w 2019 r. Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał decyzje w sprawie o udzielenie ochrony międzynarodowej w RP (wg obywatelstwa)*, <https://www.gov.pl/attachment/c9d4a043-3f0f-432a-aac8-06e9d1a8b0f1>.

Urząd do Spraw Cudzoziemców (2021). *Dane liczbowe dotyczące postępowań prowadzonych wobec cudzoziemców w 2021 r., Tabela 2: Liczba osób, wobec których 2021 r. Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał decyzje w sprawie o udzielenie ochrony międzynarodowej w RP.*, <https://www.gov.pl/attachment/6a6e7b04-b34e-4498-84e6-cc58bae5739f>.

Urząd do Spraw Cudzoziemców (2022). *Informacja o działalności Urzędu do Spraw Cudzoziemców*

w okresie 01.12.2022 - 31.12.2022 r., <https://www.gov.pl/attachment/7775e78b-e5dd-46bc-8624-3ed301a120fd>.

Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz.U. 2022 poz. 583, z późniejszymi poprawkami, tekst ujednoczony, online: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000583/U/D20220583Lj.pdf>.

Wise Europa (2022). *Hospitable Poland 2022+*, M. Bukowski, M. Duszczyk (eds.), <https://wise-europa.eu/wp-content/uploads/2022/06/Raport-Goscinna-Polska-2022.pdf>, p. 46.

WYKAZ TABEL I WYKRESÓW

- 9 Tabela 1: Liczba decyzji w pierwszej instancji w sprawach o ochronę międzynarodową w Polsce, 2011-2022
- 10 Tabela 2: Decyzje w pierwszej instancji w sprawach azylowych w Polsce (nie licząc umorzeń), 2011-2022
- 16 Tabela 3: Rozkład wieku (według płci) w populacji osób objętych ochroną tymczasową w Małopolsce, stan na czerwiec 2023
- 27 Tabela 4: Imigranci w województwie małopolskim i Krakowie zgłoszeni do ubezpieczeń emerytalnego i rentowego (stan na 30.05.2023)
- 28 Tabela 5: Imigranci w województwie małopolskim i w Krakowie zgłoszeni do ubezpieczeń emerytalnego i rentowego wg narodowości (najważniejsze grupy)
- 29 Tabela 6: Zatrudnienie cudzoziemców w Krakowie według branż PKD
- 45 Tabela 7: Trzy perspektywy czasowe uczestnictwa migrantów przymusowych w rynku mieszkaniowym.
- 50 Tabela 8: Najliczniejsze grupy cudzoziemców w placówkach oświatowych w 2020-2021, 2021-2022 i 2022-2023
-
- 9 Wykres 1: Aplikacje o ochronę międzynarodową w Polsce, 2011-2022
- 19 Wykres 2: Liczba migrantów przymusowych z Ukrainy objętych ochroną tymczasową oraz podejmujących pracę w Polsce (stan na 17 lutego 2023)
- 21 Wykres 3: Charakterystyka dotychczasowych bezrobotnych w Polsce i zarejestrowanych w UP migrantów przymusowych z Ukrainy
- 22 Wykres 4: Struktura pracujących migrantów według sektorów zatrudnienia w Polsce
- 23 Wykres 5: Zawody wykonywane przez migrantów przymusowych w Polsce
- 23 Wykres 6: Struktura całkowitej liczby przepracowanych godzin w tygodniu
- 24 Wykres 7: Struktura miesięcznych dochodów netto
- 26 Wykres 8: Różnice pomiędzy pracą na Ukrainie i pracą w Polsce
- 48 Wykres 9: Liczba cudzoziemców w różnych typach placówek oświatowych w roku szkolnym 2018-2019, 2020-2021, 2021-2022 i 2022-2023

ANEKS A: ZESTAWIENIE WYNIKÓW POLSKICH BADAŃ DOTYCZĄCYCH ZAKWATEROWANIA UCHODźCÓW

Źródło:	Autor:	Dane aktualne na:	Liczba uczestników badania:	Wyniki:
Bloch, N., et al. (2023). <i>Polska szkoła pomagania. Przyjęcie osób uchodźczych z Ukrainy w Polsce w 2022 roku</i> , https://konsorcjum.org.pl/wp-content/uploads/2023/04/Polska-Szkoła-Pomagania-raport-1.pdf , p. 21.	sondaż OMB UW/CESS UW	lipiec-wrzesień 2022	N=7617	5% ośrodek dla uciekinierów wojennych; 9% u rodziny lub znajomych z Ukrainy; 11% u Polskiej rodziny; 21% w lokalu użyczonym przez firmy/osoby z Polski; 49% w wynajętym odpłatnie lokalu; 5% inna sytuacja
Pędziwiatr, K., Brzozowski, J. & Nahorniuk, O. (2022). Refugees from Ukraine in Kraków, Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, https://owim.uek.krakow.pl/wp-content/uploads/user-files/reports/refugeereport1.pdf? t=1666959409 , p. 24.	Pędziwiatr, Brzozowski & Nahorniuk 2022	maj-czerwiec 2022	N=~500	Wyniki dla Krakowa: ok. 15% miejsce zakwaterowania zbiorowego; ok. 14% hotel tymczasowy dla uchodźców; ok. 21% zamieszkanie wraz kimś kto zaoferował tę możliwość nieodpłatnie; ok. 12% z polską rodziną; <1% własny dom; <1% własne mieszkanie; ok. 1% wynajęty dom; ok. 25% wynajęte mieszkanie; ok. 13% wynajęty pokój
Narodowy Bank Polski (NBP) (2023). Sytuacja życiowa i ekonomiczna migrantów z Ukrainy w Polsce – wpływ pandemii i wojny na charakter migracji w Polsce Raport z badania ankietowego, https://nbp.pl/wp-content/uploads/2023/04/Sytuacja-zyciowa-i-ekonomiczna-migrantow-z-Ukrainy-w-Polsce-raport-z-badania-2022.pdf , p. 23.	Narodowy Bank Polski (2022)	kwiecień-maj 2022	N=3165	10% Inne; 20% Zakwaterowanie zbiorowe, nie płacę; 18% U Polaków, nie płacę; 19% U innych Ukraińców, nie płacę; 33% Sam wynajmuję
Narodowy Bank Polski (NBP) (2023). Sytuacja życiowa i ekonomiczna migrantów z Ukrainy w Polsce – wpływ pandemii i wojny na charakter migracji w Polsce Raport z badania ankietowego, https://nbp.pl/wp-content/uploads/2023/04/Sytuacja-zyciowa-i-ekonomiczna-migrantow-z-Ukrainy-w-Polsce-raport-z-badania-2022.pdf , p. 23.	Narodowy Bank Polski (2022)	wrzesień-lipiec 2022	N=3934	6% Inne; 19% Zakwaterowanie zbiorowe, nie płacę; 6% U Polaków, nie płacę; 6% U innych Ukraińców, nie płacę; Sam wynajmuję; 10% Pracodawca zapewnia; 1% Własne mieszkanie; 52% Sam wynajmuję

<p>Długosz, P., Izdebska-Długosz, D. & Kryvachuk, L. (2022). Uchodźcy wojenni z Ukrainy - życie w Polsce i plany na przyszłość, https://depot.ceon.pl/handle/123456789/21387, pp. 16-17.</p>	<p>Długosz, Izdebska & Kryvachuk (2022)</p>	<p>maj-czerwiec 2022</p>	<p>N=737</p>	<p>1% Sala gimnastyczna, hala targowa, w której mamy łóżka lub materace; 3% Pokój w innym obiekcie, niebędącym ośrodkiem wypoczynkowym, pensjonatem (dom strażaka, dom kultury, dom weselny); 8% Pokój w ośrodku wypoczynkowym, hotelu, pensjonacie oddany bezpłatnie do naszego użytku; 12% Zamieszkanie u bliskich krewnych, znajomych z Ukrainy; 3% Zamieszkanie w domu, mieszkaniu u rodziny ukraińskiej; 17% Zamieszkanie w domu, mieszkaniu u rodziny polskiej; 11% Pokój oddany bezpłatnie do naszego użytku przez Polaków; 16% Własne mieszkanie, które jest opłacone przez kogoś innego; 28% Własne mieszkanie, pokój, które samodzielnie wynajmują i opłacam</p>
<p>UNHCR (2022). <i>Uchodźcy z Ukrainy w Polsce, Profilowanie, Czerwiec 2022</i>, https://data.unhcr.org/en/documents/download/96508, p. 6.</p>	<p>UNHCR (2022)</p>	<p>czerwiec 2022</p>	<p>N=4567</p>	<p>35% Pobyt u rodzin goszczących; 34% Wynajmowane miejsca zakwaterowania; 15% Obiekty zbiorowe; 9% Nie planuje pobytu i zakwaterowania w Polsce</p>
<p>Deloitte (Uchodźcy z Ukrainy w Polsce Wyzwania i potencjał integracji, https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl-Uchodzcy-z-Ukrainy-w-Polsce-Report.pdf, p. 76</p>	<p>Za Deloitte: dane udostępnione na seminarium CMR UW przez reprezentanta Biuletynu Informacji Publicznej m. st. Warszawy</p>	<p><i>nieznane</i></p>	<p><i>nieznane</i></p>	<p>23% Najem na rynku; 24% Bezpłatny pobyt u polskiej rodziny; 30% Zamieszkanie z ukraińską diasporą; 3% Centra recepcyjne; 4% Hotele; 16% Inne</p>
<p>Unia Miast Polskich (2022). <i>Nowy dom, czy chwilowy azyl? Raport UMP</i>, https://metropolis.pl/fileadmin/news/2022/09/Nowy_dom_czy_chwilowy_azyl_raport_z_badania.pdf, p. 19.</p>	<p>Unia Miast Polskich (2022)</p>	<p>kwiecień 2022</p>	<p>N=3612</p>	<p>Wyniki ogólnopolskie: 20% Zamieszkanie w mieszkaniach Polaków wraz z właścicielami; 18% Zamieszkanie w mieszkaniach Polaków bez właścicieli; 23% Zamieszkanie u znajomych lub rodziny z Ukrainy; 19% Samodzielnie wynajęte mieszkanie; 7% Hotel/pensjonat; 6% Punkt zbiorowej pomocy uchodźcom;</p> <p>Wyniki dla Krakowa: 24% Zamieszkanie w mieszkaniach Polaków wraz z właścicielami; 20% Zamieszkanie w mieszkaniach Polaków bez właścicieli; 14% Zamieszkanie u znajomych lub rodziny z Ukrainy; 20% Samodzielnie wynajęte mieszkanie; 12% Hotel/pensjonat; 3% Punkt zbiorowej pomocy uchodźcom;</p>

**ANEKS B: OSOBY PRZEBYWAJĄCE W MIEJSCACH ZAKWATEROWANIA ZBIOROWEGO
UJĘTYCH W MAŁOPOLSKIEJ BAZIE ZAKWATEROWANIA SYSTEMOWEGO,
STAN NA 14 CZERWCA 2023 R.**

Powiat/ miasto na prawach powiatu	ILOŚĆ MIEJSC ZAJĘTYCH
Starostwo Powiatowe w Bochni	74
Starostwo Powiatowe w Brzesku	175
Starostwo Powiatowe w Chrzanowie	302
Starostwo Powiatowe w Dąbrowie Tarnowskiej	59
Starostwo Powiatowe w Gorlicach	369
Starostwo Powiatowe w Krakowie	760
Urząd Miasta Krakowa	177
Starostwo Powiatowe w Limanowej	708
Starostwo Powiatowe w Miechowie	213
Starostwo Powiatowe w Myślenicach	672
Starostwo Powiatowe w Nowym Sączu	944
Starostwo Powiatowe w Nowym Targu	2042
Urząd Miasta Nowego Sącza	234
Starostwo Powiatowe w Olkuszu	306
Starostwo Powiatowe w Oświęcimiu	783
Starostwo Powiatowe w Proszowicach	280
Starostwo Powiatowe w Suchej Beskidzkiej	593
Starostwo Powiatowe w Tarnowie	327
Urząd Miasta Tarnowa	87
Starostwo Powiatowe w Zakopanem	573

ANEKS C: LISTA WYWIADÓW PRZEPROWADZONYCH NA POTRZEBY DIAGNOZY

Numer wywiadu	Rola rozmówcy	Data wywiadu
1	Naturalizowana imigrantka z Azji – przedstawicielka organizacji pozarządowej pracującej z uchodźcami	05.06.23
2	Polka - przedstawicielka organizacji pozarządowej pracującej z uchodźcami	09.06.23
3	Białorusinka - przedstawicielka organizacji pozarządowej pracującej z uchodźcami	12.06.23
4	Białorusinka – psycholog współpracujący z organizacji pozarządowej pracującej z uchodźcami	20.06.23
5	Uchodźcy z Ukrainy status UKR – matka z córką (wywiad grupowy)	25.06.23
6	Uchodźczyni z Kijowa	26.05.23
7	Polka - przedstawicielka organizacji rządowej pracującej z uchodźcami	21.06.23
8	Wywiad grupowy z 3 pracownikami organizacji międzynarodowej pracującej z uchodźcami	12.07.23

